

©Tdh/Jean-Luc Marchina

A gyermekeknek nyújtott jogi segítség gyakorlatáról és hiányosságairól szóló európai tanulmány

Belgium, Franciaország, Magyarország, Románia és Hollandia vonatkozásában

A CLEAR-Rights az Európai Unió Igazságügyi Programja (2014-2020) által társfinanszírozott projekt.

Készítette: Dr. Laurene Graziani,
nemzetközi tanácsadó, gyermekjogi szakértő
Zoé Duthuillé, Eva Gangneux, Noémie Saidi-Cottier, Kathleen Taieb, Sharon Detrick, Eva Huls,
Rutai Zsuzsanna és Elena Trifan részvételével

2021. május-augusztus

Tartalomjegyzék

Köszönetnyilvánítás	5
Rövidítések	6
A kulcsfontosságú fogalmak meghatározása	7
Vezetői összefoglaló	10
1. rész. Bevezetés és módszertan	14
1. Bevezetés	15
1.1. A CLEAR-Rights projekt bemutatása	15
1.2. Kontextus	17
2. Az összefoglaló közlemény és a módszertan célkitűzése	19
2.1. Az összefoglaló közlemény alkalmazási köre és célkitűzései	19
2.2. Módszerek és eszközök	20
2.3. Az összefoglaló tanulmány korlátai	21
2. rész. Főbb megállapítások	22
1. A gyermekeknek nyújtott jogi segítséggel és jogsegéllyel kapcsolatos főbb jogi normák	23
2. 2. Európában a törvénnyel összeütközésbe került gyermekeknek biztosított jogsegélynyújtás rendszerei: hogyan működnek és mennyire hozzáférhetőek?	27
2.1. Belgium	28
2.2. Franciaország	31
2.3. Magyarország	34
2.4. Románia	37
2.5. Hollandia	39
3. Meglévő képességek, adatbázisok és hálózatok a törvénnyel összeütközésbe került gyermekekkel foglalkozó ügyvédek számára	44
3.1. Belgium	45
3.2. Franciaország	47
3.3. Magyarország	48
3.4. Románia	51
3.5. Hollandia	54

4. A gyermekeknek nyújtott jogsegély minőségi normái Európában	57
4.1. Belgium	57
4.2. Franciaország	61
4.3. Magyarország	63
4.4. Románia	66
4.5. Hollandia	69
3. rész. Következtetések és ajánlások	73
1. Az Európában gyermekekkel foglalkozó ügyvédek és pro bono ügyvédek azonosított hiányosságai és szükségletei	73
2. Ajánlások	77
Mellékletek	81
1. Az európai összefoglaló közleményben érintett főbb tematikus területek és részterületek	81
2. Meglévő európai projektek és kutatások a törvénnyel összeütközésbe került gyermekek számára nyújtott jogsegélyről (mostanáig)	82
3. Meglévő európai és nemzetközi szintű képzések	83
4. Ügyvédi hálózatok	85
5. A gyermekekkel kapcsolatos főbb kutatások a gyermekjogi igazságszolgáltatási rendszerben és a jogsegély területén	85
6. A CRC Bizottság főbb záró észrevételeinek összefoglalása minden egyes országra vonatkozóan	89
7. A gyermekek jogaira és a fiatalok igazságszolgáltatására vonatkozó főbb nemzetközi és európai jogi normák	91
8. A jogsegélyre vonatkozó főbb nemzetközi és európai jogi normák	93

Köszönetnyilvánítás

A Terre des hommes megbízásából a gyermekeknek nyújtott jogi segítség gyakorlatáról és hiányosságairól szóló európai tanulmány szerzője Dr. Laurene Graziani, a Zoé Duthuillé, Eva Gangneux, Noémie Saidi-Cottier, Kathleen Taieb, Sharon Detrick, Eva Huls, Rutai Zsuzsanna és Elena Trifan által végzett kutatás alapján. A szerző szeretne köszönetet mondani a projektmenedzsercsoportnak az ezen összefoglaló közlemény kidolgozásának megkönnyítésében játszott fontos szerepéért, valamint Silvia Randazzónak, a Terre des hommes házon belüli tanácsadójának, aki kidolgozta ennek az eljárásnak a módszertanát. A szerző köszönettel adózik az információszolgáltatásban közreműködő partnerek segítségéért. Minden ésszerű erőfeszítést megtett az itt közölt információk pontosságának és érvényességének érdekében.

Projektvezető: A Tdh és a Tdh Európai Regionális Irodája Magyarországon

Technikai vezetők: PILnet Magyarországon, Alliance des avocats pour les droits de l'homme Franciaországban, Defence for Children International Belgiumban, Terre des hommes Romániában és Defence for Children International-ECPAT Hollandiában

Szaktanácsadók: Silvia Randazzo és Dr. Laurene Graziani

Felülvizsgálók: Belgium részéről Zoé Duthuillé és Eva Gangneux, Hollandia részéről Sharon Detrick és Eva Huls, Magyarország részéről Silvia Randazzo, Mariama Diallo, Vég Zsuzsanna és Marcos de Barros, Románia részéről Mihai Enache, Franciaország részéről Lilly Coisman és Noanne Tenneson

A dokumentum tartalma kizárólag a szerző véleményét tükrözi, és a szerző kizárólagos felelőségi körébe tartozik. Az Európai Bizottság nem vállal felelősséget az ebben a dokumentumban foglalt információk felhasználásáért.

Rövidítések

AADH	– Alliance des Avocats pour les Droits de l’Homme (francia nyelven)
ASF	– Avocats sans Frontières
Avocat.be	– A francia és német nyelvű ügyvédi kamarák szervezete
CoE	– Európa Tanács
CRC	– Gyermekek Jogairól Szóló Egyezmény
DCI	– Defence for Children International (Nemzetközi Gyermekmentő Szolgálat)
ECHR	– Emberi Jogok Európai Bírósága
EU	– Európai Unió
HIV	– Humán immundeficiencia vírus
LMBT	– leszbikus, meleg, biszexuális és transznemű
MAS	– Master of Advanced Studies
SDJ	– Services Droits des Jeunes (francia nyelven)
Tdh	– Terre des hommes
TEG	– Technikai Szakértők Csoportja
ENSZ	– Egyesült Nemzetek Szervezete
UNBR	– Romániai Ügyvédi Kamarák Országos Szövetsége

A kulcsfontosságú fogalmak meghatározása

A kulcsfontosságú fogalmak meghatározásai szolgálnak alapul a projekt során általánosságban használt főbb fogalmak egységes értelmezéséhez.

Akkreditáció:

Egy megfelelőség értékelő szervhez kapcsolódó, harmadik fél által kiállított tanúsítvány, amely formálisan bizonyítja, hogy az adott fél rendelkezik bizonyos feladatok elvégzéséhez szükséges kompetenciával (pl. tanúsítás, képzés stb.), és képesítéssel rendelkezik egy adott tevékenység elvégzésére. Az akkreditációt végző hivatalos testület neve 'akkreditáló testület'.

A gyermek mindenk felett álló érdeke:

Ez a CRC négy vezérelvének egyike. A „mindenek felett álló érdek meghatározása” azt a szigorú eljárási biztosítékokat tartalmazó formális eljárást írja le, amelynek célja a gyermek mindenk felett álló érdekének meghatározása annak értékelése alapján. Ez egy adott helyzetben egy adott gyermek [vagy gyermekcsoport] esetében a döntéshez szükséges összes elem értékeléséből és összehangolásából áll. A döntéshozó és munkatársai - lehetőség szerint egy multidiszciplináris csapat - végzik, és a gyermek részvételét is szükségessé teszi. – 14. sz. általános megjegyzés (2013) a gyermek azon jogáról, hogy a mindenk felett álló érdekét elsődleges szempontként vegyék figyelembe 3, para. 1) (CRC/C/GC/14)-V (47).

Gyermek:

Minden tizenhét éves életévét be nem töltött személy (a CRC 1. cikke és a 2016/800 és 2012/29 számú európai uniós irányelvek).

Gyermekjogi tanácsadó bizottságok:

Olyan gyermekek és fiatalok csoportjai, akik aktívan részt vesznek a projektek végrehajtásában azáltal, hogy segítenek a végrehajtó partnereknek „ifjúsági szempontból ellenőrizni” a gyermekek és fiatalok számára e projekt részeként kidolgozandó anyagokat, útmutatókat és forrásokat; valamint a gyermekek által vezetett tudatosságnövelő és érdekérvényesítő anyagok kidolgozása a gyermekek, fiatalok és a nagyközönség figyelmének felkeltése érdekében.

A törvénnyel összeütközésben lévő gyermek:

Az a személy, aki elérte a büntethetőségi korhatárt, de még nem nagykorú (18 életévét még nem töltötte be), és akit a nemzeti büntetőjog alapján bűncselekmény elkövetésével gyanúsítanak vagy vádolnak (CRC/C/ GC/10, Bevezetés, 1. §). Az az életkor, amelyet figyelembe kell venni annak megállapításához, hogy egy gyermek összeütközésben van-e a törvénnyel, a bűncselekmény elkövetésének időpontjában fennálló életkor, és nem annál későbbi.

Gyermekbarát igazságszolgáltatás:

Az EU által ösztönzött jogi és kapacitásépítési intézkedések, amelyek célja, hogy az európai igazságszolgáltatási rendszerek alkalmazkodjanak a gyermekek igényeihez. A gyermekbarát igazságszolgáltatási rendszer méltósággal, tisztelettel, törődéssel és méltányossággal bá-

¹ https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/rights-child_en.

nik a gyermekekkel. Ez hozzáférhető, érthető és megbízható. Odafigyel a gyermekekre, komolyan veszi a nézeteiket, és biztosítja, hogy azok érdekeit is védi, akik nem tudják kifejezni magukat (például a csecsemőkét). Tempóját a gyermekekhez igazítja: nem túl sietős és nem is hosszadalmas, hanem ésszerű tempójú – Az Európa Tanács irányelve a gyermekbarát igazságszolgáltatásról (Előszó)

A gyermek részvétele:

Olyan folyamatban lévő eljárások, amelyek magukban foglalják a gyermekek és felnőttek közötti, kölcsönös tiszteleten alapuló információcserét és párbeszédet, és amelyek révén a gyermekek megtudhatják, hogyan veszik figyelembe az őik és a felnőttek véleményét, és hogyan alakulnak az ilyen eljárások eredményei (beleértve a politikák, programok és intézkedések kidolgozását a gyermekek életének minden releváns vonatkozásában).

Információs központ:

A jogi kérelmek benyújtási folyamatának egyszerűsítésére szolgáló módszer. Az információs központ egyfajta közvetítőként, brókerként működik a jogi segítséget igénylő gyermekek, a civil szervezetek és azon ügyvédek között, akik képesek és hajlandóak pro bono segítséget nyújtani.

Jogsegély:

Jogi tanácsadás, segítségnyújtás és képviselő biztosítása az állam költségén a nemzeti jogban meghatározott feltételekkel és eljárásokkal összhangban a fogva tartott, letartóztatott vagy bebörtönzött személyek, a bűncselekmény elkövetésével gyanúsított vagy

vádolt, vád alá helyezett vagy elítélt személyek, valamint a büntetőeljárás áldozatai és tanúi számára. A jogsegély magában foglalja a jogi oktatást, a jogi információkhoz való hozzáférést és az alternatív vitarendezési mechanizmusokon és a helyreállító igazságszolgáltatási eljárásokon keresztül nyújtott egyéb szolgáltatásokat.³

Állami jogsegélyszolgálat:

A nemzeti jogszabályok alapján a jogsegély nyújtásának irányítására, koordinálására és ellenőrzésére létrehozott hatóság.⁴

Jogsegélynyújtó:

Bármely jogsegély nyújtására akkreditált természetes és jogi személy.⁵

Jogi segítség:

Jogi szolgáltatások köre, az általános jogi tájékoztatástól és tanácsadástól a jogi szakértő általi bírósági képviselőig.⁶

Pro bono ügyvéd:

A pro bono kifejezés latin eredetű, és az önként és fizetség nélkül vállalt szakmai munkára utal. A hagyományos önkéntességtől eltérően a szakemberek sajátos képességeinek felhasználásával nyújt szolgáltatásokat azoknak, akik ezeket nem engedhetik meg maguknak, illetve amikor az állam által finanszírozott szolgáltatás nem áll rendelkezésre.

A pro bono jogi munka különbözik a nem jogi jellegű önkéntes munkától és a jótékonykodás más formáitól. Ez a különbség abból a tényből fakad, hogy a pro bono jogi munka (a) segít betölteni a társadalom leghátrányosabb helyzetű tagjainak jogi szükségletei és jogi tanácsadó-

² CRC/C/GC/12 a gyermek meghallgatáshoz való jogáról, 2009, 3. § és 13. §.

³ A büntető igazságszolgáltatási rendszerekben nyújtott jogsegélyről szóló mintatörvény. United Nations (Egyesült Nemzetek). Vienna (Bécs), 2017: www.unodc.org/documents/justice-and-prison-reform/LegalAid/Model_Law_on_Legal_Aid.pdf.

⁴ Uo.

⁵ Uo.

⁶ <http://www.lawfoundation.net.au/ljf/app/&id=BE847B257045869FCA25707600235F44>

⁷ Pilnet and Association of the bar of the city of New York - Cyrus r. Vance center for international justice, Pro bono handbook: a guide to establishing a pro bono program at your law firm, 2015 (Pilnet és a New York-i Ügyvédi Kamara Szövetsége - Cyrus r. Vance Nemzetközi Igazságügyi Központ, Pro bono kézikönyv: útmutató a pro bono program létrehozásához az Önök ügyvédi irodájában, 2015).

hoz jutási lehetőségei közötti szakadékokat, és (b) segít az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférés egyéb hézagainak kezelésében (például amikor a nonprofit szervezetek vagy közérdekű csoportok nem engedhetik meg maguknak a jogi tanácsadást).⁷

Eljárási biztosítékok:

Céljuk annak biztosítása, hogy a gyermekek képesek legyenek megérteni és követni a büntetőeljárásokat, képesek legyenek gyakorolni a tisztességes eljáráshoz való jogukat, valamint a gyermekek bűnisméltésének megelőzése és társadalmi beilleszkedésük elősegítése – a jegyzőkönyvvel és a 2016/800/EU irányelv (1) bekezdésével összhangban.

Technikai Szakértők Csoportja (TEG):

A CLEAR-Rights konzorciumot a projekt megvalósítása során végig pro bono módon támogató tanácsadó testület. Ez a csoport a gyer-

mekjogok különböző szakértőiből áll, akiket a saját szakterületükön elismertek tapasztalataik és magas színvonalú eredményeik alapján. A TEG nem csupán hozzáférést biztosít a megfelelő szakhatósági információkhoz, hanem segít a hatóságoknak a teljes projekt iránti erős felelősségvállalás kialakításában is, különösen a képzési szempontok tekintetében, a képzési erőfeszítések fenntartása és a kapacitásépítési erőfeszítések lefedettségének megsokszorozása céljából.

Fiatal személy:

Bármely 18 és 24 év közötti korú személy.

Vezetői összefoglaló

„Az ideális ügyvéd számomra az, aki mindig komolyan foglalkozik velem és odafigyel rám”

A projekt során megkérdezett ismeretlen életkorú lány.⁸

A törvénnyel összeütközésbe került gyermekek számára biztosított jogi segítség alapvető jog.⁹ A bevált gyakorlatok (az egyes országok közötti nagy különbségek ellenére) Európa-szerte nyilvánvalóak, ami bizonyítja az államok folyamatos kötelezettségvállalását a gyermekbarát igazságszolgáltatás iránt, az Európa Tanács gyermekbarát igazságszolgáltatásról szóló irányelveinek elfogadását követően.¹⁰ Ugyanakkor a rendelkezésre álló rendkívül kiterjedt – európai és globális – kutatási eredmények azt mutatják, hogy a törvénnyel összeütközésbe került gyermekek védelmének teljes körű megvalósítása érdekében még mindig maradt egy létfontosságú kihívás. A Gyermekek jogi Bizottság 24. Általános Megjegyzésének 51. §-ában aggodalmát fejezte ki amiatt, hogy „a gyermekek kevesebb védelemben részesülnek, mint amit a nemzetközi jog a felnőttek számára garantál”, és „azt ajánlja, hogy az államok biztosítsanak hatékony és ingyenes jogi képviseletet minden olyan gyermek számára, akit bírósági, közigazgatási vagy más hatóság előtt büntetőeljárás alá vontak”, különösen hangsúlyozva, hogy „a gyermekek igazságszolgáltatási rendszere nem engedheti meg, hogy a gyermekek lemondjanak a jogi képviseletről, kivéve, ha a lemondásról szóló döntés önként és pártatlan bírói felügyelet mellett születik”.

A CLEAR-Rights projekt fő célja a gyermekek számára nyújtott jogi segítség javítása, pontosabban a bűncselekménnyel gyanúsított vagy vádolt gyermekek ügyvédhez való egyenlő esélyű hozzáféréseinek elősegítése a minőségi és szakosodott, államilag finanszírozott jogsegélyhez és a pro bono jogi segítséghez való hozzáférés megerősítése révén, összhangban a büntetőeljárás során gyanúsított vagy vádlott gyermekek részére nyújtandó eljárási garanciákról szóló 2016/800/EU irányelvvel. Ez a projekt a büntetőeljárásban gyanúsítottként vagy vádlottként érintett gyermekek jogi segítséghez való jogára épül, amely a következő 5 európai országra összpontosít: Belgium, Franciaország, Magyarország, Románia és Hollandia. A projektet a Tdh Európai Regionális Irodája koordinálja Magyarországon, a következő 5 partnerrel együttműködve: PILnet Magyarországon, Alliance des Avocats pour les Droits de l’Homme Franciaországban, Defence for Children International (DCI) Belgiumban, Terre des hommes Romániában és Defence for

⁸ A teljes interjú a következő helyen olvasható: <https://childhub.org/en/child-protection-multimedia-resources/clear-rights-child-advisory-board-hungary-what-makes-good-lawyer-video>

⁹ A Gyermekek Jogairól Szóló Egyezmény 37. és 40. cikke biztosítja a gyermekek számára az alapvető, lényegi garanciákat arra vonatkozóan, hogy jogi és bármely más megfelelő segítségben részesüljenek, és ahhoz hozzáférjenek. Ezeket az elveket erősíti meg a 24(106) számú Általános Megjegyzés, amely kimondja a következőket: „az átfogó gyermekjogi rendszer megköveteli (...) olyan szakképzett védők vagy más képviselők alkalmazását, akik jogi vagy más megfelelő segítséget nyújtanak a gyermeknek”.

¹⁰ Liefaard, T. and Kilkelly, U., Child-friendly justice: past, present and future, in Goldson, B. (ed.), *Juvenile Justice in Europe. Past, present and future*, Routledge, 2019, pp. 57-73; Kennan, N. and Kilkelly, U., *Children’s involvement in criminal, civil and administrative judicial proceedings in the 28 member states of the EU: policy brief*, European Commission, 2015; European Commission, *Summary of contextual overviews on children’s involvement in criminal judicial proceedings in the 28 member states of the EU*, Publication office for the European Union, 2014; FRA Reports on “Child Friendly Justice, available at <https://fra.europa.eu/en/publication/2017/child-friendly-justice-childrens-view>

Children International-ECPAT Hollandiában E projekt célja, hogy támogassa az Európai Bizottság átfogó erőfeszítését a gyermekbarát igazságszolgáltatást megvalósító európai térség létrehozására és az uniós jogszabályok koherens végrehajtására.

Ez az európai tanulmány főként nemzeti és európai szintű szekunder kutatáson, valamint az öt ország szakembereivel folytatott konzultációk eredményein alapul. Ezt a projekt következő fázisainak irányvonalát szolgáló kiindulási helyzet- és szükségletfelmérésnek kell tekinteni. A cél a következő:

1. A projekt végrehajtása szerinti országokban a törvénnyel összeütközésbe került gyermekeknek nyújtott jogsegély rendszerei által kínált hozzáférhetőség és minőség áttekintése, amely magában foglalja a hiányosságok és az ígéretes gyakorlatok azonosítását.
2. Áttekintést nyújtani a jogsegéllyel foglalkozó ügyvédek és a pro bono ügyvédek kapacitásáról és képzési igényeiről azokban az országokban, ahol a projekt végrehajtásra kerül.
3. A kutatás során azonosított hiányosságok és ígéretes gyakorlatok alapján ajánlások megfogalmazása, valamint hatékony jogorvoslatok indítványozása, amelyek valamennyi gyermek számára biztosítják az ingyenes jogi segítséghez való egyenlő hozzáférést.

Az összefoglaló tanulmány eredményei alapján megállapítható, hogy az alkotmány és/vagy a jogszabályok garantálják a törvénnyel összeütközésbe került gyermekek jogi segítséghez való jogát. Bizonyos országokban ezt megerősítették új európai normák, többek között a 2016/800/EU irányelv elfogadását követően, amely a gyermekek számára kötelezően előírja az ügyvédi segítség biztosítását.

A jogsegély általában tanácsadást és képviselést foglal magában a bírósági eljárásokban, amelynek megszervezéséért külön erre a célra létrehozott intézmények felelősek. A jogsegély a gyermekek számára elérhető, de az ügyvédek nem minden esetben szakosodnak a gyermekjogra. Például Romániában és Magyarországon még mindig nem létezik egyértelmű akkreditációs vagy tanúsítási eljárás, míg Hollandiában a gyermekjogi szakjogászként történő regisztráció követelményei különösen szigorúak. A legtöbb országban a gyermekek számára nyújtott ingyenes jogi segítség feltételei a finanszírozás hiánya miatt nem optimálisak. Fontos költségvetési korlátok vannak, és sok ügyvéd frusztráltnak érzi magát. Például Belgiumban a felmérésben részt vevő ügyvédek többsége nem tűnik elégedettnek ezzel a rendszerrel az alacsony díjazás és a komoly késedelmek miatt. Magyarországon a jogsegély az állami jogsegélyezési rendszer korlátai miatt elsősorban a civil szervezetekre támaszkodik. Még egy jól működő rendszerben is, mint például Hollandiában, a jogsegélyrendszer finanszírozása továbbra is probléma. Néhány gyermek további akadályokba ütközik a személyre szabott és megfelelő jogi segítséghez való hozzáférés terén, például Hollandiában, ahol bizonyos kategóriába tartozó gyermekek ki vannak zárva, vagy Franciaországban, ahol a kísérő nélküli vagy a kisebbségekhez tartozó gyermekek nem jutnak egyenlő mértékben ügyvédhez. Ezen túlmenően egyes helyeken, különösen Románia vagy Magyarország vidéki térségeiben, nem állnak rendelkezésre ügyvédek. A tolmácsok hiánya szintén akadályt képezhet a migráns gyermekek számára. Például Romániában a fővárosban gyakran elérhetőek a fordítók, de a vidéken nem.

A képzések kapcsán elmondható, hogy a gyermekjogokkal és a gyermekek igazságszolgáltatásával kapcsolatos ismeretek bővítésére szükség van, beleértve az interdiszciplináris megközelítést is. A képzések alapvető fontosságúak a gyermekek jogainak és a gyermekek igazságszolgáltatási elveinek előmozdítása érdekében, beleértve az elterelést, a helyreállító igazságszolgáltatást

©Tdh/Jean-Luc Marchina

és az alternatív szankciókat. A képzések az ügyvédek számára is fontosak, hogy jobban megismerhessék a gyermekek valóságát, és alkalmazkodjanak a konkrét igényekhez és helyzetekhez, de azért is, hogy fejlesszék kritikai gondolkodásukat és felülvizsgálják mindennapi gyakorlatukat. Az interdiszciplináris ismeretek hiánya még mindig fontos akadályt jelent az ügyvédek számára, hogy megértsék az egyes gyermekek sajátos helyzetét, valamint releváns és megfelelő intézkedéseket javasoljanak. A legtöbb országban az ügyvédek elismerték, hogy szükség van a gyermekbarát kommunikációval és a gyermekbarát megközelítéssel kapcsolatos ismereteik bővítésére. Ezek a témák általában nem szerepelnek a képzési tervben, ami korlátozza az ügyvédek képességét arra, hogy megértsék a gyermeket és közvetíteni tudják a hangját az eljárás során. Az ügyvédek általában inkább az eljárási jogokra összpontosítanak, és kevésbé a gyermekek egyéb jogaira, például a részvétel jogára. Számos kezdeményezés és kapacitásépítési projekt indult, azonban a képzési költségek és az ügyvédek munkával való túlterheltsége még mindig akadályként jelentkezik. Az ügyvédek általában egyetértenek abban, hogy a képzéseknek puha készségeket, gyakorlati eszközöket és az eljárásban részt vevő más szereplőkkel, köztük a gyermekekkel (például Youthlab) folytatott eszmecsereket is tartalmazniuk kell.

Formális és informális hálózatok, valamint adatbázisok már néhány helyen elindultak, de még többet is ki lehetne alakítani. Nincs olyan globális adatbázis, ahol a jogászok hozzáférhetnének az e területen rendelkezésre álló főbb forrásokhoz. Az ügyvédek hálózatai azért is fontosak, hogy megosszák egymással a bevált gyakorlatokat, fejlesszék készségeiket és tudásukat, tájékozódjanak és szükség esetén támogatást kapjanak. Belgiumban például több ügyvéd is tagja a DCI-Belgium nevű szervezetnek, pszichológusokkal, gyermekvédelmi és a kora gyermekkorral foglalkozó szakemberekkel együtt¹¹. A gyermekjogi ügyekre szakosodott ügyvédek globális hálózatát európai szinten is ki lehetne alakítani.

Számos minőségi szabvány létezik, beleértve az ügyvédhez való hozzáférést az eljárás minden egyes lé-

¹¹ A tagok listája a következő helyen érhető el: <https://www.dei-belgique.be/index.php/a-propos/structure-et-equipe.html>.

pésében, az ügyvéd megfelelő és hatékony szerepét, beleértve a motivációját, készségeit, a gyermekek jogainak és a meglévő jogorvoslatoknak az ismeretét, az ügyvédek és más szereplők közötti együttműködés szintjét, valamint a felügyeleti és kontrollmechanizmusokat. Ezek az előírások alapvető fontosságúak annak biztosításához, hogy az ügyvédek megfelelő képzettséggel és készségekkel rendelkezzenek a gyermekek büntetőjogi védelméhez. A gyermekeknek nyújtott jogsegélyre vonatkozó hivatalos minőségi normák azonban gyakran nem léteznek. A felmérésből kiderült, hogy az ügyvédek időnként az erőforrások hiánya vagy a munkahelyi túlterheltség miatt nem állnak rendelkezésre. Ezenkívül sok gyermek nem eléggé felkészült és tájékozott. Még ha a gyermekeket az ügyvéd tájékoztatta is, akkor sem értik szükségszerűen az eljárást. Egy másik, a különböző országokban számos ügyvéd által azonosított probléma a gyermekekkel való bizalmi kapcsolat kiépítésének nehézsége. Az ügyvédeknek gyakran nincs sok idejük arra, hogy beszélgessenek gyermekkorú ügyfeleikkel, és nem tartanak velük rendszeres kapcsolatot. Előfordulhat, hogy bizonyos gyermekeknek a bírósági eljárás során több ügyvédje is van, ami negatívan befolyásolja a védőbe vetett bizalmukat. Az ügyvédekkel való kapcsolattartás hiánya még problematikusabbnak tűnik a szabadságuktól megfosztott gyermekek esetében.

A másik fontos felvetett nehézség, hogy meg kell erősíteni az együttműködést a különböző, a törvénnyel összeütközésbe került gyermekekkel foglalkozó szereplők között, beleértve a rendőröket, a szociális munkásokat, a pszichológusokat és a mentálhigiénés szakembereket. Bizonyos szakemberek még mindig nem értik a többi érintett szerepét, és akár ellenségesek is lehetnek velük szemben. Romániában például a multidiszciplináris csapatok szerepe nem eléggé ismert, és az érintett szereplők nem mindig tudják, hogyan dolgozzanak ebben a környezetben. Általában véve, még ha a jogászok elismerik is a más szereplőkkel való együttműködés szükségességét, az ilyen együttműködés még mindig személyes kezdeményezéseken alapul. A források hiánya szintén akadályozhatja a további intézményesített együttműködés kialakítását. Végül pedig lényeges annak biztosítása is, hogy az ügyvédek folyamatosan felmérjék/értékeljék. A felügyeleti és ellenőrzési/monitorozási mechanizmusok gyakran gyengék. Mostanáig Hollandia az egyetlen olyan ország, amely már rendelkezik értékelési rendszerrel.

Végezetül pedig megállapítjuk, hogy az országok közötti nagy különbségek ellenére ez az összefoglaló tanulmány közös trendeket és pótolandó hiányosságokat is bemutat. Az összefoglaló tanulmány segít meghatározni azokat a minimális normákat, amelyeket a törvénnyel összeütközésbe került gyermekeknek nyújtott jogsegély garantálásához biztosítani kell, valamint azt, hogy ez a projekt (és a jövőbeni projektek) hogyan pótolhatja a meglévő hiányosságokat. A jelen összefoglaló közlemény utolsó szakasza három fő ajánlási kategóriát tartalmaz a gyermekek számára nyújtott jogsegély elérhetőségének és hozzáférhetőségének, az ügyvédképzésnek és a jogi segítség minőségi normáinak javítására, kiemelve a főbb szereplők, köztük a kormányzati testületek, bíróságok, ügyvédi kamarák, képzési intézmények, civil társadalmi szervezetek és ügyvédek, köztük a pro bono ügyvédek és a gyermekjogi rendszerben részt vevő egyéb szereplők felelősségét. Ezek az ajánlások fontosak a projekt következő fázisaiban végrehajtandó tevékenységek irányításához, amelyek célja a készségek kialakítása és a jogászok ismereteinek bővítése, az együttműködés és a tapasztalatcsere javítása, valamint a gyermekek jogainak védelme és előmozdítása.

1. rész.

Bevezetés és módszertan

A törvénnyel összeütközésbe került gyermekek számára biztosított jogi segítség alapvető jog.¹² A bevált gyakorlatok (az egyes országok közötti nagy különbségek ellenére) Európa-szerte azt jelzik, hogy az országok folyamatosan elkötelezettek a gyermekbarát igazságszolgáltatás iránt, az Európa Tanács gyermekbarát igazságszolgáltatásról szóló iránymutatásainak elfogadását követően.¹³ Ugyanakkor a rendelkezésre álló rendkívül kiterjedt – európai és globális – kutatási eredmények azt mutatják, hogy a törvénnyel összeütközésbe került gyermekek védelmének teljes körű megvalósítása érdekében még mindig maradt egy létfontosságú kihívás. A Gyermekek jogi Bizottság 24. általános megjegyzésének 51. §-ában aggodalmát fejezte ki amiatt, hogy „a gyermekek kevesebb védelemben részesülnek, mint amit a nemzetközi jog a felnőttek számára garantál”, és „azt ajánlja, hogy az államok biztosítsanak hatékony és ingyenes jogi képviseletet minden olyan gyermek számára, akit bírósági, közigazgatási vagy más hatóság előtt büntetőeljárás alá vontak”, különösen hangsúlyozva, hogy „a gyermekek igazságszolgáltatási rendszere nem engedheti meg, hogy a gyermekek lemondjanak a jogi képviseletről, kivéve, ha a lemondásról szóló döntés önként és pártatlan bírói felügyelet mellett születik”.

¹² A Gyermekek Jogairól Szóló Egyezmény 37. és 40. cikke biztosítja a gyermekek számára az alapvető, lényegi garanciákat arra vonatkozóan, hogy jogi és bármely más megfelelő segítségben részesüljenek, és ahhoz hozzáférjenek. Ezeket az elveket erősíti meg a 24(106) számú Általános Megjegyzés, amely kimondja a következőket: „az átfogó gyermekjogi rendszer megköveteli (...) olyan szakképzett védők vagy más képviselők alkalmazását, akik jogi vagy más megfelelő segítséget nyújtanak a gyermeknek”.

¹³ Liefwaard, T. and Kilkelly, U., *Child-friendly justice: past, present and future*, in Goldson, B. (ed.), *Juvenile Justice in Europe* (Liefwaard, T. és Kilkelly, U., *Gyermekbarát igazságszolgáltatás: múlt, jelen és jövő*, a következő kötetben: Goldson, B. (szerk.), *Fiatalkorúak igazságszolgáltatása Európában*). Past, present and future, Routledge, 2019, pp. 57-73; Kennan, N. and Kilkelly, U., *Children's involvement in criminal, civil and administrative judicial proceedings in the 28 members states of the EU: policy brief*, European Commission, 2015; European Commission, *Summary of contextual overviews on children's involvement in criminal judicial proceedings in the 28 member states of the EU*, Publication office for the European Union, 2014; FRA Reports on "Child Friendly Justice", available at <https://fra.europa.eu/en/publication/2017/child-friendly-justice-childrens-view> (Múlt, jelen és jövő, Routledge, 2019, 57-73. o.; Kennan, N. és Kilkelly, U., *Gyermekek részvétele a büntető-, polgári és közigazgatási bírósági eljárásokban az EU 28 tagállamában: politikai összefoglaló*, Európai Bizottság, 2015; Európai Bizottság, *Az EU 28 tagállamában a gyermekek büntetőjogi bírósági eljárásokban való részvételéről szóló kontextuális áttekintések összefoglalása*, Európai Unió Kiadóhivatal, 2014; FRA Jelentések a "gyermekbarát igazságszolgáltatásról", elérhető a <https://fra.europa.eu/en/publication/2017/child-friendly-justice-childrens-view> oldalon).

1. Bevezetés

1.1. A CLEAR-Rights projekt bemutatása

A CLEAR-Rights: Enhancing legal assistance for children in Europe (a gyermekek számára biztosított jogi segítség bővítése Európában) az Európai Unió igazságügyi programja által finanszírozott 2 éves projekt (2021 januárjától 2022 decemberéig), amely a büntetőeljárásban gyanúsítottként vagy vádlottként érintett gyermekek különleges jogaira és védelmére, és különösen a jogi segítséghez fűződő jogukra épít, amely létfontosságú annak biztosításában, hogy az őket megillető összes többi joghoz is hozzáférést kapjanak, a következő 5 országra összpontosítva: Belgium, Franciaország, Magyarország, Románia és Hollandia. A projektet a Tdh Európai Regionális Irodája koordinálja Magyarországon, a következő 5 partnerrel együttműködve: PILnet Magyarországon, Alliance des Avocats pour les Droits de l'Homme Franciaországban, Defence for Children International (DCI) Belgiumban, Terre des hommes Romániában és Defence for Children International-ECPAT Hollandiában

A jelen projekt fő célja a gyermekek számára nyújtott jogi segítségnyújtó rendszerek fejlesztése, pontosabban a bűncselekménnyel gyanúsított vagy vádolt gyermekek ügyvédhez való egyenlő esélyű hozzáféréseinek javítása a minőségi és szakosodott, államilag finanszírozott jogsegélyhez és a pro bono jogi segítséghez való jobb hozzáférés révén, összhangban a 2016/800/EU irányelvvel. E projekt célja, hogy támogassa az Európai Bizottság átfogó erőfeszítését a gyermekbarát igazságszolgáltatást megvalósító európai térség létrehozására és az uniós jogszabályok koherens végrehajtására. A jelen projekt célja a következő:

- Képzési csomag kidolgozása a jogsegélyt nyújtó és pro bono ügyvédek, valamint a joghallgatók kapacitásépítésére és ismereteinek bővítésére az európai összefoglaló tanulmányban megállapított igények alapján.
- Irányelvek és minőségi normák kidolgozása/átdolgozása a gyermekbarát jogi segítségre vonatkozóan a gyakorló jogászok számára.
- Kapcsolatok létrehozása és olyan tevékenységek végrehajtása, amelyek célja a jogi segítség európai hálózatának megszilárdítása, az együttműködés ösztönzése és a bevált gyakorlatok cseréje érdekében ezen a területen.
- Online eszközök biztosítása a szakemberek számára, beleértve a jogtudományi adatbázist és a gyermekjogi igazságszolgáltatással kapcsolatban az ügyvédek számára készült jogi tájékoztatókat, a gyermekek számára nyújtott ingyenes jogi segítség megkönnyítése érdekében.
- Digitális jogi felmérési eszköz kidolgozása a gyermekek által kapott jogi segítség minőségének értékelésére.
- Érdekképviselői rendezvények szervezése a politikai döntéshozók és a (jogi) szolgáltatók tudatosságának növelése érdekében a törvénnyel összeütközésbe került gyermekek számára nyújtott jogsegélyről és jogi segítségről.

A részvétel a projekt központi elve az előre látható tevékenységek sikeres végrehajtása érdekében, egy tanácsadó szakértői testület bevonásával (a Technikai Szakértői Csoporttal), amely hozzáférést biztosít a releváns szakhatósági adatokhoz, ugyanakkor segít a hatóságoknak a teljes projekt, különösen a képzési szempontok iránti erős elkötelezettség kialakításában, a képzési erőfeszítések fenntartása és a kapacitásépítési erőfeszítések lefedettségének megsokszorozása céljából. Gyermekjogi tanácsadó bizottságokat is létrehoztak annak érdekében, hogy a gyermekek véleményét figyelembe vegyék a projekt során, és segítsék a partnereket a gyermekbarát anyagok kidolgozásában. A jelen összefoglaló tanulmány fő célcsoportjai azok a szereplők, akik érdekelték és hajlandóak hosszú távon nagyköveti szerepben közreműködni, beleértve az állami jogsegélynyújtó rendszerben dolgozó és a pro bono ügyvédek, az ügyvédi kamarákat, a civil szervezeteket, a képzési intézményeket és/vagy egyéni oktatókat, a központi és decentralizált szintű politikai döntéshozókat/hatóságokat és más kulcsfontosságú, interdiszciplináris megközelítést alkalmazó érdekelteket, beleértve a szociális munkásokat, pszichológusokat és/vagy mentálhigiénés szakembereket. A Tdh és partnerei különös figyelmet fordítanak az együttműködésre, a minőségre/hatékonyagra és a komplementaritásra. A meglévő projektek és képzési anyagok (amelyeket a Belgiumban, Franciaországban és Hollandiában működő partnerektől származó korábbi uniós projektek, valamint a HELP-program keretében hoztak létre) körültekintő azonosítására is sor kerül az összefoglaló tanulmány során az erőfeszítések megkettőződésének elkerülése érdekében.¹⁴

---

¹⁴ A meglévő projektek listája a mellékletben található.

1.2. Kontextus

Az államok azon kötelezettségének elve, hogy „kedvező módon és hatékonyan garantálják mindenkinek a szakértelemmel rendelkező jogi segítséghez való jogát”, Nyugat-Európában a 20. században alakult ki. A 21. század elején a legtöbb európai ország lépéseket tett ennek az elvnek az érvényesítése érdekében az úgynevezett „judicare” jogsegélymodell bizonyos alternatív formáinak biztosításával. E folyamat eredményeként a jogsegély biztosítása az állam által fizetett, szakosodott ügyvédek feladatává vált, míg a magánügyvédek már nem tekintették szakmai kötelezettségeik részének a karitatív jogi segítséget. Mindazonáltal vannak kivételek e szabály alól, ahol a valódi szervezett, államilag támogatott jogsegélyrendszerek nem jöttek létre teljes mértékben, és továbbra is nagymértékben a helyi ügyvédi kamarák és bíróságok jóindulatától és ügyintézésétől függenek.¹⁵ Egyes országokban az államilag támogatott jogsegély hanyatlásával is szembe kellett nézni, amikor az államok csökkenteni kezdték a jogsegély-rendszerek költségvetését, és szigorították a jogosultsági kritériumokat, ami korlátozta a rendelkezésre álló jogi szolgáltatásokhoz való hozzáférést.¹⁶ Például Belgiumban vagy Hollandiában az államilag finanszírozott jogsegély jól fejlett, a pro bono pedig kivételes. Ez a rendszer fejlettebb más országokban, így például Magyarországon, ahol a PILnet az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférés elősegítésére létrehozott egy információs központot.¹⁷ Az információs központ évente 350 kérelmet kap olyan gyermekektől, törvényes képviselőktől és tanároktól, akik egyébként nem illeszkednének a jogsegélyt nyújtó tanácsadási rendszerbe. Jelenleg ezeknek a kérelmeknek csak 10%-át képesek pro bono ügyvédek kezelni. Franciaországban az AADH ugyancsak nyújt jogi segítséget. Bizonyos helyzetekben a civil társadalmi szervezetek lehetnek a fő szolgáltatók, amelyek megpróbálják betölteni az állami jogsegélyrendszer által hagyott hiányosságokat.

Az európai és nemzetközi normák elfogadását követően¹⁹ az államok bevált gyakorlatokat alkalmaznak és elkötelezték magukat a gyermekbarát igazságszolgáltatás mellett.²⁰ Másrészt az Európai Unióhoz való csatlakozás gyakran kimagasló szerepet játszott a jogsegélynyújtás ösztönzésében. A 2016/800/EU irányelvet a büntetőeljárás során gyanúsított vagy vádlott gyermekek részére nyújtandó eljárási biztosítékokról a legtöbb EU-tagállamnak 2019. június 11-ig kellett átültetnie a nemzeti jogba. Mostanáig a 27 EU-tagállamból 24 jelentette be az e téren elfogadott

---

¹⁵ Lamin Khadar, *The Growth of Pro Bono in Europe (A pro bono tevékenység terjedése Európában)*: <https://probonoconnect.nl/wp-content/uploads/2017/03/PILnet-pro-bonoreport.pdf>.

¹⁶ Regan, Francis. „Legal Aid Without the State: Assessing the Rise of Pro Bono Schemes (Jogsegély az állam beavatkozása nélkül: A pro bono rendszerek felemelkedésének értékelése).” *U. Brit. Colum. L. Rev.* 33 (1999): 383.

¹⁷ Lásd például: <https://www.pilnet.org/access-legal-help/>.

¹⁸ Amint azt a magyar partner említette.

¹⁹ Lásd alább.

²⁰ Liefwaard, T. and Kilkelly, U., *Child-friendly justice: past, present and future*, in Goldson, B. (ed.), *Juvenile Justice in Europe* (Liefwaard, T. és Kilkelly, U., *Gyermekbarát igazságszolgáltatás: múlt, jelen és jövő*, a következő kötetben: Goldson, B. (szerk.), *Fiatalkorúak igazságszolgáltatása Európában*). Past, present and future, Routledge, 2019, pp. 57-73; Kennan, N. and Kilkelly, U., *Children’s involvement in criminal, civil and administrative judicial proceedings in the 28 members states of the EU: policy brief*, European Commission, 2015; European Commission, *Summary of contextual overviews on children’s involvement in criminal judicial proceedings in the 28 member states of the EU*, Publication office for the European Union, 2014; FRA Reports on “Child Friendly Justice”, available at <https://fra.europa.eu/en/publication/2017/child-friendly-justice-childrens-view>. (Múlt, jelen és jövő, Routledge, 2019, 57-73. o.; Kennan, N. és Kilkelly, U., *Gyermekek részvétele a büntető-, polgári és közigazgatási bírósági eljárásokban az EU 28 tagállamában: politikai összefoglaló*, Európai Bizottság, 2015; Európai Bizottság, *Az EU 28 tagállamában a gyermekek büntetőjogi bírósági eljárásokban való részvételéről szóló kontextuális áttekintések összefoglalása*, Európai Unió Kiadóhivatal, 2014; FRA Jelentések a “gyermekbarát igazságszolgáltatásról”, elérhető a <https://fra.europa.eu/en/publication/2017/child-friendly-justice-childrens-view> oldalon.

intézkedéseket.²¹ Ez az irányelv fontos mérföldkövet és lehetőséget jelent a gyermekeknek nyújtott jogsegély rendszerének megerősítésére Európában. Romániában például most már kötelező valamennyi gyermek számára jogsegélyt biztosítani.²²

Az elért haladás ellenére a gyermekek még mindig kihívásokkal szembesülnek a személyre szabott és megfelelő jogi segítséghez való hozzáférés terén.

Hollandiában: 2020-ban 10 936 gyermeket tartóztatott le és 21 043-at hallgatott ki a rendőrség.²³
Franciaországban 2018-ban 39 542 büntetőeljárás alatt álló gyermeket vontak be a jogsegélyezési rendszerbe²⁴

Az ENSZ Gyermekjogi Bizottságának záró észrevételei azt mutatják, hogy a gyermekek igazságszolgáltatási rendszereit, beleértve a jogi segítségnyújtáshoz való hozzáférést, még mindig tovább kell erősíteni. A gyermekek jogait még mindig nem tartják teljes mértékben tiszteletben, és minden országban konkrét kihívások merülnek fel. A gyakorló jogászok képzésének elégtelensége egy másik azonosított hiányosság²⁵. A jogsegélyre elkülönített források hiánya szintén fontos akadály lehet.²⁶ A gyermekek egyes csoportjai még mindig aránytalanul nagy mértékben vannak kitéve az eljárási jogok megsértésének a büntetőjogi igazságszolgáltatási eljárás minden szakaszában, a letartóztatástól az ítélelethozatalig, valamint az elterelő és nem szabadságvesztéssel járó intézkedések elrendeléséig.²⁷ Az ilyen helyzetben lévő gyermekek arányáról és jellemzőiről gyakran nincsenek nyilvánosan elérhető statisztikák.²⁸ Az olyan új keletű kérdések, mint a gyermekek és a terrorizmus elleni küzdelem, szintén külön figyelmet igényelnek.²⁹ Ezeket a hiányosságokat ebben az összefoglaló tanulmányban részletesebben is megvizsgáljuk.

²¹ Lásd <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/NIM/?uri=CELEX:32016L0800>.

²² Amint azt a partnerek említették.

²³ Adatok: *WODC monitor jeugdcriminaliteit*, 2020, elérhető a következő helyen: www.wodc.nl/actueel/nieuws/2021/05/31/jeugdcriminaliteit-daalt-maar-niet-alle-vormen.

²⁴ Lásd: http://www.justice.gouv.fr/art_pix/CC%202019_V8.pdf. Lásd még: <http://www.justice.gouv.fr/justice-des-mineurs-10042/justice-des-mineurs-les-nouveautes-de-la-loi-du-23-mars-2019-33413.html>.

²⁵ A CRC Bizottság főbb záró észrevételeinek összefoglalása minden egyes országra vonatkozóan a mellékletben található.

²⁶ Lásd például Franciaország esetében: https://www.assemblee-nationale.fr/dyn/15/rapports/cion_lois/115b2183_rapport-information#_Toc256000008.

²⁷ Ellentétben a CRC megkülönböztetés elleni alapelvével (2. cikk) és az EU Alapjogi Chartájának (EU Charta) 20-21. cikkével, valamint a CRC 24. Általános Megjegyzésében foglalt ajánlásokkal. Lásd: Nowak, M., UN Global Study on Children Deprived of Liberty (Az ENSZ globális tanulmánya a szabadságuktól megfosztott gyermekekről), 2019 vagy Van den Brink, Y., Different but equal? Exploring potential catalysts of disparity in remand decision-making in the youth court (Különbözőek, de egyenlőek? A fiatalokkal foglalkozó bíróságok esetében az előzetes letartóztatásra vonatkozó döntéshozatalban mutatókozó egyenlőtlenségek lehetséges katalizátorainak. Az ifjúsági bíróságok előzetes letartóztatási határozathozatalában mutatókozó egyenlőtlenségek lehetséges katalizátorainak feltárása) (2021), elérhető a következő helyen: <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/09646639211033709>.

²⁸ A partnerek által megosztott információk alapján.

²⁹ Például Belgiumban a Büntető Törvénykönyv (140. cikk) büntethetővé tette a magánszemélyek toborzását terrorista bűncselekmények elkövetésére. Kimondja, hogy a büntetőjogi felelősségre vonás szigorodik, ha gyermekek a toborzás célpontjai. A bíróságok nagyon komolyan veszik a gyermekek toborzását, amikor a toborzással megvádolt személyek ügyét vizsgálják. Ezt akkor is figyelembe veszik, amikor a toborzott gyermekeket büntetőeljárás alá vonják. Lásd: Tdh, « Access to justice for children and youth in counter-terrorism context (A gyermekek és fiatalok hozzáférése az igazságszolgáltatáshoz a terrorizmus elleni küzdelem keretében) », 2020. július, 16. o. elérhető a következő helyen: https://childhub.org/sites/default/files/library/attachments/tdh_wfd_guide_access_to_justice_children_youth_in_counter-terrorism_contexts_en_final_compressed.pdf.

2. Az összefoglaló tanulmány és az alkalmazott módszertan célkitűzése

2.1. Az összefoglaló tanulmány témája és célkitűzései

A jelen összefoglaló tanulmány átfogó témaköre a törvénnyel összeütközésbe került gyermekek számára nyújtott különböző jogsegély-szolgáltatásokat fedi le, különös hangsúlyt fektetve a következő öt országra: Belgium, Franciaország, Magyarország, Románia és Hollandia. Az európai összefoglaló tanulmány első célkitűzése a törvénnyel összeütközésbe került gyermekek számára nyújtott jogsegélyhez való hozzáféréssel kapcsolatos kihívások, minőségi előírások, kapacitások és képzési igények azonosítása. További célja a nemzeti szinten összegyűjtött információk egyesítése, a hiányosságok és az ígéretes gyakorlatok azonosítása, valamint hatékony jogorvoslatokra vonatkozó javaslatok megfogalmazása annak érdekében, hogy minden gyermek számára egyenlő hozzáférést biztosítson az ingyenes jogi segítséghez, beleértve a legkiszolgáltatottabb helyzetűeket is.

Az európai összefoglaló tanulmányt kiindulási alapnak és igényfelmérésnek kell tekinteni a következő fázisok iránymutatásához, beleértve a képzési csomag és egyéb eszközök kidolgozását, valamint a hálózatépítési és érdekképviselési tevékenységeket (további részleteket lásd a fenti 1.1. pontban). A jelentés 3 fő szakaszra tagolódik:

1. rész: Bevezetés és módszertan
2. rész: Főbb megállapítások, beleértve a következőket:
  - A gyermekeknek nyújtott jogsegélyre vonatkozó főbb nemzetközi és európai jogi normák
  - Hogyan működnek a jogsegély-rendszerek és mennyire hozzáférhetőek?
  - Az ügyvédek meglévő képzései, adatbázisa és hálózatai
  - A gyermekeknek nyújtott jogi segítségre vonatkozó minőségi normák
3. rész: Következtetés és ajánlások arra nézve, hogy e projekt (és a jövőbeni projektek) hogyan pótolhatják a meglévő hiányosságokat.

2.2. Módszerek és eszközök

Az európai összefoglaló tanulmány módszertani alapjait a Tdh csapata (beleértve a belföldi és nemzetközi kutatókat) határozta meg, együttműködve a projekt partnereivel és a Technikai Szakértői Csoporttal. Az európai összefoglaló tanulmány főként a dokumentumok áttekintésén³⁰, az öt ország szakembereivel folytatott helyszíni konzultációkon és a nemzeti jelentéstételi eszközök elemzésén alapul. Az eljárás elején egy sor kérdőívet dolgoztak ki, gyakorlatias és megvalósítható megközelítést alkalmazva. Némi rugalmasságra volt szükség a konzultációs folyamat során, hogy alkalmazkodni lehessen a kontextushoz. Néhány módosításra is sor került, pl. személyes interjúk, online találkozók, Survey Monkey, csoportos megbeszélések, az egyes országokban a partnerek elérhetőségétől, az aktuális helyzetektől és a COVID-19 világvárvány miatti korlátozásoktól függően. Az európai összefoglaló közleményben érintett főbb tematikus területek és részterületek a mellékletben találhatóak.

Általában véve a jogokon alapuló, valamint a nemekre és a sokféleségre összpontosító megközelítést alkalmazták annak érdekében, hogy minden fellépést és kezdeményezést a gyermekek jogainak figyelembevételével tervezzenek meg és hajtsanak végre, valamint figyelembe vegyék a gyermekek, köztük a különböző korcsoportokba tartozó lányok és fiúk, a migráns vagy kisebbségi csoportokhoz tartozó gyermekek, a fogyatékkal élő gyermekek és más sokszínű csoportok fokozott sebezhetőségét és eltérő szükségleteit, tapasztalatait és képességeit. Ez a harmonizált jelentéstételi eszköz nagyon hasznos volt az adatgyűjtési és elemzési eljárások megkönnyítése szempontjából. Még pontosabban, a 4A keretrendszer³¹ alkalmazták annak megállapítására, hogy a gyermekeknek nyújtott jogsegély-szolgáltatások rendelkezésre állnak-e, hozzáférhetőek-e, elfogadhatóak-e és alkalmazkodnak-e a gyermekek igényeihez:

- **Availability (rendelkezésre állás):** A jogsegély rendelkezésre áll, és megfelelő infrastruktúra, valamint képzett ügyvédek/pro bono ügyvédek képesek támogatni a jogsegély biztosítását.
- **Accessibility (hozzáférhetőség):** A jogsegélyrendszer nem diszkriminatív és mindenki számára hozzáférhető, és pozitív lépéseket tesznek a leginkább marginalizáltak bevonására.
- **Acceptability (elfogadhatóság):** Minőségi normák vannak érvényben és megfelelően alkalmazkodik azokat, hogy biztosítsák a gyermekek védelmét, a megfelelő bánásmódot és részvételüket; ügyvédek/pro bono szakemberek hozzáértőek.
- **Adaptability (alkalmazkodóképesség):** A jogsegély a társadalom változó igényeihez igazodva fejlődik, és szembeszáll az egyenlőtlenségekkel, például a nemek közötti megkülönböztetéssel; az ügyvédek/pro bono szolgáltatások a helyi sajátos igényekhez és körülményekhez igazodnak.

---

³⁰ A főbb jelentések közé tartozik a CRIN által a gyermekek igazságszolgáltatáshoz való hozzáféréséről készített kutatás (az országjelentések a következő címen érhetők el: <https://home.crin.org/issues/access-to-justice/country-reports>) valamint a PBI, Latham & Watkins által végzett nemzetközi felmérés („A survey of Pro Bono Practices and Opportunities in 71 jurisdictions (A pro bono gyakorlatok és lehetőségek felmérése 71 joghatóság területén)”, elérhető a következő címen: <http://www.probonoinst.org/wp-content/uploads/a-survey-of-pro-bono-practices-and-opportunities-in-71-jurisdiction-2012.pdf>). Lásd még: UNDP/UNODC, „Global Study on Legal Aid. Country profiles (A jogsegélyről szóló globális tanulmány. Országprofilok)”, 2016, elérhető a következő helyen: https://www.unodc.org/documents/justice-and-prison-reform/LegalAid/GSLA_-_Country_Profiles.pdf.

³¹ Ezt a keretrendszert eredetileg az oktatás területén dolgozták ki (<https://www.right-to-education.org/taxonomy/term/11>), majd gyakran alkalmazták a gyermekjogi kutatásokban.

A kompetencia-alapú megközelítést alkalmazták a törvénnyel összeütközésbe került gyermekekkel foglalkozó jogászok tudásának, készségeinek és attitűdjének, valamint képzési szükségleteinek meghatározására is.³²

Az egyes országokban alkalmazott főbb eszközök és a résztvevők számának áttekintése

Belgium	<ul style="list-style-type: none"> - Online kérdőív: 7 ügyvéd (3 hollandul és 4 franciául beszélő) Interjúk: Jogsegélyiroda 1 elnöke és 1 igazgatója, ifjúsági részleg 1 elnöke, 1 szociális munkás, 1 pszichológus, ifjúságvédelmi szolgálat 1 igazgatója, 1 civil szervezet képviselője, aki képzést tart az ügyvédek számára - Szekunder kutatás (főként a 2020-ban végzett LA Child (LA Gyermek) projekt alapján)
Franciaország	<ul style="list-style-type: none"> - Kérdőívek: 10 ügyvédi kamara (Lyon, Belfort, Bayonne, Hauts-de-Seine, Párizs, Compiègne, Caen, Pyrénées-Orientales, Dijon és Toulouse), 10 ügyvéd, 3 szakmai egyesület, 3 ad hoc ügyintéző és 6 pszichológus - Az Aix en Provence-i klinika által vezetett szekunder kutatás
Magyarország	<ul style="list-style-type: none"> - Interjúk: 3 ügyvéd (állami finanszírozású, közülük kettőnek volt tapasztalata pro bono tevékenységgel), 1 ügyvédi kamara, 5 civil szervezet képviselője, 5 politikai döntéshozó és egyéb érdekelt fél, 1 pszichológus, 2 képzési intézmény
Románia	<ul style="list-style-type: none"> - Interjúk: 4 jogász, 2 szakpolitikai szakértő, 2 civil szervezet képviselője, 2 szociális munkás, egy joggyakornok
Hollandia	<ul style="list-style-type: none"> - Interjúk: 5 ügyvéd, 1 ügyész, 2 képzési intézmény képviselője, 1 civil szervezet képviselője, valamint az Ifjúsági Ügyvédi Egyesület és Kamara 1 képviselője

2.3. Az összefoglaló tanulmány korlátai

Mint már említésre került, a kontextus minden országban más és más. Fontos volt figyelembe venni az ismeretek szintjét, az ügyvédek eléréséhez szükséges források esetleges hiányát, különösen a vidéki területeken. A használt nyelv az angol, ami akadályt jelenthet, így a kérdőívet és a nemzeti jelentéseket le kellett fordítani. A kérdőív a lehető legpontosabban lett megfogalmazva, hogy elkerüljük az értelmezési hibákat, és biztosítsuk a válaszok összehangolását. A CLEAR-Rights három gyermekjogi tanácsadó bizottságot hoz létre: Franciaországban, Magyarországon és Romániában. Ugyanakkor e jelentés elkészítésekor még csak a magyarországi és a romániai bizottságok alakultak meg. Mindazonáltal a nézeteiket figyelembe vettük és ismertettük a jelentésben. A gyermekek tevékenyen hozzájárultak a Tdh által az igazságügyi rendszerekben a gyermekek jogairól készített rövid szakpolitikai tájékoztatóhoz, és a konzultációs folyamat során megosztották a jogi segítséggel kapcsolatos nézeteiket.³³

³² A Nemzetközi Gyermekjogi Hivatal által 2020-ban a szabadságuktól megfosztott gyermekekkel foglalkozó személyzet számára meghatározott alapkompenciák alapján a tudás olyan információ, amelyet egy adott személy megszerzett. Ha az ember valamilyen ismeretekkel rendelkezik, az növeli a képességeit, és ez egy olyan kiindulópont, amely alapján a szakemberek már tudnak cselekedni. A készségek az egyén azon képességét jelentik, hogy a tudást a gyakorlatba átültesse. Az attitűdök a személy olyan jellemzőit, tulajdonságait és viselkedésmódjait tükrözik, amelyek megmutatják, hogy képes változtatni a hozzáállásán, nyelvezetén, testbeszédén és azon, ahogyan egy kompetenciát alkalmaz. Elérhető a következő helyen: https://www.ibcr.org/wp-content/uploads/2020/12/Competences_clefs_enfants_prives_de_liberte_EN_web_planches.pdf.

³³ Elérhető a következő helyen: https://childhub.org/sites/default/files/library/attachments/just_with_children_policy_brief_ec_strategy_child_rights.pdf

2. rész. Főbb megállapítások

„Számomra az ideális ügyvéd ápol, barátságos arckifejezésű és mosolygós”
A projekt során megkérdezett ismeretlen életkorú lány.³⁴

A főbb megállapítások között szerepelnek a következők:

- A gyermekeknek nyújtott jogi segítséggel és jogsegéllyel kapcsolatos főbb nemzetközi és európai jogi normák
- Hogyan működnek a jogsegély-rendszerek és mennyire hozzáférhetőek?
- Az ügyvédek meglévő képzései, adatbázisa és hálózatai
- A gyermekeknek nyújtott jogi segítség/jogsegély minőségi normái

©Tdh

³⁴ A teljes interjú a következő helyen olvasható: <https://childhub.org/en/child-protection-multimedia-resources/clear-rights-child-advisory-board-hungary-what-makes-good-lawyer-video>

1. A gyermekeknek nyújtott jogi segítséggel és jogsegéllyel kapcsolatos főbb jogi normák

A jogi segítségre és a jogsegélyre vonatkozó főbb nemzetközi és európai normákat az alábbi táblázat sorolja fel.

A jogi segítséggel kapcsolatos főbb nemzetközi jogi normák ³⁵	
Kötelező érvényű jog	<p>11.1. cikk Universal Declaration of Human Rights (Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata, UDHR -1948)</p> <p>14.3. cikk International Covenant on Civil and Political Rights (Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya, ICCPR - 1966)</p> <p>37 d. és 40 ii. cikk UN Convention on the rights of the child (A gyermekek jogairól szóló ENSZ-egyezmény, CRC – 1989)</p>
Nem kötelező érvényű jog	<p>UN Principles and guidelines on access to Legal aid in criminal justice systems (Az ENSZ jogsegélyhez való hozzáférésre vonatkozó elvei és iránymutatásai büntető igazságszolgáltatási rendszerekben, 2012)</p> <p>UN Basic Principles on the Role of Lawyers (Az ügyvédek szerepéről szóló ENSZ-alapelvek, 1990)</p> <p>15.1. szabályok Beijing rules (Pekingi szabályok, 1985)</p> <p>18. szabály Havana Rules Havannai Szabályok, 1990)</p> <p>16. irányelv UN Guidelines for Action on Children in the Criminal Justice System (A gyermekek büntető igazságszolgáltatási rendszerben való részvételéről szóló ENSZ cselekvési iránymutatások)</p> <p>General comment No. 24 on children's rights in the child justice system (24. sz. általános megjegyzés a gyermekek jogaival kapcsolatban a gyermekjogi igazságszolgáltatási rendszerben, 2019) – a következő helyébe lép: General Comment No. 10 of the UN Committee on the Rights of the Child – Children's rights in the juvenile justice (Az ENSZ Gyermekjogi Bizottságának 10. sz. Általános Megjegyzése - A gyermekek jogai a fiatalkorúak ügyében történő igazságszolgáltatásban, 2007)</p>
A jogi segítséggel kapcsolatos főbb európai jogi normák: Európa Tanács	
Kötelező érvényű jog	<p>6.3 (c) cikk The European Convention on Human Rights (Emberi Jogok Európai Egyezménye, ECHR)</p>
Nem kötelező érvényű jog	<p>Guidelines of the Committee of Ministers of the COE on a Child-Friendly Justice (Az Európa Tanács Miniszteri Bizottságának iránymutatása a gyermekbarát igazságszolgáltatásról, 2010)</p> <p>European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment' Standards (CPT Standards) on Juveniles deprived of their liberty (A kínzás és az embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés megelőzésével foglalkozó európai bizottság normái (CPT normák) a szabadságtól megfosztott fiatalkorúakra vonatkozóan, 2015)</p> <p>Recommendation CM/Rec(2008)11 of the Committee of Ministers to member States on the European Rules for juvenile offenders subject to sanctions or measures (A Miniszteri Bizottság CM/Rec(2008)11 ajánlása a tagállamok számára a szankciók vagy intézkedések hatálya alá tartozó fiatalkorú elkövetőkre vonatkozó európai szabályokról)</p>

³⁵ A konkrét cikkeket tartalmazó részletesebb lista a mellékletben található.

A jogi segítséggel kapcsolatos főbb európai jogi normák: Európai Unió

Kötelező érvényű jog	<p>47.3. cikk European Union Charter of Fundamental Rights (Az Európai Unió Alapjogi Chartája, EUCFR - 2000)</p> <p>3.1. cikk Dir. 2012/13/ EU on the right to information in criminal proceedings (2012/13/EU irányelv a büntetőeljárás során a tájékoztatáshoz való jogról)</p> <p>11. cikk Dir. 2013/48/EU on the right of access to a lawyer in criminal proceedings (2013/48/EU irányelv a büntetőeljárás során az ügyvédi segítség igénybevételéhez való jogról)</p> <p>Dir. (EU) 2016/800 on procedural safeguards for children suspected or accused (2016/800/EU irányelv a gyanúsított vagy vádlott gyermekek részére nyújtandó eljárási biztosítékokról)</p> <p>Dir. (EU) 2016/1919 on legal aid for suspects and accused persons in criminal proceedings (a büntetőeljárás során a gyanúsítottak és vádlottak költségmentességéről)</p>
Nem kötelező érvényű jog	<p>European Commission recommendation on the right to legal aid for suspects or accused persons in criminal proceedings (Az Európai Bizottság ajánlása a büntetőeljárásban gyanúsítottak vagy vádlottak költségmentességhez való jogáról) (C(2013) 8179/2)</p> <p>European Commission recommendation on procedural safeguards for vulnerable persons suspected or accused in criminal proceedings (Az Európai Bizottság ajánlása a büntetőeljárásban gyanúsított vagy vádlott sérülékeny személyekre vonatkozó eljárási biztosítékokról) (C(2013) 8178/2)</p>
Egyéb fontos iránymutatások a jogi szakemberek számára	
Nem kötelező érvényű jog	<p>Code of conduct for Law Enforcement Officials (A bűnüldöző szervekre vonatkozó magatartási kódex, 1979)</p> <p>The Bangalore Principles of Judicial Conduct (A Bírói Magatartás Bangalore-i Alapelvei, 2002)</p> <p>International Principles on Conduct for the Legal Profession, International Bar Association (Az ügyvédi szakmára vonatkozó nemzetközi magatartási elvek, Nemzetközi Ügyvédi Kamarai Egyesület, 2011)</p> <p>UN Guidelines for Action on Children in the Criminal Justice System (Vienna Guidelines) (A gyermekek büntető igazságszolgáltatási rendszerben való részvételéről szóló ENSZ cselekvési iránymutatások (bécsi iránymutatások)) 1997</p> <p>Guidelines on Children in Contact with the Justice System, International Association of Youth and Family Judges and Magistrates (Iránymutatások az igazságszolgáltatási rendszerrel kapcsolatba kerülő gyermekekről, Ifjúsági és Családjogi Bírák és Békebírók Nemzetközi Szövetsége, 2017)</p>

A Gyermekek Jogairól Szóló Egyezmény (37. és 40. cikke) biztosítja a gyermekek számára az alapvető, lényegi garanciákat arra vonatkozóan, hogy jogi és bármely más megfelelő segítségben részesüljenek, és ahhoz hozzáférjenek. Ezeket az elveket erősíti meg a 24. Általános Megjegyzés, amely kimondja a következőket: „az átfogó gyermekjogi rendszer megköveteli (...) olyan szakképzett védők vagy más képviselők alkalmazását, akik jogi vagy más megfelelő segítséget nyújtanak a gyermeknek”. A Gyermekek Bizottság 24. Általános Megjegyzésének 51. §-ában aggodalmát fejezte ki amiatt, hogy „a gyermekek kevesebb védelemben részesülnek, mint amit a nemzetközi jog a felnőttek számára garantál”, és „azt ajánlja, hogy az államok biztosítsanak hatékony és ingyenes jogi képviseletet minden olyan gyermek számára, akit bírósági, közigazgatási vagy más hatóság előtt büntetőeljárás alá vontak”, különösen hangsúlyozva, hogy „a gyermekek igazságszolgáltatási rendszere nem engedheti meg, hogy a gyermekek lemondjanak a jogi képviseletről, kivéve, ha a lemondásról szóló döntés önként és pártatlan bírói felügyelet mellett születik”. Európában az igazságszolgáltatáshoz való hatékony hozzáférés biztosítása érdekében az Emberi Jogok Európai Egyezménye (ECHR) 6. cikke (3) bekezdésének c) pontja és az EU Charta 47. cikke garantálja az alperesek jogsegélyhez való jogát, ha nem rendelkeznek a szükséges forrásokkal, és ha azt az igazságszolgáltatás érdeke megkívánja. Az Európa Tanács gyermekbarát

igazságszolgáltatásról szóló iránymutatásai azt is megemlíti, hogy az ingyenes és szakosodott, magas színvonalú jogsegélyhez való egyenlő hozzáférés biztosítása minden gyermek számára garantálja a tisztességes és gyermekközpontú igazságszolgáltatási eljárást, és biztosítja, hogy a gyermek mindenképp felett álló érdeke és a diszkrimináció tilalma az igazságszolgáltatási eljárás során továbbra is prioritás maradjon.³⁶ 2021-ben a Nemzetközi Jogászbizottság (ICJ) kontra Cseh Köztársaság ügyben a Szociális Jogok Európai Bizottsága arra a következtetésre jutott, hogy az 1961. évi Charta 17. cikkét megsértették, mivel a büntetőjogi felelősségre vonhatóság korhatáránál fiatalabb gyermekek számára nem biztosították a kötelező jogsegélyt az eljárás bírósági tárgyalást megelőző szakaszában.³⁷

A büntetőeljárás során az ügyvédi segítség igénybevételéhez való jogról szóló 2013/48/EU irányelv minden gyanúsított vagy vádlott számára biztosítja az ügyvédi segítség igénybevételéhez való jogot, amely alanyi jogként van megfogalmazva. A büntetőeljárás során gyanúsítottként vagy vádlottként részt vevő gyermekekre vonatkozó eljárási biztosítékokról szóló 2016/800/EU irányelv garantálja az ügyvédi segítséghez való jogot, és megállapítja a jogi segítség biztosításának kötelezettségét a gyermekek számára.³⁸

Egyértelműen meghatározta a jogsegélyhez való jogot, és több kötelezettséget rótt az államra. A 2016/800/EU irányelv 6. és 18. cikke szerint, „A büntetőeljárás során gyanúsított vagy vádlott gyermekeknek a 2013/48/EU irányelvnek megfelelően joguk van ügyvédi segítség igénybevételéhez”, illetve „A tagállamok biztosítják, hogy a jogsegélyre vonatkozó nemzeti jog garantálja az ügyvédi támogatás igénybevételéhez való jog hatékony gyakorlását”.

³⁶ Lásd az Európa Tanács gyermekbarát igazságszolgáltatásról szóló iránymutatásainak 37-43. bekezdését és az Indokolás 93-94, 101-105. bekezdését.

³⁷ Lásd: <https://www.coe.int/en/web/european-social-charter/-/the-decision-on-the-merits-in-international-commission-of-jurists-icj-v-czech-republic-complaint-no-148-2017-is-now-public>.

³⁸ DCI-Belgium, “My Lawyers, My rights”, Country Overview („Az én ügyvédek, az én jogaim”, országos áttekintés - Belgium, 2017, p. 17.

³⁹ Françoise Tulkens, Foreword, Guide My Lawyer My Rights (Előszó. Útmutató: Az én ügyvédek, az én jogaim), 10. o., elérhető a következő helyen: <https://lachild.eu/>.

Az egyes országok jogsegélyre vonatkozó jogszabályainak áttekintése

	Alkotmány	A jogsegélyhez kapcsolódó jogszabályok
Belgium	23 (2) cikk	<p>Az igazságügyi törvénykönyv 508/1-508/25. cikkei, amelyeket a jogsegélyről szóló törvény (1998, 2016-ban és 2018-ban módosítva) elfogadása után beépítettek</p> <p>Királyi rendelet a teljesen vagy részben ingyenes második vonalbeli jogsegélyhez és igazságügyi segítséghez való hozzáférés feltételeinek meghatározásáról (2003, 2020-ban módosítva)</p> <p>Salduz státútum, a büntetőeljárás törvénykönyv és az előzetes letartóztatásról szóló 1990. évi törvény módosítása annak érdekében, hogy a letartóztatottnak és a szabadságuktól megfosztott személyeknek jogokat biztosítson, beleértve az ügyvédi segítség igénybevételéhez és az ügyvédi tanácsadáshoz való jogot (2011)</p> <p>Miniszeri rendelet a teljesen vagy részben ingyenes második vonalbeli jogsegélyért felelős ügyvédek által nyújtott szolgáltatások nomenklatúrájának meghatározásáról. (2016)</p> <p>A második vonalbeli jogsegélyre vonatkozó költségvetési alap létrehozásáról szóló törvény (2017-ben és 2020-ban módosítva)</p> <p>Az igazságügyi törvénykönyvnek a jogsegélyre vonatkozó módosításáról szóló törvény (2011)</p> <p>A francia és a flamand közösségeket célzó különleges rendeletek</p>
Franciaország	N. a.	<p>72-11. sz. törvény a franciaországi jogsegélyrendszer létrehozásáról (1972)</p> <p>91-647. sz. törvény a jogsegélyről (1991)</p> <p>2001-512. sz. rendelet (2001)</p> <p>A kiskorúakra vonatkozó büntetőjogi törvénykönyv (2021)</p>
Magyarország	28 (3) cikk	<p>Jogi segítségnyújtásról szóló törvény (2003)</p> <p>Büntetőeljárás törvény (682.1. cikk)</p>
Románia	24. cikk	Büntetőeljárás törvénykönyv (2010)
Hollandia	18. cikk	<p>Jogsegélytörvény (1993, módosítva 2021-ben)</p> <p>Büntetőeljárás törvénykönyv (6.6. cikk, 489. és 491. cikk)</p> <p>Z260 Munkautasítás a kifogásolási nyilatkozatról, DNS-profil</p> <p>8. cikk - Az egyéni ügyfél hozzájárulásáról szóló határozat - A Jogsegélybizottság szabályzata a letartóztatott kiskorúaknak a rendőrségi kihallgatás során jogi segítséget nyújtó ügyvédeknek nyújtott támogatások odaítéléséről</p>

2. Európában a törvénnyel összeütközésbe került gyermekeknek biztosított jogsegélynyújtás rendszerei: hogyan működnek és mennyire hozzáférhetőek?

Ez a szakasz arra összpontosít, hogyan működnek a jogsegélynyújtási rendszerek, és mennyire hozzáférhetőek. Az alábbiakban bemutatjuk az egyes országokra vonatkozó legfontosabb megállapításokat, amelyek a jogi keretekre, a jogsegélyre általában és a gyermekek számára nyújtott jogsegélyre, a jogsegély megszervezésére, a finanszírozásra, a földrajzi elérhetőségre és a gyermekek számára való hozzáférhetőségre vonatkoznak. Az alábbi táblázat röviden összefoglalja a főbb megállapításokat.

	Jogi keretek	Ingyenes konzultáció és jogi képviselet mindenki számára	Pro bono szolgáltatások	Regisztráció egy konkrét követelményeket tartalmazó listán	Megfelelő finanszírozás az Igazságügyi Minisztérium által	Földrajzi elérhetőség
Belgium	Igen	Igen	Nem gyakori	Igen	Igen, de még javítható	Igen
Franciaország	Igen	Igen, de még javítható	Gyakoribb	Igen	Igen, de még javítható	Igen, de még javítható
Magyarország	Igen	Igen, de még javítható	Gyakoribb	Igen, de még javítható	Igen, de még javítható	Igen, de még javítható
Románia	Igen	Igen, de még javítható	Nem gyakori	Igen, de még javítható	Igen, de még javítható	Igen, de még javítható
Hollandia	Igen	Igen, de még javítható	Nem gyakori	Igen	Igen, de még javítható	Igen

2.1. Belgium

Jogi keretek:

Belgiumban az alkotmány kimondja, hogy valamennyi személynek joga van a jogsegélyhez.⁴⁰ Ez a jog megerősítést nyert a „Salduz Statútum” 2011-es elfogadása után, amely kimondja: “minden természetes személynek joga van az előzetes konzultációhoz és segítséghez, azaz minden kihallgatásnak alávetett személynek joga van ahhoz, hogy előzetesen ügyvéddel konzultáljon, és kérheti, hogy ez az ügyvéd jelen legyen a rendőrség vagy a nyomozásért felelős bíró általi első kihallgatáson”. A jogsegélyt számos szövetségi, közösségi szintű norma és a Rendek (ügyvédi kamarák) etikai kódexei szabályozzák.⁴¹

Jogsegély (általában):

A jogsegélynek két formája létezik:

- Első vonalbeli jogsegély: Gyakorlati vagy jogi tájékoztatás, első jogi vélemény vagy szakosított testülethez vagy szervezethez való irányítás formájában nyújtják. A szolgáltatást ügyvédek vagy jogsegély-szervezetek (egyesületek) nyújtják, és az ingyenes.⁴² Nevezetesen, ez egy személyesen vagy telefonon történő konzultáció, amely körülbelül 10-15 percig tart. Például a francia közösségben az első vonalbeli jogi segítségnyújtásról szóló rendelet megemlíti, hogy óránként három konzultációt kell lebonyolítani.
- Második vonalbeli jogsegély: Részletes jogi szakvélemény vagy jogi segítség formájában, eljárás keretében vagy azon kívül, illetve peres eljárásban való segítség formájában nyújtják, beleértve a képviselőt is.⁴³ A jogsegély ezen formája a kiterjedtebb jogi tanácsadást és/vagy segítséget, valamint a bírósági vagy közigazgatási eljárásokban való képviselőt foglalja magában. A szolgáltatás ingyenes vagy részben ingyenes, és csak a nem megfelelő anyagi eszközökkel rendelkező személyek számára érhető el (a megélhetési források alapján, beleértve a jövedelemigazolást is). A jogsegély azonban teljesen ingyenes azon gyermekek számára, akik a rászorultság vélelmét élvezik.

A Salduz-statútum elfogadása óta végérvényesen megteremtették az előzetes konzultációhoz és a jogsegélyhez való jog megerősítését. A kihallgatás előtt a rendőröknek értesíteniük kell egy ügyeletes helyi ügyvédet és kérniük kell a segítségét, aki 30 perces személyes vagy telefonos konzultációt biztosít.⁴⁴

Belgiumban a jogsegély-rendszer főként állami finanszírozású. Pro bono lehetőségek léteznek, de nem gyakoriak. Például egyes ügyvédi irodák vagy civil szervezetek, mint például az Avocats sans Frontières (ASF), nyújtanak pro bono jogi szolgáltatásokat.

---

⁴⁰ A jogsegélyhez való hozzáférés elérhető a belga és az európai állampolgárok, a külföldi állampolgárok számára különleges esetekben, azaz nemzetközi szerződések alapján, valamint azok számára, akiknek szokásos tartózkodási helye Belgiumban van, vagy bevándorlási eljárás alatt állnak.

⁴¹ Lásd: DCI-Belgium, Legal aid for children in conflict with the law (Jogsegély a törvénnyel összeütközésbe került gyermekek számára), 2020, elérhető a következő helyen: <https://latchild.eu/wp-content/uploads/2020/11/Belgium-LA-Child-Final-report-on-Belgium.pdf>, 12-14. o.

⁴² Az igazságügyi törvénykönyv 508/1. cikkének 1. §-a. 2004 óta az első vonalbeli jogsegély ingyenes szolgáltatás.

⁴³ Az igazságügyi törvénykönyv 508/1. cikkének 2. §-a.

⁴⁴ Ez a szakasz a DCI-Belgium és a PBI által megosztott információk alapján készült, Latham & Watkins, „A survey of Pro Bono Practices and Opportunities in 71 jurisdictions (A pro bono gyakorlatok és lehetőségek felmérése 71 joghatóság területén)”, uo.

Jogi segítség gyermekek számára:

Minden, a törvénnyel összeütközésbe került gyermek (vagy fiatal felnőtt, aki a bűncselekmény elkövetésekor kiskorú volt) jogosult teljesen ingyenes jogsegélyre. Sem jövedelmi, sem érdemi vizsgálatra nincs szükség. A gyermekek választhatnak egy konkrét listán regisztrált ügyvédet, vagy pedig egy ügyvéd kerül kijelölésre. Az ügyvédi kamarák minden évben összeállítják és frissítik a "ifjúsági részlegen" dolgozó szakjogászok listáját, akiknek megfelelő képzettséggel kell rendelkezniük. A gyermek képviselőtételére való jogosultság feltétele a regisztráció. Ez biztosítja a biztosított jogsegély megfelelő szintű szakosodottságát és minőségét. Az ifjúsági jogra szakosodott ügyvédek általában idejük 70-80%-át a veszélyeztetett (azaz a törvénnyel nem összeütközésben lévő, de védelemre szoruló) gyermekekkel kapcsolatos ügyekkel töltik, és kisebb arányban a törvénnyel összeütközésben lévő gyermekekkel.

Az olyan fiatalokkal foglalkozó szolgálatok, mint a Services Droits des Jeunes (SDJ) és az ombudsman is nyújthatnának információt a fiatalok számára, beleértve a jogi segítséggel kapcsolatos információkat is.

A jogsegély megszervezése:

Belgium olyan szövetségi állam, amely három közösségből áll: a flamand, a francia és a német nyelvekből. Két mindenre kiterjedő ügyvédi kamara van, mégpedig a Rende: Az Orde van Vlaamse Balies (holland nyelvű ügyvédi kamarák) és az Ordre des Barreaux Francophones et Germanophones (francia és német nyelvű ügyvédi kamarák). Az első vonalbeli jogsegély megszervezése a közösségek hatáskörébe tartozik, és azt a Jogsegély-bizottságok szervezik. Minden bírósági kerületben van egy Jogsegély-bizottság, Brüsszelben pedig kettő, amelyek helyi ügyvédekből és szociális munkásokból állnak, akik tanácsadási szolgáltatásokat nyújtanak. A második vonalbeli jogsegély a szövetségi állam hatáskörébe tartozik. A Rende a jogsegély megszervezéséért és a biztosított másodlagos jogsegély minőségének ellenőrzéséért felelős legfőbb szervek.⁴⁵ A jogsegély iránti kérelem az egyes ügyvédi kamaráknál létrehozott Jogsegély-hivatalhoz kerül benyújtásra.

Ahhoz, hogy valaki ügyvéd lehessen, jogi egyetemi diplomával (mesterfokozat, 5 év) kell rendelkeznie, és be kell jegyeztetnie magát valamelyik ügyvédi kamarába. A mesterdiplomájuk megszerzése után az ügyvédeknek 3 éves szakmai gyakorlatot kell teljesíteniük egy másik okleveles ügyvéd felügyelete alatt, miközben folytatják a képzést és leteszik a szakmai képesítést igazoló bizonyítvány megszerzését lehetővé tevő vizsgát. Ezt követően bekerülnek az Ügyvédi Kamarák Nyilvántartásába. A listát minden évben az Ügyvédi Kamarák állítják össze, szakterületük alapján.⁴⁶

Finanszírozás:

Az első vonalbeli jogsegélyt a Közösségek finanszírozzák, amelyek támogatásokat fizetnek a jóváhagyott partnereknek (elsősorban a Jogsegély-bizottságoknak, de néhány jóváhagyott első vonalbeli jogsegély-szervezetnek is). A második vonalbeli jogsegélyt a szövetségi állam költségvetése finanszírozza. Az ügyvédek az éves fizetési besorolás alapján az Igazságügyi Minisztérium fizeti a helyi Rende közvetítésével. Ez a költségvetés magában foglalja a jogsegély-irodák működésével kapcsolatos költségeket is. Minden évben (júniusban) az ügyvédek nyilatkozatot nyújtanak be a Jogsegély-hivatalnak. A bejelentett ügyek száma alapján a Jogsegély-hivatal

⁴⁵ Tekintettel ezen ország sajátosságaira, és annak ellenére, hogy a második vonalbeli jogsegély szövetségi hatáskörbe tartozik, a jogsegélynyújtás közösségi szinten eltérő lehet.

⁴⁶ Igazságügyi törvénykönyv, 508/7. cikk. Az induló képzéssel kapcsolatos követelmények eltérőek az ország francia és holland nyelvű részén, mivel e kötelezettségek nagy részét a rende határozzák meg.

megállapítja az összesített pontszámot, amelyet közölnek az egyes Rendekkel, majd az Igazságügyi Minisztériummal. A jogsegélyre elkülönített költségvetés „zárt keretösszeg”, amelyet a minisztérium minden évben kioszt, és amelyet elosztanak az országban található összes pont számával. Ennélfogva az ügyvéd nem ismeri előre a díjazását, mivel az emelkedhet vagy csökkenhet a jogsegély-szolgálat teljes óraszámának függvényében. 2020-ban a pont értékét 75,09 euróban állapították meg, amit a jogászok kevésnek tartanak. Ezenfelül gyakran bizonyos késéssel (néha majdnem két évvel később) fizetik ki őket, és számos ügyvéd nem elégedett és nem is motivált arra, hogy ezen a területen dolgozzon. Emellett a források hiánya korlátozza azon projektek kidolgozását, amelyeket a jogsegély-irodák és más szakemberek a fiatalok igazságszolgáltatási rendszerben szerzett tapasztalatainak javítása érdekében valósíthatnának meg.

Földrajzi elérhetőség és hozzáférhetőség minden gyermek számára:

Az ügyvédi segítség kötelező minden, a törvénnyel összeütközésbe került gyermek számára.⁴⁷ Mindannyiuknak joguk van az ingyenes jogsegélyhez, de szabadon választhatnak maguknak saját ügyvédet is, akit meg kell fizetniük. Az egész országban működnek jogsegély-irodák, és úgy tűnik, hogy a törvénnyel összeütközésbe került gyermekek mind a városi, mind a vidéki területeken hozzáférnek szakképzett ügyvédhez. Ugyanakkor a legtöbb szakjogász a nagyvárosokban tevékenykedik. A vidéki területeken gyakran nem szakosodnak az ifjúsági jogra, és a szakterületek szélesebb körében tevékenykednek. Az ügyvédek kötelező képzésben vesznek részt, kivéve a német nyelvű közösséget, amely egy nagyon kis vidéki terület, ahol a kiskorúakat képviselő ügyvédek nem feltétlenül részesülnek speciális képzésben. A vidéki területeken élő gyermekek számára szintén nehézséget jelenthet, hogy elmenjenek az ügyvédi irodába egy megbeszélésre, mivel nem áll rendelkezésükre megfelelő közlekedési eszköz. Az egyik ügyvéd elmagyarázta, hogy a helyi ifjúságvédelmi irodában szervez megbeszéléseket, amely könnyebben elérhető, és néha még a gyermek otthonába is elmegy, ha szükséges.⁴⁸

Azok a 18. életévüket betöltött gyermekek, akik a bűncselekmény elkövetésének időpontjában még kiskorúak voltak, ugyanolyan feltételek mellett részesülnek ingyenes jogsegélyben, mint a gyermekek. Nem áll fenn állampolgársággal vagy letelepedéssel kapcsolatos követelmény.⁴⁹ Elegendő a személyazonosító igazolvány, a tartózkodási engedély vagy az Államügyészség által kiadott idézés bemutatása. Annak érdekében, hogy minden gyermek számára megkönnyítsék a jogi segítségnyújtáshoz való hozzáférést, a Jogsegély-iroda elnöke elmondta, hogy a különösen sérülékeny helyzetben lévő gyermekek érdekében intézkedésekre kerül sor. Például tolmácsok állnak a gyermekek és családok rendelkezésére az eljárás minden szakaszában (beleértve az ügyvéddel való megbeszéléseket, a rendőrségi és bírósági meghallgatásokat). Ez a szolgáltatás ingyenes. Létezik egy hivatalos tolmácslista. Ugyanakkor néhány ügyvéd megemlítette, hogy a tolmácsoknak rendelkezniük kell a szükséges készségekkel, hogy megfelelő módon tudjanak beszélni a gyermekhez. A gyermekbarát nyelvezetre vonatkozó ismeretek hiánya akadályozhatja az ügyvédek kommunikációs stratégiáját és erőfeszítéseit.

---

⁴⁷ 2003. évi királyi rendelet, 1. cikk 4. §. A fiatalkorúak igazságszolgáltatásáról szóló 1965. évi törvény 54bis. cikke szerint „Ha a 18 év alatti személy az ügyben félként vesz részt, és nincs ügyvédje, ügyvédet kell kirendelni számára”. A Büntetőeljárás Törvénykönyv 47bis. cikke kimondja, hogy csak felnőtt személy mondhat le az ügyvédi segítségről.

⁴⁸ Az LA Child projekt során készített néhány interjú alapján.

⁴⁹ A Jogsegély-kompendium meghatározza, hogy: „A második vonalbeli jogsegély minden természetes személy számára

2.2. Franciaország

Jogi keretek:

Az ingyenes jogi segítségnyújtást Franciaországban már nagyon régóta bevezették, az állam részéről kevés vagy semmilyen pénzügyi támogatással. Ez része az ügyvédeknek a polgári jogok és szabadságjogok őrzőjeként betöltött szerepének. 1972-ben az állam hivatalosan is bevezette a jogsegélyt, és az ügyvédek költségtérítést kaptak. A jogi segítségnyújtás rendszerét megerősítették, miután 1991-ben elfogadták a jogsegélyről szóló törvényt,⁵⁰ és annak végrehajtási rendeletét 2001-ben módosították.⁵¹ Emellett Franciaország 1990-ben ratifikálta a CRC-t, amely beépült a nemzeti jogba. Ugyanakkor 2016-ig az ügyvéd jelenléte nem volt jogi kötelezettség. A gyermekekkel kapcsolatos igazságszolgáltatási reformot követően 2021-ben elfogadták a gyermekekre vonatkozó Büntetőjogi Törvénykönyvet, és mostantól kötelező a törvénnyel összeütközésbe került gyermekek részére nyújtott jogi segítség.⁵²

Jogi segítség (általában):

Franciaországban két típusú jogsegély létezik:

- Konzultációk és segítségnyújtás annak érdekében, hogy az egyének anyagi helyzetüktől függetlenül tájékozott jogi döntéseket hozhassanak. A szolgáltatást önkéntes ügyvédek nyújtják, akik nem kapnak érte fizetséget. Ezeket a szolgáltatásokat a bíróságokon vagy meghatározott helyeken (pl. *Maison de la justice et du droit* és *Point d'accès au droit*) nyújtják.
- Jogi képviselőt képzett ügyvéd részéről polgári, büntetőjogi és közigazgatási eljárásokban. Ez a rendszer a pénzügyi nehézségekkel küzdő személyekre korlátozódik. A kérelmező kitölti a megfelelő űrlapot, jövedelemigazolással együtt.⁵³ Az adott helyzettől függően, a díjakat és költségeket részben vagy egészben az állam fedezheti.

Az ügyvédek pro bono szolgáltatást is nyújthatnak, azaz vállalhatják, hogy nem kérnek semmilyen ellenszolgáltatást. Ugyanakkor a pro bono nem intézményesült Franciaországban. A párizsi ügyvédi kamara Pro Bono Bizottságot hozott létre 2012-ben, amelynek célja az információcsere és a bevált gyakorlatok cseréje.⁵⁴ Az olyan egyesületek és civil szervezetek, mint az AADH vagy a párizsi *Droits d'Urgence*, ingyenes jogi segítséget és tanácsadást nyújtanak a gyermekeknek. Az AADH szintén kapcsolatot teremt a civil szervezetek és a pro bono ügyvédek között.⁵⁵

⁵⁰ Elérhető a következő helyen: <https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/JORFTEXT000000537611/>.

⁵¹ Elérhető a következő helyen: <https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/JORFTEXT000000721124>.

⁵² A francia gyermekjogi büntetőjogi törvénykönyv L. 12-4. cikke a 2021. szeptember 30-án hatályos formában. A büntetőeljárás törvénykönyv 61-1. cikkét alkotmányellenesnek nyilvánították azon az alapon, hogy a meglévő garanciák nem teszik lehetővé, hogy a gyermek teljes mértékben tisztában legyen ezekkel a jogokkal, és hogy megakadályozzák, hogy ezekkel az érdekekkel ellentétes döntéseket hozzon (Alkotmánytanács, elsőbbségi alkotmányossági kérdés, 2019. február 8., 2018-762. sz.). Korábban az Alkotmánytanács elismerte, hogy a gyermekjogi igazságszolgáltatási rendszer három fő alapelvre épül: a gyermekek büntetőjogi felelősségének életkoruk alapján történő enyhítésére, a nevelési és erkölcsi rehabilitációra való törekvés szükségességére, valamint a speciális joghatóság vagy a megfelelő eljárások szükségességére (2002. augusztus 29-i 2002-461. sz. DC határozat, 26. §). A Semmitőszék Büntető Osztálya is elismerte a gyermek jogi segítséghez való jogát (17-84.017. számú határozat, 2017. december 20.).

⁵³ CERFA 15626 sz. elérhető a következő helyen: <https://www.service-public.fr/particuliers/vosdroits/F18074>. Általában francia vagy európai uniós állampolgárok, Franciaországban letelepedett külföldiek, menekültek vagy gyermekek számára biztosított.

⁵⁴ PBI, Latham & Watkins, „A survey of Pro Bono Practices and Opportunities in 71 jurisdictions (A pro bono gyakorlatok és lehetőségek felmérése 71 joghatóság területén)”, elérhető a következő helyen: <http://www.probonoinst.org/wpps/wp-content/uploads/a-survey-of-pro-bono-practices-and-opportunities-in-71-jurisdiction-2012.pdf>.

⁵⁵ CRIN, „Access to justice for children: France (A gyermekek igazságszolgáltatáshoz való hozzáférése: Franciaország)”, 2014, elérhető a következő helyen: https://archive.crin.org/sites/default/files/france_access_to_justice.pdf.

Jogi segítség gyermekek számára:

Az ügyvédi segítség kötelező, a rendőrségi eljárás kezdetétől fogva.⁵⁶ Általában az ügyvédeket hivatalból nevezik ki egy adott lista alapján. A legtöbb ügyvédi kamara olyan speciális egységgel vagy bizottsággal rendelkezik, amely a gyermekjogi ügyekre szakosodott ügyvédek csoportjából áll. A legtöbbször a törvénnyel összeütközésbe került gyermekek vagy képviselőik nem választják meg az ügyvédjüket. Az ügyvédek képzése az ügyvédi kamara általszervezett egyedi képzés alapján történik. Elméletileg minden franciaországi ügyvédet felkérhetnek arra, hogy időnként védelmezzon a törvénnyel összeütközésbe került gyermeket.

Az 1971. december 31-i törvény szerint jogi egyetemi végzettség és jogi szakvizsga szükséges. Ezután a hallgatók 18 hónapos szakmai képzést folytatnak, amely magában foglal egy egyéni projektet és egy gyakornoki képzést. E képzés végén a hallgatók záróvizsgát tesznek – a jogi szakmára való alkalmassági bizonyítvánnyal (Certificate of Aptitude for the Legal Profession, CAPA). A fellebbviteli bíróság előtt esküt tesznek, és regisztrálnak az általuk választott ügyvédi kamarába.

A jogsegély megszervezése:

Minden egyes Tribunal de Grande instance (Franciaországban körülbelül 164), valamint a legfelsőbb bíróságok (*Cour de cassation* és *Conseil d'Etat*)⁵⁷ rendelkeznek jogsegély-irodával, ahol a magánszemélyek ingyenes ügyvédi segítséget kérhetnek. A jogsegély-irodák az egyes személyek helyzete (beleértve a forrásokat, az állampolgárságot és a tartózkodási helyet) alapján határozzák meg a jogsegélyre való jogosultságot. Amikor a személyt jogsegélyre jogosultnak nyilvánítják, az ügyvédi kamara elnöke kijelöli számára az ügyvédet. Az érintett személy választhat egy konkrét ügyvédet is, annak rendelkezésre állása alapján.⁵⁸

Több ügyvédi kamara kifejezetten gyermekeknek szóló szolgáltatásokat hozott létre (Antennes des mineurs), és a legnagyobb ügyvédi kamarák külön jogsegélyprogramokat hoztak létre a gyermekek számára:

- „Szerdán beszélek az ügyvédemmel”: minden szerda délután két ügyvéd és egy gyermekpszichiáter részvételével Lyonban.
- Külön erre a célra létrehozott segélyvonal és e-mail cím, amelyet a Hauts-de-Seine-i ügyvédi kamara ifjúsági jogban képzett munkatársa kezel. Az ügyvédi kamara ingyenes konzultációs utalványokat is biztosít a gyermekek számára, hogy az ügyvédekkel az irodájukban találkozhassanak.
- Külön egység a kísérő nélküli kiskorúak számára Párizsban.⁵⁹

---

⁵⁶ A francia gyermekjogi büntetőjogi törvénykönyv L. 12-4, L. 413-3 és L. 413-9. cikke.

⁵⁷ Lásd: http://www.justice.gouv.fr/art_pix/CC%202019_V8.pdf.

⁵⁸ Lásd: Open Society Justice Initiative, Fact Sheet on Legal Aid in France (Nyílt Társadalom Igazságügyi Kezdeményezés, Tájékoztató a franciaországi jogsegélyről), elérhető a következő helyen: <https://www.justiceinitiative.org/uploads/bdad84af-53ad-4360-af03-b2bf167b3a3a/eu-legal-aid-france-20150427.pdf> és a francia igazságügyi portál, elérhető a következő helyen: <https://www.justice.fr/fiche/aide-juridictionnelle>.

⁵⁹ Az AADH által megosztott információk alapján

Finanszírozás:

A jogsegély az igazságügyi miniszter felelősségi körébe tartozik. Az állam költségtérítést fizet minden olyan ügyvédnek, aki a jogsegélynyújtásban részt vesz. A gyermekjogi területen dolgozó összes ügyvédet az ügyvédi kamara fizeti, a kormány által az egyes eljárástípusokra megállapított fizetési fokozatok alapján. Az ügyvédi kamarák további, az Igazságügyi Minisztérium által finanszírozott juttatást kapnak az állandó szolgálatokban dolgozó alkalmazottak és az ügyvédek fizetésére. Az ügyvédek javadalmazását az év végén határozzák meg az összes ügyvéd által igénybe vett órák számától függően. Az ügyvédi javadalmazást általában túl alacsonynak tartják az egyes ügyekre fordított idővel összevetve. A jogsegélyre fordított költségvetés nem túl magas.⁶⁰ Még ha az ellentételezés nem is elegendő, ez nem befolyásolja az ügyre fordított időt egy másik üggyel összehasonlítva. Mindazonáltal az egyik ügyvéd azt javasolta, hogy növeljék a költségvetést a gyermekeknek nyújtott jogi segítség minőségének javítása érdekében.

2013 októberében több helyi ügyvédi kamara lépett sztrájkba. Az ügyvédek azzal érveltek, hogy a szolgáltatásokért fizetett alacsony ellenszolgáltatás miatt már nem engedhetik meg maguknak, hogy jogsegélyt vállaljanak.⁶¹

2021-ben a jogsegélyre szánt költségvetés 585 millió eurót tesz ki, ami 55 millió eurós (+10%-os) növekedést jelent 2020-hoz képest.

Földrajzi elérhetőség és hozzáférhetőség minden gyermek számára: Az ingyenes jogi segítséget a városokban és a vidéki területeken is igénybe lehet venni. Mindazonáltal, az ingyenes és képzett ügyvédekhez való hozzáférés továbbra is egyenlőtlen országszerte. A partnerek megemlítették, hogy a gyermekjogi ügyekre szakosodott ügyvédek többsége Párizsban tevékenykedik. Emellett az ügyvédhez való hozzáférés még mindig korlátozott a sérülékeny helyzetben lévő gyermekek számára. A felmérésben részt vevő egyesületek egyharmada úgy ítéli meg, hogy a kísérő nélküli vagy a kisebbségekhez tartozó gyermekek nem jutnak egyenlő mértékben ügyvédhez.

⁶⁰ Lásd: https://www.assemblee-nationale.fr/dyn/15/rapports/cion_lois/l15b2183_rapport-information#_Toc256000008.

⁶¹ HIIL, Legal Aid in Europe: Nine different ways to guarantee access to justice? (Jogsegély Európában: Kilenc különböző mód az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférés biztosítására?) (2014), elérhető a következő helyen: <https://www.hiil.org/wp-content/uploads/2018/09/Legal-Aid-in-Europe-Full-Report.pdf>, 86. o.

2.3. Magyarország

Jogi keretek:

Az Alaptörvény szerint a jogsegélyhez való jog a büntetőeljárás minden szakaszában garantált mindenki számára, beleértve a gyermekeket is. A bűncselekményekkel gyanúsított vagy vádolt gyermekeknek nyújtott jogsegélyt a Büntetőeljárás Törvény szabályozza, amely inkább nevelő, mint büntető megközelítést szorgalmaz. A CRC 1991-ben épült be a magyar jogba. A Büntetőeljárás Törvény szerint három különböző helyzetben rendelhető ki jogsegélyt nyújtó ügyvéd:

- amikor kötelező (például bizonyos bűncselekmények esetében), és a vádlott nem bízott meg ügyvédet a védelmével;
- ha ezt szükségesnek ítélik az alperes hatékony védelmének biztosításához vagy
- ha az alperes nem képes fedezni az ügyvédi költségeket az anyagi helyzete miatt. A Megyei Igazságügyi Hivatalhoz be kell nyújtani egy kérelmezési űrlapot, amelyhez csatolni kell néhány igazolást, többek között a pénzügyi helyzetről szóló nyilatkozatot és a munkáltatótól származó igazolást.

Jogi segítség (általában):

A jogsegélyről szóló törvény szerint ingyenes jogsegélyt ügyvédek és más intézmények, például civil szervezetek, alapítványok vagy egyetemek nyújthatnak. A bírósági eljárásokban a jogi képviselet az ügyvédekre, ügyvédi irodákra és néhány civil szervezetre korlátozódik, amelyek határozott idejű megbízási szerződést kötöttek ügyvédekkel. A jogsegély az adott személy pénzügyi helyzete és a jogsegély iránti igénye alapján vehető igénybe, és a magyar és az európai állampolgárok, valamint a Magyarországon élő vagy menedékjogi eljárás alatt álló egyéb külföldiek számára is elérhető. Az állam kifizetheti vagy előleg formájában folyósíthatja a díjakat.

Bizonyos ügyvédek ingyenes jogi segítséget nyújtanak pro bono szolgáltatásként, azaz a jogsegélyről szóló törvény hatályán kívül. Magyarországon nem szabályozott, de az államilag finanszírozott jogsegély mellett párhuzamos rendszernek tekinthető. Ezt általában jótékonyági szervezetek és civil szervezetek kínálják, ügyvédeken vagy jogi klinikákon keresztül. Például a PILnet Alapítvány a pro bono és a közérdekű jogot népszerűsíti Magyarországon, többek között egy olyan információs központ létrehozásával, amely összeköti a jogi segítséget kérő szervezeteket a segíteni kész jogászokkal. A PILnet Alapítvány jelenleg tervezi a megfelelő házon belüli tanfolyamot az ügyvédek számára a pro bono jogi segítségnyújtással kapcsolatban a Budapesti Ügyvédi Kamaránál, amelynek célja a tudatosság növelése és a pro bono szolgáltatások népszerűsítése. A Public Interest Law Institute (Közhasznú Jogi Intézet) létrehozott egy információs központot is a pro bono gyakorlatok népszerűsítésére, valamint a pro bono szolgáltatásokban részt vevő civil szervezetek és ügyvédi irodák közötti együttműködés ösztönzésére. Legtöbbjük aláírta a Pro Bono Nyilatkozatot, hogy nyilvánosan megerősítse elkötelezettségét.⁶² Ugyanakkor a pro bono rendszert néhány ügyvéd bírálta, akik jelezték, hogy a meglévő rendszert kellene fejleszteni a párhuzamos pro bono ügyvédi rendszer kialakítása helyett, mivel a törvénnyel összeütközésbe került gyermekek esetében kötelező az ügyvéd jelenléte. Mivel az ügyvédekkel azonnal fel kell venni a kapcsolatot, azt is hozzátették, hogy nincs idő a pro bono ügyvédek és az ügyfelek közötti kapcsolatteremtésre.

⁶² Erre a konkrét példára vonatkozóan lásd: PBI, Latham & Watkins, „A survey of Pro Bono Practices and Opportunities in 71 jurisdictions (A pro bono gyakorlatok és lehetőségek felmérése 71 joghatóság területén)”, elérhető a következő helyen: <http://www.probonoinst.org/wp-content/uploads/a-survey-of-pro-bono-practices-and-opportunities-in-71-jurisdiction-2012.pdf>

Jogi segítség gyermekek számára:

Az ügyvéd jelenléte a gyermekek esetében kötelező. Ha a gyermek vagy családja nem ad meghatalmazást ügyvéd számára, a hatóságok kijelölnek egyet a megyei ügyvédi kamarából, a kijelölt védői lista alapján. A gyakorlatban a hatóság hozza meg az ügyvédi kirendelésről szóló döntést, és döntését elküldi a megyei ügyvédi kamarának a Magyar Ügyvédi Kamara elektronikus rendszerén keresztül, a vonatkozó információkkal együtt.⁶³ A legtöbb ügyvéd megemlítette, hogy az automatikus kirendelési rendszer bevezetése óta az ügyek száma megnőtt mind a gyermekek, mind a felnőttek esetében. A Budapesten dolgozó ügyvédek becslése szerint az ügyek körülbelül 10%-ában voltak érintettek gyermekek, míg egy vidéki ügyvéd elmondása szerint ez az arány inkább 30% körüli volt. Néhány ügyvéd megemlítette, hogy a jogsegély nem mindig ingyenes. Ha a gyermeket bűnösnek találják, a bíróság kötelezi őt vagy gondviselőjét a büntetőeljárás állam által előzetesen kifizetett költségeinek teljes vagy részleges megtérítésére, beleértve a kirendelt védő díját és költségeit is (a Büntetőeljárás Törvény 693/A. §-a). A személyi költségmentesség vagy -csökkentés kérhető és engedélyezhető a gyermek pénzügyi helyzetének vizsgálatát követően; ez azonban az Igazságügyi Minisztérium mérlegelési jogkörébe tartozik, az elsőfokú bíróság ajánlása alapján. Ugyancsak fontos, hogy az ügyvédnek fel kell hívnia a gyermek és családja figyelmét erre a lehetőségre, és segítenie kell őket a kérelem benyújtásában.

A felmérésben részt vevő ügyvédek mindannyian (de nem kizárólag) büntetőjogra szakosodtak, és kiterjedt (15 és 35 év közötti) tapasztalattal rendelkeztek a gyermekek védelmében. Az esetek többségében államilag finanszírozott ügyvédként szolgálnak. A pro bono úgszintén lehetséges. Például a Hintalovon Alapítvány nevű gyermekjogi civil szervezet segítheti a gyermekeket abban, hogy pro bono ügyvédek találjanak, akik büntetőeljárásban képviselhetik őket. A Hintalovon Alapítvány Gyermekjogi Központját 2017-ben hozták létre, és eddig több mint 1000 esetben nyújtott jogi tanácsot a szülőknek a felügyeleti joggal, válással, iskolai ügyekkel vagy szexuális visszaéléssel kapcsolatban. Bár nagyon kevés olyan ügy fordult elő, amelyben a gyermekek özszeütközésbe kerültek a törvénnyel, a gyermekek és a szülők ismerik őket, és hozzájuk fordulnak, ha útmutatásra van szükségük. 2020-ban az Alapítvány úgy döntött, hogy egy mesterséges intelligencia szoftverrel ellátott chatbotot hoz létre, amely helyettesíti az e-mailben küldött válaszokra épülő rendszert.⁶⁴ Az elmúlt öt hónapban 300-400 beszélgetésre került sor, és mivel a chatbot már az elején megkérdezi az adott személy életkorát, tudni lehet, hogy az esetek 85-90%-ában még mindig felnőttek használják. Mindemellet ez egy érdekes eszköz. A gyermekek kérdéseket tehetnek fel és magyarázatokat kaphatnak a büntetőeljárással, a nyomozással, a rendőrségi feljelentés megtételével, valamint a rendőrség és a bíróságok szerepével kapcsolatban. A Központ akkor is nyitva áll, ha a gyermekek maguk kérnek jogi tanácsadást; e-mailben vagy egy online kérdőív kitöltésével léphetnek kapcsolatba velük. A tavalyi év során 10-11 gyermek fordult hozzájuk segítségért olyan ügyekben, amikor saját jogaikat szerették volna megérteni, vagy amikor néhány alkalommal érdekellentétbe kerültek szüleikkel vagy jogi képviselőikkel.

⁶³ A büntetőeljárás törvénykönyv és az Igazságügyi Minisztérium rendelete szerint.

⁶⁴ A chatbot elérhető a következő helyen: <https://hintalovon.hu/chat-mukodese/>.

A jogsegély megszervezése:

2018 júliusi állapot szerint az ügyvédek az illetékes regionális ügyvédi kamarák nevezik ki egy automatizált rendszer alapján. A listán szereplő ügyvédek véletlenszerűen kerülnek kiválasztásra, mindegyikük legalább egyszer. Az ügyvédi kamarák tagjai alapértelmezés szerint szerepelnek az ügyvédi nyilvántartásban, így bármikor kirendelhetők védőügyvédnek, kivéve a Budapesti Ügyvédi Kamara tagjait, akik számára a nyilvántartásba vétel nem kötelező. Mindazonáltal mindkét esetben nincs szükség különleges követelményekre, képzésre vagy akkreditációra a nyilvántartásba való felvételhez. Annak ellenére, hogy a hatóság megemlíti az alperes gyermek voltát, az ügyvédet az általános nyilvántartásból választják ki. Ha az ügyvédi kamara nem rendel ki ügyvédet, vagy ha a kijelölt ügyvéddel szemben összeférhetetlenség áll fenn, vagy az ügyvéd nem érhető el, a hatóság helyettes védőügyvédet rendel ki. A regionális ügyvédi kamarák adatbázisa egy nyilvános weboldalon keresztül érhető el tájékoztatás céljából.⁶⁵

Finanszírozás:

A hivatalból kinevezett ügyvédek jogosultak az állam által fizetendő ellentételezésre és költségeik (utazás, szállás, parkolás és ügyintézési költségek) megtérítésére.⁶⁶ Jelenleg 6000 Ft (~16,9 EURÓ) a védő eljárási cselekményekben való részvételének díja óránként. Ezenfelül a díj 20%-át az egyes eljárási cselekményeken való részvétel előkészítő munkájának fedezésére nyújtják. Szabadságától megfosztott ügyféllel folytatott konzultáció esetén a díj 70%-a jár óránként. Több ügyvéd is rámutatott az interjúk során, hogy az eljárási cselekmény helyszínére való utazással vagy a gyermekkel foglalkozó más szakemberekkel (például a gyermekgondozási intézmény vezetőjével, a szociális munkással vagy az iskolaigazgatóval) való kapcsolatfelvétellel töltött időre nem vonatkozik költségtérítés. Általánosságban a szakemberek megemlézték, hogy ez az ellenszolgáltatás nagyon alacsony, és a jogsegélyrendszer alulfinanszírozott. Ennek eredményeként a budapesti ügyvédek úgy döntöttek, hogy nem vállalnak hivatalból kirendelést, és lemaradnak a listáról. Az Egyetemes Időszakos Felülvizsgálat során a Magyar Helsinki Bizottság kiemelte, hogy az államnak biztosítania kellene a jogsegélyező ügyvédi tevékenységhez szükséges finanszírozást.⁶⁷

Földrajzi elérhetőség és hozzáférhetőség minden gyermek számára:

Fontos különbség van a főváros és a vidéki területek között, ahol a jogsegélyt nyújtó ügyvédekhez és a pro bono szolgáltatásokhoz való hozzáférés meglehetősen ritka: „meg kell érteni, hogy az ügyvéd egyben üzleti szereplő is”. Általában véve az államilag finanszírozott védőügyvédként kirendelhető ügyvédek száma Budapesten magasabb: 523, szemben a Borsod-Abaúj-Zemplén megyei 135-tel, míg a gyermekek (14-17 évesek) által elkövetett nyilvántartott bűncselekmények száma hasonló.⁶⁸

Több szakember, köztük ügyvédek is hangsúlyozták, hogy a jogsegélyre szoruló gyermekek többsége perifériára szorult, szociálisan hátrányos helyzetből származik, amelyet a kábítószerrel való visszaélés még tovább súlyosbíthat. A felmérésben részt vevő pszichológus szerint a családjukból kiemelt és gyermekotthonban elhelyezett gyermekek szintén sérülékeny helyzetben vannak. Egy vidéki területen dolgozó ügyvéd elmondta, hogy a gyerekek gyakran bujkálnak, és inkább nem jelennek meg a kihallgatásokon, mert nem akarják, hogy a rendőrök visszavigyék őket az intézetbe.

⁶⁵ Lásd: <https://kirendeles.magyarugyvedikamara.hu/kirendeles/>.

⁶⁶ Az Igazságügyi Minisztérium 32/2017 (XII. 27.) rendelete.

⁶⁷ Az Igazságügyi Minisztérium 32/2017 (XII. 27.) rendelete. A beadvány teljes szövege elérhető a civil szervezet honlapján a következő címen: https://helsinki.hu/wp-content/uploads/2021/03/HHC_UPR2021_Hungary_criminal_justice_web.pdf.

⁶⁸ Lásd a bűnüldöző szervek és az ügyészség egységes bűnügyi statisztikáját, amely elérhető a következő helyen: <https://bsr.bm.hu/Document>.

2.4. Románia

Jogi keretek:

Az EU-hoz való csatlakozás jelentős hatással volt a jogsegély fejlődésére Romániában. Az Alkotmány garantálja az ügyvédi képviselőhez való jogot minden bírósági eljárás során. A polgári ügyekben nyújtott jogsegélyről szóló sürgősségi rendelet (2008) nem terjed ki a büntetőügyekre, de az új büntetőeljárás törvénykönyv konkrét rendelkezéseket tartalmaz. A 171. cikk értelmében a gyermekeket a büntetőeljárás minden szakaszában képviselni kell.⁶⁹ A törvénnyel összeütközésbe került gyermekekre vonatkozó román jogszabályok a Büntető Törvénykönyv, a Büntetőeljárás Törvénykönyv és a gyermekek jogainak védelméről és előmozdításáról szóló 272/2004. sz. törvény, amely a 14 év alatti, törvénnyel összeütközésbe került gyermekekkel kapcsolatos eljárási lépéseket szabályozza. Az elmúlt tíz évben a kormány fontos lépéseket tett a gyermekbarát igazságszolgáltatási rendszer kialakítása érdekében, beleértve az elterelést és a szabadságvesztés nélküli intézkedéseket. Románia szintén ratifikálta a CRC-t, amelyet beépítettek a nemzeti jogba.

Jogi segítség (általában):

A jogsegély a következőket foglalja magában:

- Bíróságon kívüli segítség, amely magában foglalja az olyan jogvita kezdeményezésére vagy eldöntésére irányuló konzultációkat, amelyek esetében a törvény előírja a közjogi jogsegély nyújtását, illetve adott esetben a törvényben meghatározott esetekben a bírósági, választott bírósági vagy közigazgatási bírósági eljárás kezdeményezését, valamint a képzést és a bírósági eljárás kezdeményezéséhez szükséges dokumentumok elkészítését, beleértve szükség szerint a kötelező vagy választható előzetes eljárást is.
- Képviselőt és eljárási segítséget a bíróság és más igazságügyi szervek előtt, a törvénynek megfelelően.⁷⁰

Minden olyan személynek, aki bírósági eljárás során jogsegélyben kíván részesülni, kérelmet kell benyújtania a bírósághoz vagy az ügyészhez, aki azt jóváhagyja és megküldi az illetékes helyi ügyvédi kamarának. A döntéshozatal a pénzügyi helyzete alapján történik. A törvény szerint mindenkinek joga van szabadon megválasztani az ügyvédjét. Ha azonban a vádlott visszautasítja az állam által kirendelt ügyvédet, akkor nem lehet másik ügyvédhez fordulni.

A pro bono praxis nem gyakori Romániában. Nincs olyan rendszer vagy hálózat, amely megszervezné azokat az ügyvédeket, akik hajlandóak lennének pro bono szolgáltatásokat nyújtani bármely ügyfél számára, életkortól függetlenül. Az interjúkból származó információk alapján úgy tűnik, hogy a gyakorlatban a gyermek csak a civil szervezeteken keresztül juthat pro bono ügyvédhez. Számos nemzetközi és helyi civil szervezet nyújt ingyenes jogi segítséget a román állampolgároknak, különösen a romák számára, mint például az Európai Roma Jogok Központja, az LMBT vagy a HIV-vel élő személyek számára. Az első pro bono romániai információs központot a közelmúltban hozta létre a Civil Társadalom Fejlesztési Alapítvány (Fundatia pentru Dezvoltarea Societatii Civile), amely ígéretes alternatívát kínál az ingyenes jogsegélyt igénylő civil szerveze-

⁶⁹ PBI, Latham & Watkins, „A survey of Pro Bono Practices and Opportunities in 71 jurisdictions (A pro bono gyakorlatok és lehetőségek felmérése 71 joghatóság területén)”, elérhető a következő helyen: <http://www.probonoinst.org/wpps/wp-content/uploads/a-survey-of-pro-bono-practices-and-opportunities-in-71-jurisdiction-2012.pdf>.

⁷⁰ Az ügyvédi hivatást szabályozó 51/1995. sz. törvény szerint, elérhető a következő helyen: <https://www.unbr.ro/le-gea-nr-511995/>.

tek, köztük a gyermekjogi szervezetek, valamint a pro bono szolgáltatásokat nyújtani kívánó ügyvédek számára. 2014-ben az Egyenlőségi és Emberi Jogi Cselekvési Központ (Centrul de Acțiune pentru Egalitate și Drepturile Omului) elindította a pro bono Emberi Jogi Hálózatot, hogy kapcsolatba hozza a pro bono szolgáltatások nyújtására hajlandó ügyvédekkel a civil szervezetekkel vagy magánszemélyekkel.⁷¹ Azonban számos ügyvéd túl bonyolultnak tartja a pro bono rendszert, mások pedig úgy gondolják, hogy nem nyújthatnak pro bono szolgáltatásokat.

Jogi segítség gyermekek számára:

A törvénnyel összeütközésbe került gyermekek Romániában hozzáférhetnek a jogi segítséghez. Nem léteznek a fiatakorúak igazságszolgáltatására szakosodott ügyvédek Romániában, és a legtöbb, a törvénnyel összeütközésbe került gyermekekkel foglalkozó ügyvéd a praxisának első éveiben jár. Például Kolozsváron a törvénnyel összeütközésbe került gyermekekkel kapcsolatos ügyeket gyakornokok bonyolítják le. A felmérésben részt vevő ügyvédek megemlézték, hogy nem kapnak sok, a törvénnyel összeütközésbe került gyermekekkel kapcsolatos ügyet (körülbelül háromhavonta egyet). A törvénnyel összeütközésbe került gyermekkel kapcsolatos eljárást a megyei tanács titkára által vezetett helyi gyermekvédelmi bizottság koordinálja. A rendőrségnek tájékoztatnia kell a Szociális Segítségnyújtási és Gyermekvédelmi Főigazgatóságot egy-egy új esetről, hogy elvégezzék az értékelést, és egyéni védelmi tervet nyújtsanak be, amely magában foglalja a védelmi intézkedéseket. Ezt a tervet ezt követően a gyermekvédelmi bizottság hagyja jóvá.⁷²

A jogsegély megszervezése:

41 regionális ügyvédi kamara rendelkezik a szabályozási hatáskörök többségével, valamint egy országos ügyvédi kamara – a Romániai Ügyvédi Kamarák Országos Szövetsége (*Uniunea Nationala A Barourilor Din Romania – UNBR*). A helyi ügyvédi kamarák jogsegély-nyilvántartást vezetnek, és rendelkeznek egy jogsegély-irodával, amely kirendeli a jogsegélyt nyújtó ügyvédekkel.⁷³ A jogi segítség nyilvántartásából származó ügyek kiosztásáról az ügyvédi kamara dönt: vagy véletlenszerűen, számítógép segítségével választják ki az ügyvédet, mint például Bukarestben, vagy napi ütemterv alapján, mint például Biharban. Az ügyeletes ügyvéd minden olyan ügyet megkap, amelyet az adott napon bejelentenek.

Egy adott személyből a diploma megszerzése és az ügyvédi szakvizsga letétele után válik ügyvéd. Romániában minden ügyvédnek egy helyi ügyvédi kamarával kell kapcsolatban állnia, és nem lehet egyszerre két kamara tagja. Minden helyi ügyvédi kamara megkapja a jogsegély nyújtásában érdekelt ügyvédek kérelmeit. Ha az ügyvédek száma nem elegendő az igények kielégítéséhez, a helyi ügyvédi kamara más ügyvédek is kirendelhet. A jogsegélyt nyújtani kívánó ügyvédeknek regisztrálniuk kell magukat. A felvételhez ki kell tölteniük egy űrlapot, és be kell nyújtaniuk az ügyvédi kamarának.

⁷¹ CRIN, „Access to justice for children: Romania (A gyermekek igazságszolgáltatáshoz való hozzáférése: Románia)”, 2014, elérhető a következő helyen: https://archive.crin.org/sites/default/files/romania_access_to_justice.pdf.

⁷² A gyermekek jogainak védelméről szóló 272/2004. sz. törvény szerint. Lásd még http://tdh-europe.org/upload/document/7280/alternative_la_trimiterea_in_judecata_a_minorilor_in_romania._un_sistem_fragmentat.pdf

⁷³ Lásd még PBI, Latham & Watkins, „A survey of Pro Bono Practices and Opportunities in 71 jurisdictions (A pro bono gyakorlatok és lehetőségek felmérése 71 joghatóság területén)”, elérhető a következő helyen: <http://www.probonoinst.org/wpps/wp-content/uploads/a-survey-of-pro-bono-practices-and-opportunities-in-71-jurisdiction-2012.pdf> és CRIN, „Access to justice for children: Romania (Access to justice for children: Romania (A gyermekek igazságszolgáltatáshoz való hozzáférése: Románia)”, 2014, elérhető a következő helyen: https://archive.crin.org/sites/default/files/romania_access_to_justice.pdf.

Finanszírozás:

Az államilag finanszírozott jogsegély esetében az ügyvédi díjat az állam fizeti az Igazságügyi Minisztérium költségvetéséből, a Romániai Ügyvédi Kamarák Országos Szövetségével aláírt jegyzőkönyv értelmében⁷⁴. A díjak az ügyvéd által nyújtott jogi szolgáltatás típusától és a bűncselekmény fajtájától függően változnak, ugyanakkor felnőttek és gyermekek esetében azonosak. Büntetőügyekben a gyanúsítottak, vádlottak vagy elítéltek számára kötelező jogsegély nyújtásáért az ügyvédeknek fizetendő díjak 313 RON-tól (~ 65 EUR) kezdődnek az ítélet végrehajtásának visszavonása, az ítélet végrehajtásának felügyelet mellett történő felfüggesztése, a végrehajtás elleni fellebbezés vagy a tárgyalás időtartamára vonatkozó fellebbezés rendezésére irányuló eljárásban való segítségnyújtás esetén. Az Igazságügyi Minisztérium emellett 627 RON (~ 128 EUR) összeget fizethet minden egyes gyanúsított vagy vádlott után, akinek a büntetőeljárás során a tárgyalást megelőző szakaszban, és legfeljebb 1133 RON (~ 230 EUR) összeget minden egyes gyanúsított vagy vádlott után, akinek a büntetőeljárás során nyújtottak segítséget, ha legalább öt személyt gyanúsítanak vagy vádolnak.

Földrajzi elérhetőség és hozzáférhetőség minden gyermek számára:

Mivel a gyermekeknek biztosított jogsegély kötelező, az államilag finanszírozott ügyvédek minden gyermeket képviselnek, függetlenül a háttérétől. A vidéki területeken nem sok ügyvéd él és dolgozik, azonban ők képviselnek minden gyermeket abból a megyéből, ahol az állítólagos bűncselekményt elkövették. 2019-ben a Legfelsőbb Bíróság mellett működő ügyészség legfrissebb éves jelentése szerint a törvénnyel összeütközésbe került gyermekek többsége a fővárosból, Bukarestből, valamint Constanta, Dolj, Iași és Bacău megyékből származik.⁷⁵ Az államilag finanszírozott jogi segítséget nyújtó ügyvédek nyilvántartása nem teljes (néhány megye nem teszi közzé az ügyvédek számát a honlapján), azonban a meglévő adatok nem jelzik, hogy probléma lenne a rendelkezésre álló ügyvédek számával.

Nem állnak rendelkezésre adatok a törvénnyel összeütközésbe került, jogi segítségre szoruló gyermekek jellemzőiről. A beszélgetések során az ügyvédek úgy nyilatkoztak, hogy nem látnak semmiféle akadályt a sérülékeny helyzetben lévő gyermekek számára. Ugyanakkor a Terre des hommes⁷⁶ kutatása arra a következtetésre jutott, hogy a legtöbb fogva tartott gyermek hátrányos társadalmi-gazdasági háttérrel rendelkezik, különösen a roma kisebbséghez tartozó fiúk. A felmérésben részt vevő ügyvédek egyike sem dolgozott migráns gyermekekkel. A vonatkozó jogszabályok értelmében kötelező a tolmácsolás biztosítása. Ugyanakkor a partnerek elmondták, hogy Romániában kevés a tolmács, és eltarthat egy ideig, amíg sikerül elérni egyet.

2.5. Hollandia

Jogi keretek:

A jogsegélyhez való jogot az Alkotmány 18. cikke rögzíti, amely kimondja, hogy „Mindenki jogosult jogi képviseletre a bírósági és közigazgatási eljárásokban”. Az Alkotmány 15. és 17. cikke garantálja az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférést és a szabadságvesztés jogszerűségének megfellebbezéséhez való jogot is. A jogsegélyre vonatkozó konkrét rendelkezések többek között a Jogsegélytörvényben és a Büntetőeljárás Törvénykönyvben találhatóak.

⁷⁴ Elérhető a következő helyen: <https://www.unbr.ro/wp-content/uploads/2019/02/PROTOCOL-OFICII-FINAL-SEMNET-14.02.2019.pdf>.

⁷⁵ A jelentés elérhető a következő helyen: https://www.mpublic.ro/sites/default/files/PDF/raport_activitate_2019.pdf.

⁷⁶ Terre des hommes, Research on rehabilitation needs of young offenders and training needs of detention staff (A fiatalok bűnelkövetők rehabilitációs szükségleteiről és a fogvatartási személyzet képzési igényeiről szóló kutatás), 2019.

„Az ügyvédi védelemhez való jog, amely ingyenes, fontos a gyermekek számára. A gyermekek gyakran nem tudják, mi fog történni a büntetőeljárás során. Az ügyvéd meg tudja magyarázni, mi történik, mert szakember. Az ügyvéd emellett a lehető legmegfelelőbbben tájékoztathatja a gyermeket a bűncselekmény beismerésének vagy tagadásának következményeiről. Vagy arról, hogy hallgasson vagy hazudjon a történetekről.” (Egy hollandiai gyermek, kora és neme ismeretlen) ⁷⁷

Jogi segítség (általában):

A holland jogsegélyrendszer jól fejlett, és számos jogterületen nyújt ügyvédi jogsegélyt felnőttek és gyermekek számára. A jogsegélyrendszer olyan hármass modellt, amely a következőkből áll:

- Online szolgáltatás (Útiterv az igazságszolgáltatáshoz⁷⁸): információk és támogatás nyújtására. Segít abban, hogy az emberek könnyen és interaktív módon felmérjék helyzetüket, és megoldásokat találjanak. Az online szolgáltatásokra főként a szokásos jogi ügyek esetében támaszkodnak az ügyfelek.
- Első vonalbeli szolgáltatás: ingyenes jogi szolgáltatások, amelyeket a Jogi Szolgáltatási Pontok, közismert nevükön a „front office-ok” nyújtanak. 30 iroda található országszerte, ahol jogi tanácsadók tájékoztatást és tanácsadást nyújtanak. Országos segélyvonallal, valamint informatív és interaktív weboldallal rendelkezik.⁷⁹ A jogi kérdéseket egyértelművé teszik az ügyfelek számára, akiket ügyvédhez, más szakemberekhez vagy támogató szervezetekhez irányíthatnak.
- Második vonalbeli szolgáltatás: Magánügyvédek és mediátorok nyújtanak jogi segítséget bonyolultabb vagy időigényesebb ügyekben.⁸⁰ Csak a Jogsegély-bizottságnál nyilvántartásba vett ügyvédek nyújthatnak második vonalbeli jogsegélyt.⁸¹

Az ügyvéd által nyújtott jogsegély nem mindig teljesen ingyenes. Előfordulhat, hogy az ügyfélnek magának kell pénzügyi hozzájárulást fizetnie. A jogsegélyre való jogosultság az ügy jellegén és összetettségén, valamint az ügyfél éves jövedelmén és vagyonán alapul. Az ügyfél saját pénzügyi hozzájárulása ugyancsak ezektől a tényezőktől függ.

A pro bono szolgáltatások nem gyakoriak Hollandiában.⁸² A pro bono rendszer gondolata a büntetőjogi vagy gyermekjogi rendszerben nem népszerű a szakemberek körében. A jogsegélyrendszer már régóta kialakult, de a pro bono szolgáltatásoknak nincs hagyománya. A szakemberek úgy vélik, hogy az államilag finanszírozott jogsegélyrendszer jól fejlett, és hogy a meglévő gyengeségeket és hiányosságokat magának a rendszernek a továbbfejlesztésével kell megoldani, nem pedig a pro bono rendszer előmozdításával.

⁷⁷ A Tdh által az igazságügyi rendszerekben a gyermekek jogairól készített rövid szakpolitikai tájékoztató, uo.

⁷⁸ Rechtwijzer weboldal, elérhető a következő helyen: www.rechtwijzer.nl.

⁷⁹ Elérhető a következő helyen: www.juridischoket.nl.

⁸⁰ UNDP/UNODC, „Global Study on Legal Aid. Country profiles (Global Study on Legal Aid. Country profiles (A jogsegélyről szóló globális tanulmány. Országprofilok)”, 2016, elérhető a következő helyen: https://www.unodc.org/documents/justice-and-prison-reform/LegalAid/GSLA_-_Country_Profiles.pdf. Lásd még DCI-Belgium, „My Lawyers, My rights (Az én ügyvédem, az én jogaim)”, országos áttekintés – Hollandia, 2017 és CRIN, „Access to justice for children: Romania (A gyermekek igazságszolgáltatáshoz való hozzáférése: Románia)”, 2014, elérhető a következő helyen: https://archive.crin.org/sites/default/files/romania_access_to_justice.pdf.

⁸¹ A regisztrációs űrlapok megtalálhatók a Jogsegély-bizottság weboldalán, elérhető a következő helyen: www.rvr.org/Informatie+voor+advocaten/over-aanvragen/inschrijven/inschrijven-advocaten.html.

⁸² Van néhány példa, mint például: <https://www.mr-online.nl/samenwerking-houthoff-en-sociaal-advocaten-win-win/>

Jogsegély gyermekek számára:

Ingyenes jogi segítséget kap a legtöbb, a törvénnyel összeütközésbe került gyermek⁸³. A jogosultság tehát továbbra is fennáll az idősebb személyek tekintetében, például egy 18 éves személy esetében, akit olyan súlyos bűncselekmény elkövetésével vádolnak, amelyet a kerületi bíróság 16 éves korában tárgyalt.⁸⁴ Az ingyenes ügyvédi jogsegélyhez való jog nem függ a gyermek szüleinek jövedelmétől, és ez az elsőfokú, a fellebbviteli és a legfelsőbb bíróságon való megjelenés esetén is érvényes. Azokra a gyermekekre vonatkozik, akik a bűncselekmény állítólagos elkövetésének időpontjában 12-17 éves korúak. A gyermekek megválaszthatják az ügyvédjüket, ha akarják. Ugyanakkor fizetniük kell, ha az ügyvéd nem része a jogsegélyrendszernek. Ez problémát jelenthet azon gyermekek számára, akik nem jogosultak ingyenes jogi segítségre (lásd alább, elérhetőség minden gyermek számára).

⁸³ Az eljárás különböző szakaszaiban a következő gyermekek jogosultak ingyenesen jogsegélyt nyújtó ügyvédre az elsőfokú, a fellebbviteli és a legfelsőbb bíróság előtti eljárásban:

1. 12-17 év közötti gyermekkorú gyanúsítottak, akiket elfogtak, és akiket a rendőrség kihallgat;
2. 12-17 éves korú gyermek gyanúsítottak azokban az esetekben, amikor a bűnvádi eljárás olyan bűncselekmény miatt indult, amelyet a kerületi bíróság fog tárgyalni (és így nem olyan kisebb súlyú bűncselekmény miatt, amelyet a kiskerületi bíró (kantonrechter) tárgyal majd), ami a gyakorlatban a következőket jelenti:
  - a. 12-17 éves korú gyanúsított gyermekek, akiket a rendőrségtől elengedtek, és akiket a kerületi bíróság elé idéznek;
  - b. 12-17 éves korú gyanúsított gyermekek, akiket nem fogtak el, és a rendőrség írásbeli felhívására rendőrségi kihallgatáson vettek részt, majd ezt követően a kerületi bíróság elé idézik őket;
  - c. 12-17 éves korú gyanúsított gyermekek, akiket előzetes letartóztatásban tartanak a kerületi bírósági meghallgatásig bezárólag;
  - d. 12-17 éves korú gyanúsított gyermekek, akiknek az előzetes letartóztatását (voorlopige hechtenis) felfüggesztették, és akiknek egy későbbi időpontban kell megjelenniük a kerületi bíróság előtt.
3. 12-17 éves korú gyanúsított gyermekek, akiket az ügyész meghallgatásra hívott, abban az esetben, ha az ügyész szándékában áll 20 órát meghaladó közérdekű munka vagy pénzbírság vagy kártérítés miatti fizetési kötelezettség kiszabása (transactie), amely külön-külön vagy együttesen 115 eurót vagy annál nagyobb összeget tesz ki (Megjegyzés: 32 óra vagy annál kevesebb, illetve 200 euró vagy annál kevesebb az új törvényben meghatározott kritérium. Jelenleg a régi törvényben szereplő kritériumokat még mindig alkalmazzák. Még nem világos, hogy az új törvény mikor lép hatályba);
4. 12-17 éves korú elítélt gyermekek olyan esetekben, amikor végrehajtási meghallgatásra kerül sor;
5. 12-17 éves korú elítélt gyermekek, akik kifogást kívánnak emelni DNS-profiljuk tárolása ellen.

⁸⁴ Azoknak a 12-17 éves korú elítélt gyermekeknek is engedélyezik, akik kifogást kívánnak emelni DNS-profiljuk tárolása ellen, vagy olyan esetekben, amikor végrehajtási meghallgatásra kerül sor.

A gyermekjogi területen dolgozó, jogsegélyt nyújtó ügyvédek általában a jog más területein, például a büntetőjog, a családjog, az áldozatokkal és a felelősséggel kapcsolatos jog vagy az ifjúsági jog területén is jártasak.⁸⁵ Külön képzésen vesznek részt, és a gyermekjogi szakosodás Hollandiában nagy tiszteletnek örvend. Ez tükröződik a Holland Ügyvédi Kamara tagsági követelményeiben és az ügyvédekre vonatkozó fegyelmi jogszabályokban, valamint a Jogsegély-bizottság regisztrációs követelményeiben is. A gyermekjogi szakjogászként való regisztrációnak különösen magasak a követelményei:

- Az ügyvédeknek legalább hároméves vonatkozó szakmai tapasztalattal kell rendelkezniük.
- A Holland Ügyvédi Kamara büntetőjogi szakirányú szakmai képzését elvégezték.
- Három alkalommal vettek részt gyermekjogi bírósági meghallgatáson egy másik, már három éve regisztrált szakjogász kíséretében.
- Egy alkalommal részt vettek egy zárt ifjúságvédelmi intézményben történő elhelyezéssel kapcsolatos bírósági meghallgatáson, egy másik, már három éve regisztrált, polgári ifjúsági jogra szakosodott szakjogász kíséretében.
- A regisztrációs kérelmüket megelőző három év során legalább nyolc képzési pontot szereztek a gyermekjog és legalább négy képzési pontot a polgári ifjúsági jog területén⁸⁶.

A jogsegély megszervezése:

A Jogsegély-bizottság⁸⁷ felelős a jogsegélyrendszer általános irányításáért és felügyeletéért, és minden egyes jogsegély iránti kérelmet elbírál.⁸⁸ A Jogsegély-bizottság egy központi irodából áll Utrechtben és öt regionális irodából Amszterdamban, Arnheimben, Hágában, 's-Hertogenboschban és Leeuwardenben, amelyek a fellebbviteli bíróságok joghatósági területét képezik. Együttműködik többek között a Holland Ügyvédi Kamarával.⁸⁹ A Jogsegélytörvény értelmében csak egy meghatározott ügyvédi testület nyújthat jogi segítséget. Meg kell felelniük egy sor regisztrációs követelménynek, beleértve a következőket: szakértelem és tapasztalat, ügyvédi iroda és regisztráció, a Jogsegélybizottsághoz való tartozás, a minőségbiztosítási rendszereknek való megfelelés, jelentéstételi követelmények, valamint az éves megbízások minimális és maximális száma. Az ügyvédnek esküt kell tennie és be kell jegyeztetnie magát a Holland Ügyvédi Kamaránál, miután elvégezte valamely holland egyetemen a jogi mesterképzést és a szakirányú ügyvédi képzést.

Finanszírozás:

Az ügyvédek a Jogsegély-bizottság fizeti, egy pontrendszer alapján, rögzített díjszabással.⁹⁰ A jogsegélyrendszert a kormány finanszírozza, méghozzá az Igazságügyi és Biztonsági Minisztérium költségvetéséből, és csak kis részben az ügyfél jövedelemhez kötött hozzájárulásából. A jogsegélyrendszer nyitott végű rendszer szerint működik. A jogsegélyrendszer 1994-es indulása óta 2012-ig a költségvetés több mint a kétszeresére nőtt. Mind 2019-ben, mind 2020-ban a teljes éves költségvetés körülbelül 400 millió euró volt.⁹¹ A szakemberek valamint az igazságügyi és bizton-

---

⁸⁵ Összesen 13 szakterület létezik, és egy jogász legfeljebb négy szakterületre regisztrálhat.

⁸⁶ Lásd a Jogsegély-bizottság 2021. évi regisztrációs követelményeinek 6b. cikkét és 5. mellékletét, a következő helyen: www.rvr.org/binaries/content/assets/rvrorg/nieuws/2020/inschrijvingsvoorwaarden-advocatuur-2021-rvr-versie-1.0---getekende-versie.pdf.

⁸⁷ Hollandul Raad voor Rechtsbijstand, az Igazságügyi és Biztonsági Minisztérium hatáskörébe tartozó független irányító testület. Ezt a közfeladatot a Jogsegélytörvény alapján teljesíti. További információért lásd a Jogsegély-bizottság honlapját (www.rvr.org) amely tájékoztatást nyújt a jogsegélyrendszerről.

⁸⁸ CRIN, „Access to justice for children: Netherlands (A gyermekek igazságszolgáltatáshoz való hozzáférése: Hollandia)”, 2014, elérhető a következő helyen: https://archive.crin.org/sites/default/files/netherlands_access_to_justice-updatedoct2015.pdf.

⁸⁹ A Holland Ügyvédi Kamara angol nyelvű honlapja elérhető a következő helyen: www.advocatenorde.nl/english.

⁹⁰ A Jogsegély-bizottság éves tervei és jelentései a honlapján kerülnek közzétételre. Lásd: www.rvr.org/Informatie-over-de-raad/organisatie/jaarplannen-en--verslagen.html.

⁹¹ Lásd a Jogsegély-bizottság 2019-es, illetve 2020-as éves jelentését a következő helyen: www.rvr.org/Informatie-over-de-raad/organisatie/jaarplannen-en--verslagen.html.

sági államtitkár által létrehozott néhány bizottság is aggodalmakat fogalmazott meg.⁹² Úgy vélik, hogy a díjak túl alacsonyak, és nem fedezik az ügyre fordított időt. Ugyancsak aggodalomra ad okot, hogy nehéz új ügyvédeknek arra ösztönözni, hogy a jogsegélyezési ágazatban dolgozzanak, ha nincs kilátás ésszerű jövedelemre. Az ügyvédek azt is megemlítették, hogy nem jutnak olyan pénzeszközökhöz, amelyekkel szükség esetén ellenszakértőt vagy szakembert tudnának alkalmazni, amikor az a gyermek érdekében szükséges, pedig ez nagyon kívánatos lenne. A bizottságok több aggasztó jelentését követően, valamint azt a tényt is figyelembe véve, hogy az ügyek mintegy 60%-ában a kormány az ellenérdekű fél, a kormány megtette a szükséges intézkedéseket az aggályok orvoslására. A reform folyamatban van, és pénzügyi támogatásban részesülnek a jogsegélyezési ágazatban dolgozni kívánó ügyvédek képzésének költségei. A jogsegélyezési ágazat számára magasabb pénzügyi befektetéseket jelentettek be 2021 szeptemberében a 2022-es évre vonatkozóan.

Földrajzi elérhetőség és hozzáférhetőség minden gyermek számára:

Az ügyvéd elérhetősége Hollandiában nem jelent problémát. A jogsegélyt nyújtó ügyvédek száma elegendő az egész országban, beleértve a gyermekjogi területet is. Az ingyenes ügyvédi jogsegélyre való jogosultság azonban nem vonatkozik minden, a törvénnyel összeütközésbe került gyermekre, különösen azokra a 12-17 éves gyermekekre nem, akiket nem tartóztatnak le, de kihallgatásra hívnak a rendőrségre; akiket a kiskerületi bíró elé idéznek, pl. a kötelező oktatásról szóló törvény (iskolakerülés) vagy a Mulder-törvény (kisebb közlekedési szabálysértések) alapján; akiket az ügyész hallgat ki olyan esetekben, amikor az ügyész legfeljebb 20 órás közmunkát vagy 115 eurónál kisebb pénzbüntetést kíván kiszabni. Így nem minden, a törvénnyel összeütközésbe került gyermek élvez egyenlő hozzáférést a Jogsegély-bizottságon keresztül nyújtott ingyenes ügyvédi jogsegélyhez. Az ezen a területen dolgozó ügyvédek és más szakemberek rámutatnak, hogy a jogsegélyhez való hozzáférést a törvénnyel összeütközésbe került gyermekek más csoportjainak is biztosítani kellene.

Az ügyvédek olykor olyan gyermekekkel dolgoznak, akik nem beszélnek hollandul, de ilyenkor mindig rendelkezésre állnak ingyenes tolmácsok.

---

⁹² Lásd pl. Commissie Van de Meer, Eindrapport Andere Tijden: Evaluatie puntentoekenning in het stelsel van gesubsidieerde rechtsbijstand, October 2017, at www.eerstekamer.nl/overig/20171025/eindrapport_andere_tijden/document; Commissie Wolfson, Rapport van de Commissie Herijking rechtsbijstand; Naar Een Duurzaam Stelsel Voor de gesubsidieerde rechtsbijstand (rapport van 30 November 2015), Den Haag: ministerie van Veiligheid en Justitie, 2015; Commissie Barkhuysen, Eindrapport van de Commissie Duurzaam stelsel gefinancierde rechtsbijstand (rapport van December 2015), Den Haag: Nederlandse Orde van Advocaten, APE Public Economics, 2015.

3. Meglévő képzések, adatbázisok és hálózatok a törvénnyel összeütközésbe került gyermekekkel foglalkozó ügyvédek számára

„Az ideális ügyvéd számomra az, aki türelmesen elmagyaráz mindent, amíg tényleg megértem, amit tudnom kell.” A projekt során megkérdezett ismeretlen életkorú fiú.⁹³

Ebben a szakaszban bemutatjuk a meglévő képzéseket és a fejlesztendő területeket az egyes országokban. Az európai és nemzetközi szinten elérhető egyéb továbbképzések felsorolása a mellékletben található. Ebben a szakaszban néhány példát is közlünk az egyes országokban rendelkezésre álló adatbázisokra. Érdeemes megemlíteni azt is, hogy az ügyvédek hálózatai fontosak a bevált gyakorlatok megosztása, készségeik és ismereteik fejlesztése, a folyamatos tájékoztatás és szükség esetén a támogatás igénybevétele szempontjából. A felmérésben részt vevő ügyvédek egyike megemlítette, hogy a hálózatok hasznosak a projektek koordinálására és az ügyvédek által a gyakorlatban azonosított bizonyos problémák megoldására. A legtöbb országban az ügyvédeknek lehetőségük van arra is, hogy egyesületekbe és multidiszciplináris hálózatokba lépjenek be, hogy megerősítsék a szereplők közötti együttműködést, interdiszciplináris ismereteket szerezzenek, és ösztönözzék a holisztikus megközelítést. Belgiumban például több ügyvéd is tagja a DCI-Belgium nevű szervezetnek, pszichológusokkal, gyermekvédelmi és a kora gyermekkorral foglalkozó szakemberekkel együtt⁹⁴. Az egyes országokban működő hálózatok listája a mellékletben található.

⁹³ A teljes interjú a következő helyen olvasható: <https://childhub.org/en/child-protection-multimedia-resources/clear-rights-child-advisory-board-hungary-what-makes-good-lawyer-video>

⁹⁴ A tagok listája a következő helyen érhető el: <https://www.dei-belgique.be/index.php/a-propos/structure-et-equipe.html>.

3.1. Belgium

Képzés:

A gyermek képviselőtének ellátásához az ügyvédi kamarák előírják, hogy az ügyvédjelöltek alapozó képzésen vegyenek részt, és folyamatos képzésben részesüljenek, amely a jogi ismereteket és a gyakorlati készségeket ötvözi. A képzéseket legtöbbször az ügyvédi kamara vagy annak ifjúsági részlege tartja. Mindegyik ügyvéd jogi diplomával rendelkezik, amely alapvetően elméleti jellegű, és nem foglal magában pszichológiai vagy kommunikációs kurzusokat. A felmérésben részt vevő jogászok egyike sem vett részt az egyetemi tanulmányai során külön gyermekjogi képzésen.

A gyermekeket és fiatalokat segítő ügyvédek számára kötelező a folyamatos továbbképzés. A képzéseket különböző keretek között szervezik, például konferenciák, ebéddel egybekötött viták, szemináriumok, webináriumok, workshopok, ifjúsági büntetés-végrehajtási intézetbe tett látogatások, valamint előadások formájában, melyek témája például az ifjúsági törvény reformja, a szülői szerepvállalás, a büntetőjog, a pszichológia stb. Ezeket a képzéseket főleg az ügyvédi kamarák szervezik. A francia nyelvű közösségben például az ügyvédeknek 18 képzési pontot kell szerezniük 3 év alatt (1 óra képzés általában 1 pontnak felel meg). A holland nyelvű ügyvédi kamarák keretében az ügyvédeknek el kell végezniük a 80-100 órás alapfokú tanfolyamokat, amelyek feljogosítják őket arra, hogy ifjúsági ügyvédként praktizáljanak, valamint egy háromnapos, a rendőrség által végzett gyermekek kihallgatásával kapcsolatos speciális tanfolyamot. Ez egy interdiszciplináris tanfolyam, amely magában foglalja a pszichológiát, a szociológiát, a kriminológiát, a büntetőjogot, a közjogot, a polgári jogot, a gyermekekkel való kommunikációt és a szerepjátékokat. Más szereplőket is rendszeresen meghívnak a jogsegélyhivatalok, hogy az ügyvédek számára képzéseket tartsanak vagy azokon részt vegyenek. Ez segíthet számukra a közös témákról való eszmecserében és az együttműködés javításában.

A szakmai egyesületek, egyetemek és egyéb szereplők is biztosíthatnak bizonyos képzéseket az ügyvédek továbbképzése részeként. Az akkreditációs rendszert a Jogsegélyhivatal vagy a Rendműködteti. Például a *Jeunesse & Droit* vagy a DCI-Belgium megfizethető képzéseket kínál, amelyek a gyermekbarát igazságszolgáltatást nemzeti és nemzetközi szinten, valamint más témákat, mint például a gyermekek büntetőeljárásban való részvételét, a kísérő nélküli gyermekek jogait stb. tárgyalják. Mindazonáltal a képzések korlátozott elérhetősége egyes régiókban, a magas költségek és az egész napos vagy akár félnapos képzésre való rendelkezésre állás nehézségei jelentik a legnagyobb akadályokat az ügyvédek számára.

A Youthlab egy kísérleti projekt ügyvédek, bírók és ügyészek számára, amelyet a DCI-Belgium és más partnerek hoztak létre a gyermekek részvételére alapozva. A fiatalok egy csoportja, akiknek már volt némi tapasztalatuk az igazságszolgáltatási rendszerrel kapcsolatban, segített a képzési program kidolgozásában. Workshopokat is tartanak a fiatalok, kreatív technikákat alkalmazva, hogy megkönnyítsék a köztük és a szakemberek közötti kommunikációt. Ez a képzés biztosítja az információcserét, és segíti az ügyvédek abban, hogy jobban megértsék a törvénnyel összeütközésbe került gyermekek sajátos szükségleteit és jogait. A szakemberek képzésben részesülnek a gyermekbarát verbális és nem verbális kommunikációs módok használatára, valamint a gyermekbarát eljárások alkalmazására és előmozdítására.

Javítandó területek:

Az ügyvédek úgy tekintették magukat, mint akik megfelelő készségekkel rendelkeznek a gyermekek védelméhez. Kiemelték annak fontosságát, hogy interdiszciplináris ismeretekkel és know-how-val rendelkezzenek a fiatalokkal való beszélgetéshez, mivel a gyermekek nem ugyanúgy gondolkodnak, mint a felnőttek. Az egyik jogsegély-iroda elnöke megjegyezte, hogy az alap- és a továbbképzési követelményeket figyelembe véve az ügyvédek általában tisztában vannak a gyermekbarát kommunikációval és nyelvezettel, és érdeklődnek is azok iránt. Úgy tűnik, hogy minden ügyvédnek megvan a saját technikája és érzékenysége arra nézve, hogy mivel és hogyan tájékoztassa a gyermeket, hogyan igazítsa a nyelvezetét és fejlessze az interperszonális kommunikációt, hogy meghallgassa és megértse a gyermeket. Az ügyvédek különböző stratégiákat említettek, köztük a következőket:

- A lehető legteljesebb és legegyszerűbb információk nyújtása
- A gyermek figyelmének és információmegőrzési képességének figyelembevétele
- A magatartás hozzáigazítása a helyzethez
- Ragaszkodás az eljárási jogokhoz, például annak jogához, hogy kérje a tárgyalás megszakítását az ügyvéddel való beszélgetés céljából
- Magyarozza el a gyermekeket célzó eljárások sajátosságait, a védelmi szempontokat, valamint azt, hogy mi történhet az eljárás során és azt követően, beleértve a fellebbezés lehetőségét is.

„Ebben az irányban történnek erőfeszítések, de ez továbbra is egyenetlen, és az ügyvédek jelentős hányada nem rendelkezik ilyen érzékenységgel.”
(Szakmai oktató)

Azonban a YouthLab projekt kezdetén végzett igényfelmérés egyik fő megállapítása szerint⁹⁵ az ügyvédeknek tovább kell erősíteniük a gyermekbarát kommunikációval és az interkulturális érzékenységgel kapcsolatos készségeiket, hogy jobban megértsék a fiatalokat. Számos ügyvéd elmondta az interjúk során, hogy az egyik legnagyobb kihívás a gyerekekkel való bizalmi kapcsolat kiépítése. A felmérésben részt vevő szakmai oktató szerint még sokat kell fejlődni az attitűdök és a magatartás terén. Szerinte alapvető fontosságú a jogászok képességeinek és tudásának megerősítése, hogy „a gyermekek jogainak képviselőivé és védelmezőivé” válhassanak. Fontos, hogy az ügyvédek megértsék a gyermekek érdeklődési körét és kulturális különbségeit, a környezetüket, az életmódjukat és azt, hogy a családban mi az elfogadott és mi nem. Ugyanakkor az ügyvédek szociális-gazdasági helyzete megnehezítheti annak megértését, hogy min megy keresztül a gyermek, mit jelent szegénységben élni, vagy milyen az, ha többszörös diszkriminációt tapasztal. A szakemberek azt is elmondták az interjúk során, hogy egyes ügyvédek nem rendelkeznek megfelelő ismeretekkel a gyermekek jogairól (például a meghallgatáshoz való jogról), és még mindig büntető vagy paternalista szemléletet követnek.

Bár elismert a multidiszciplináris készségek meglétének és a saját gyakorlatuk megkérdőjelezésének szükségessége, egyes jogászok még mindig nem ismerik fel a más szereplőkkel való együttműködés szükségességét. A képzéseket általában jogászok tartják, és a gyermekpszicho-

⁹⁵ A jelen projekttel kapcsolatos további információkért lásd: <https://www.dei-belgique.be/index.php/projets/en-cours/youthlab.html>.

lógival vagy a fejlődéssel kapcsolatos különleges tanfolyamokra szakembereket is meghívhatnak. Ugyanakkor az interdiszciplináris képzések nem gyakoriak, és a jogászoknak nincs sok lehetőségük arra, hogy más szereplőkkel találkozzanak, és együtt tanuljanak vagy megosszák tapasztalataikat. Az egyik szakoktató megemlítette, hogy a tudás- és tapasztalatcsere a klasszikus képzés helyett nagyon előnyös a jogászok számára, különösen akkor, ha esettanulmányokat osztanak és vitatnak meg, például a tudatosság növelése érdekében. Az ilyen események lehetővé teszik az ügyvédek számára, hogy elgondolkodjanak saját praxisukon, és komolyan elemezzék a meglévő rendszert.

A szakemberek a felmérés során gyakran említették, hogy több gyakorlatorientált képzésre van szükség, amelyek segítenék őket abban, hogy egy kicsit hátrébb lépjenek, és olyan új témákat ismerjenek meg, mint például a gyermekek bevonása. A gyermekeket nem vonják be a képzésekbe, kivéve az olyan eseti jellegű képzéseket, mint amelyet a DCI Belgium 2021-ben a Youthlab projekt részeként szervezett, amely a szakértők közötti konstruktív párbeszédet is ösztönzi.⁹⁶

Az ügyvédek számára elérhető adatbázis:

Belgiumban nem létezik esetjogi adatbázis, mint olyan. Egyes kiadványok, mint például a „*Le Journal du Droit des Jeunes*”, néha érdekes döntéseket tesznek közzé ezen a területen. Az Igazságügyi Minisztérium honlapján található egy kis adatbázis is, de azt nem frissítik túl gyakran. A felmérésben részt vevő ügyvédek és jogsegély-irodák elnökei üdvözlik az ilyen „hasznos és szükséges” adatbázis létrehozására irányuló kezdeményezést. Jelenleg egyes szakemberek megpróbálják kialakítani a kamarák közötti kommunikációt az ifjúsági részlegek között, és megosztani a legújabb nemzeti és európai esetjogi adatokat. Ugyanakkor ez főként egyéni kezdeményezéseken alapul.

3.2. Franciaország

Képzés: Általában a francia ügyvédeknek először egy 4 éves jogi diplomát kell szerezniük (egyetemen), majd egy szakirányú képzésen kell részt venniük a helyi ügyvédi kamaránál, amelyet egy 18 hónapos szakmai gyakorlat követ. Egy tapasztalt „oktató” vagy ajánló ügyvéd segíti őket, aki a gyermekjogi egységbe való belépésük érvényesítéséért is felelős, és garatálja az alkalmasságukat. A szakjogászok idejük jelentős részét a gyermekeknek nyújtott segítséggel töltik, és a jogsegélyrendszer keretében dolgoznak. Más ügyvédek, akik nem erre a területre szakosodtak, idejük körülbelül 20-25%-át töltik a gyermekeknek nyújtott segítséggel. A felmérésben részt vevő ügyvédek kétharmada rendelkezik gyermekjogi szakképesítéssel, de nem rendelkeznek a Conseil National des Barreaux által kiadott diplomával vagy szakirányú végzettséget igazoló oklevéllel. Egyes ügyvédek, akik a törvénnyel összeütközésbe került kísérő nélküli gyermekeket védik, a bevándorlási jogra is szakosodtak. Valamennyi ügyvéd megemlítette, hogy a jogi egyetemek a legalapvetőbb képzési intézmények. Bizonyos ügyvédi kamarák képzéseket is szerveznek.

Egyes ügyvédi kamarák kötelező szakképzéseket biztosítanak tagjaik számára. A képzések tartalma alkalmazkodik az ügyvéd fő beavatkozási területéhez, az időzítés pedig az igényeikhez igazodik. A kötelező képzések óraszámja évente körülbelül 10 óra (ez kamaránként változhat). Az évente szervezett gyermekjogi képzések tekintetében a(z 500-nál több taggal rendelkező) nagy ügyvédi kamarák lényegesen több képzést tartanak, mint a(z 500-nál kevesebb taggal rendelkező) kis ügyvédi kamarák. A gyermekek vagy törvényes képviselőik által választott egyéb ügyvédek esetében csak az általános (nem kifejezetten gyermekjogi) képzésre van szükség, amely évente 20 óra vagy 2 év alatt 40 óra.⁹⁷

⁹⁶ Uo.

⁹⁷ DCI-Belgium, „My Lawyers, My rights (Az én ügyvédem, az én jogaim”, országos áttekintés - Franciaország, 2017.

Javítandó területek: A felmérésben említett képzések egyikén sem vettek részt gyermekek. A megkérdezett ügyvédek többsége pályafutása során részt vett gyermekjogi vagy gyermekigazságügyi szakképzésen, amelyet általában az ügyvédi kamara, valamelyik képzési intézmény vagy ritkábban valamelyik egyetem biztosított. A felmérésben részt vevő ügyvédek kétharmada részt vett a kísérő nélküli gyermekekkel, a családjuktól elszakított gyermekekkel és a fogyatékkal élő gyermekekkel kapcsolatos képzéseken is. Mindazonáltal egyikük sem vett részt LGBTI- vagy hajléktalan gyermekekkel, gyermekszegénységgel vagy egyéb hasonló témákkal kapcsolatos képzésen. Az ügyvédek úgy vélik, hogy ezek a díjköteles képzések megengedhetők. Bizonyos esetekben az ügyvédi kamarák fizethetik a képzést (részben vagy egészben). Azt is említették, hogy a képzések elég hosszúak, és segítenek nekik abban, hogy támogassák és segítsék a gyermekeket, nem csupán jogi szempontból, hanem a gyermekekkel való kommunikáció, a pszichoszociális megközelítés vagy a szociális munka szempontjából is. A konkrét igények szempontjából:

- A jogászok 2/3-a úgy érezte, hogy többet kell tanulnia a gyermekek jogainak megsértése ellen nemzeti, európai vagy nemzetközi szinten rendelkezésre álló különböző jogorvoslati lehetőségekről.
- 1/3-uk érdeklődik a helyreállító igazságszolgáltatás iránt.
- Az eredmények arra is rávilágítottak, hogy közös igény van multidiszciplináris képzésekre, többek között a gyermekekkel való kommunikációról, a gyermekek pszichés zavarairól, a kísérő nélküli gyermekekről és a gyermekjogi rendszer jelenlegi franciaországi reformjáról szóló képzésekre. Ez a képzés lehet folyamatos vagy eseti jellegű.

A felmérésben részt vevő szakemberek közül néhányan jelezték, hogy az interdiszciplináris képzésekre szükség van az ügyvédek készségeinek fejlesztése és a törvénnyel konfliktusba került gyermekek hatékonyabb védelme érdekében.

Ügyvédek számára elérhető adatbázis:

Jellemzően a fiatalkorúak büntető igazságszolgáltatásával kapcsolatos esetjog a jogi folyóiratokban és az online adatbázisokban (Dalloz, Lexis Nexis stb.) érhető el. Ezenkívül az ügyvédek hozzáférnek más digitális adatbázisokhoz is, mint például a LEXBASE (általános jogi adatbázis), a legnagyobb ügyvédi kamaráknál pedig rendelkeznek jogi monitorozó eszközökkel és az esetjog rendszeres közvetítő eszközeivel, amelyek lehetővé teszik az ügyvédek számára, hogy könnyen tájékozódjanak a gyermekek büntetőjogának aktuális eseményeiről. Emellett a Párizsi Ügyvédi Kamara egy honlapot hozott létre, amely gyakorlati és jogi információkhoz nyújt hozzáférést a gyermekjogi részlegben dolgozó ügyvédek számára.

3.3. Magyarország

Képzés:

A gyermekjogra való szakosodáshoz a gyakorló ügyvédnek három lehetősége van: posztgraduális képzési program a jogi karon, az ügyvédi kamarák által kínált házon belüli képzések vagy a civil szervezetek által szervezett képzések. Nem mindegyik működik állandó jelleggel, és a legtöbbjük nem ingyenes. Az ügyvédi tevékenységről szóló, 2017-ben elfogadott törvény szerint a jogászok önképzéssel és további kötelező továbbképzéssel fejlesztik szaktudásukat. A Magyar Ügyvédi Kamara feladata a szakmai képzések és továbbképzések témaköreinek összeállítása, a képzési szervek akkreditációjáról való rendelkezés, valamint a kötelező képzésre és a képzési ciklusokra vonatkozó szabályozás meghatározása. Minden ügyvédi kamarai tagnak 80 kreditpontot kell szereznie az ötéves képzési cikluson belül, évente pedig legalább 16

kreditpontot. Az első képzési ciklus 2020. január 1-jén kezdődött és 2024. december 31-ig tart. A kreditpontokat elsősorban az ügyvédi kamarák által szervezett tanfolyamokon való részvétellel lehet megszerezni, de akár cikkek publikálásával vagy konferenciákon való előadások tartásával is. A megyei ügyvédi kamarák nyomon követik az elvégzett képzéseket és figyelemmel kísérik a képzési követelmények teljesítését. Amennyiben egy ügyvéd nem szerzi meg a minimális kreditpontot megfelelő indoklás nélkül, törlik a nyilvántartásból, elveszíti ügyvédi kamarai tagságát, és nem gyakorolhat többé ügyvédi tevékenységet.

2017 óta működik a budapesti Eötvös Loránd Tudományegyetem Jogi Karán posztgraduális képzési program „Gyermekjogi Szakjogász” címmel.⁹⁸ A program nyitott a jogi diplomával rendelkezők és a gyermekek jogaival foglalkozó vagy azok iránt érdeklődő más szakemberek számára (beleértve a büntetőjogra szakosodott ügyvédeket, ügyészeket és bírákat, a gyermekvédelmi tisztviselők és szociális munkások mellett). A képzéseket a résztvevők fizethetik, vagy a munkaadójuk finanszírozhatja. A hallgatók Master of Laws (LL.M.) fokozatot szereznek három félévnyi tanulmányok elvégzésével, a szakdolgozat benyújtásával és a záróvizsga letételével. A képzés túlnyomórészt elméleti és jogi jellegű, de vannak más szakemberek, például pszichológusok és kommunikációs szakértők által kínált tanfolyamok is a multidiszciplináris megközelítés megvalósítása érdekében. Gyermekek nem vesznek részt a képzésben, azonban a tananyag részét képezik a gyermekek jogi képviselőjével és a gyermekkorú ügyfelekkel való kommunikációval kapcsolatos gyakorlati feladatok, különös tekintettel a fogyatékkal élő és a roma gyermekekre. A budapesti Pázmány Péter Tudományegyetem Jogi Kara szintén kínál posztgraduális képzési programot a fiatalok büntető igazságszolgáltatásával kapcsolatban, kizárólag jogi diplomával rendelkezők számára.⁹⁹ Ez egy választható, fizetős képzés, amely két félév alatt, a szakdolgozat benyújtása és a záróvizsga letétele után fejezhető be. Ez egy jogi, elméleti program, amely magában foglalja a gyermekvédelmet és a gyermekpszichológiát is. A nemzetközi jog és az ENSZ, az Európa Tanács és az Európai Unió vonatkozó gyermekjogi iránymutatásai szerepelnek a tantervben. Létezik egy, a Magyar Helsinki Bizottság által kidolgozott képzési program is „A fiatalok védenek hatékony képviselője a büntetőeljárásban” címmel (lásd bevált gyakorlatok 3. rész).

„A létesítmények és a képzések hiánya, valamint a költségvetési és személyzeti korlátok rendszerszinten okozzák a legsúlyosabb problémákat. Sérülékenységüket tovább fokozzák a nyomozás vagy a büntetőeljárás során az olyan szociális és adminisztratív körülmények, mint például az állami gondozásban való élet vagy a perifériára szorult kisebbségi csoporthoz való tartozás. Azok az eljárási garanciák, amelyeket a büntetőeljárásban gyanúsított vagy vádlott gyermekek esetében kell érvényre juttatni, valóban további kihívások elé állítják a nemzeti igazságszolgáltatási rendszereket a bíróságon kívüli, alternatív eljárásokban, amikor a szakemberek eltérítik a gyermekek ügyét.” (Magyar Gyermekjogi Civil Koalíció)¹⁰⁰

⁹⁷ A képzési program weboldala: <https://jotoki.elte.hu/content/gyermekjogi-szakjogasz.t.428>

⁹⁸ A képzési program weboldala: <https://jak.ppke.hu/deak-ferenc-intezet/erdekloknek/kepzesek-jogaszoknak/szakiranyu-tovabbkepzesek/fiatalkoruk-ugyeinek-szakjogasz>

¹⁰⁰ A beadvány teljes szövege elérhető a következő helyen: https://tbinternet.ohchr.org/Treaties/CRC/Shared%20Documents/HUN/INT_CRC_NGO_HUN_40918_E.pdf

A Hintalovon Alapítvány Gyermekjogi Központja összeállított egy pro bono jogászokból álló csoportot, akiket egy külön alkalommal választottak és képeztek ki gyakorlati, kiscsoportos foglalkozások és szerepjátékos feladatok segítségével. Minden egyes képzési foglalkozás után az Alapítvány képviselői egyénileg beszélgettek a pro bono ügyvédekkel személyes motivációjukról és terveikről. Az Alapítvány időről időre jogi tanácsadásra küldött el ügyeket a pro bono ügyvédeknek, de a bírósági képviseletet is ők látták el. Érdemes megemlíteni, hogy a PILnet Alapítvány segítette a Hintalovon Alapítványnak kezdetben olyan nagy ügyvédi irodák megkeresésében, amelyek nem a gyermekekkel kapcsolatos kérdésekre szakosodtak, de érdekeltek voltak abban, hogy valamilyen módon valamit visszaadjanak a társadalomnak. A szervezet gyakorlata szerint az ügyvédek többször találkoznak a gyermekekkel az eljárás során. Bármilyen meghallgatás vagy bírósági döntés előtt mindent elmagyaráznak a gyermeknek (beleértve azt is, hogy mi fog történni, hányszor stb.). A pro bono ügyvédek a program során fejlesztették készségeiket, így elkötelezettebbé és magabiztosabbá váltak a gyermekekkel való munka során.

Emellett a Magyar Helsinki Bizottság által kidolgozott képzési programot „A fiatalok védenek hatékony képviselete a büntetőeljárásban”¹⁰¹ címmel az Európai Bizottság által támogatott projekt keretében (Jogok, Egyenlőség és Polgárság Program) több szakember is ígéretes gyakorlatként említette. 2018 májusában kétnapos képzési programot szerveztek. Mivel a 2016/800 számú EU-irányelv átültetése egybeesett az új Büntető Törvénykönyv hatálybalépésével, a gyermekekkel kapcsolatos igazságszolgáltatás témája is megvitatásra került. A résztvevők visszajelzései szerint a legérdekesebb előadást egy klinikai szakpszichológus tartotta, aki a gyermekek pszichoszociális és kognitív fejlődését, a kötődési stílusokat, a konfliktushelyzeteket, a kockázatvállalást és a serdülőkori csoportnyomás hatásait ismertette. Bemutatta továbbá a hatékony kommunikáció alapelveit annak érdekében, hogy megértsék a gyermekekkel való interakció és a bizalom kiépítésének módjait, még akkor is, ha közömbösek vagy nem együttműködők, valamint a gyermekekkel folytatott meghallgatások előnyeit és a gyermekbarát kihallgatósobák előnyeit. A képzés gyakorlati része szerepjátékokból és szituációs játékokból állt, fizetett színészek részvételével. A projekt során kidolgoztak egy Ügyvédi Kézikönyvet¹⁰² és egy Gyakorlati útmutató ügyvédek számára¹⁰³ című kiadványt a gyermekek jogi segítséghez való jogának biztosítása érdekében. Az egyik fejezet a hatékony kommunikációra, egy másik a szülővel és a gyermekekkel foglalkozó más szakemberekkel való együttműködésre összpontosít. A projektet követően egy jogász résztvevő 20-30 ügyvéd számára szervezett gyakorlati képzést, amely sikeres volt, és amelyet a Budapesti Ügyvédi Kamara 2020-ban akkreditált.

Javítandó területek:

2020 januárjában az ENSZ Gyermekjogi Bizottsága ajánlotta az e területen dolgozó szakemberek képzésének kidolgozását és a nem igazságügyi intézkedések aktív előmozdítását, mint például a bűncselekményekkel vádolt gyermekek elterelése, mediáció és tanácsadás, valamint - ahol lehetséges - a szabadságvesztésen kívüli büntetések, mint például próbaidő vagy közérdekű munka, továbbá a bűncselekményekkel vádolt gyermekek tájékoztatása a jogairól és a visszaélések bejelentésének módjáról.¹⁰⁴

¹⁰¹ A program leírása és a kifejlesztett eszközök elérhetők a Magyar Helsinki Bizottság weboldalán: <https://helsinki.hu/a-fiatalok-vedenek-hatekony-kepviselete-a-buntetoeljarasban/>

¹⁰² Elérhető a következő helyen: https://helsinki.hu/wp-content/uploads/A_gyermekek_vedelemhez_valo_joga_Ugyvedi_kezikonyv_final.pdf

¹⁰³ Elérhető a következő helyen: https://helsinki.hu/wp-content/uploads/A_gyermekek_vedelemhez_valo_joga_gyakorlati_utmutato_2_oldal-1.pdf

¹⁰⁴ Committee on the Rights of the Child, Concluding observations on the sixth periodic report of Hungary, (Gyermekjogi Bizottság, Záró észrevételek Magyarország hatodik időszakos jelentéséről), CRC/C/HUN/CO/6, 2020. március 3.

A felmérésben részt vevő ügyvédek az interperszonális készségek fejlesztését javasolták multidiszciplináris képzések szervezésével. Egyetértés van a tekintetben, hogy a pszichológia és a szociológia releváns területeit felölelő multidiszciplináris képzések alapvető fontosságúak a gyermekekkel foglalkozó jogászok számára. Emellett többet kell megtudniuk a kiszolgáltatott gyermekek, például a szociálisan hátrányos helyzetű, nemzeti kisebbségekhez tartozó, fogyatékkal élő vagy szenvedélybeteg gyermekek helyzetéről is. Másik fontos témaként lett említve a gyermekekkel való hatékony kommunikáció, amely lehetővé teszi a bizalom kiépítését. Néhányan kiemelték, hogy legalább egy olyan szakembernek kell jelen lennie, akiben a gyermek megbízhat. Számukra az interperszonális készségek fejlesztésének leghatékonyabb módját a gyakorlati gyakorlatok jelentik: szerepjátékok, szimulációk és szituációs játékok (a dráma és a pszichológia eszközeivel).

Bizonyos ügyvédek szerint a képzés és az akkreditáció hiánya komoly probléma, és a képzetlen ügyvédek több kárt okozhatnak, mint amennyi hasznot hajtanak. Ugyanakkor a jogászok nem értettek egyet a képzések típusát illetően (kötelező vagy akkreditáción alapuló). Bizonyos kockázatokat állapítottak meg a gyermekeket védő ügyvédek számára szervezett képzések bevezetésével kapcsolatban. Kötelező képzés esetén előfordulhat, hogy az ügyvédek kimaradnak a budapesti listáról, és kevesebb ügyvéd áll majd rendelkezésre. Ha a kötelező képzés nehezen lenne teljesíthető olyan különböző tényezők miatt, mint például amikor a képzés több tagozaton zajlik, vagy a vizsga nehezen teljesíthető, akkor a sikertelenül teljesítő ügyvédek kizárnák, és ez nem lenne jó sem az ügyvédeknek, sem az ügyvédi kamaráknak. Budapesten könnyű elég embert találni a képzések feltöltéséhez, de egyes járási szinteken még 10 ügyvéd sem praktizál, így nehezebb érdeklődőket találni. Mindazonáltal az ügyvédi kamarák nyitottak a civil társadalom szereplőitől érkező kezdeményezésekre bizonyos házon belüli tanfolyamok szervezése tekintetében, azonban egyre inkább az online tanfolyamok felé mozdulnak el, amelyek egy előadásból és néhány ellenőrző kérdésből állnak a végén.

Az ügyvédek számára elérhető adatbázis:

a Bírósági Határozatok Gyűjteménye, amely az Országos Bírósági Hivatal által fenntartott online adatbázis, tartalmazza a Kúria és a regionális fellebbviteli bíróságok döntéseit, továbbá a regionális bíróságok közigazgatási perekben hozott döntéseit.¹⁰⁵

3.4. Románia

Képzés:

Romániában ahhoz, hogy valaki ügyvéd lehessen, jogi diplomát kell szereznie¹⁰⁶ és sikeres ügyvédi szakvizsgát kell tennie. Az ügyvéd nem gyakorolhatja hivatását az ügyvédi kamarába való felvételt és az ügyvédek hivatalos jegyzékébe történő bejegyzést megelőzően. Az ügyvédek ezután kétéves gyakornoki programban vesznek részt. A gyakornoki idő alatt az ügyvéd „ügyvédjelölt” szakmai titulussal végzi tevékenységét. Az ügyvédi hivatásról szóló rendeletek szerint a szakmai gyakorlat a hivatás gyakorlásának kezdetén eltelt időszakot jelenti, és célja, hogy az új ügyvédek számára kiegészítő képzést és gyakorlatot biztosítson annak érdekében, hogy megszerezhessék a hivatalos ügyvédi címet. Ez kötelező, kivéve a törvényben előírt helyzeteket.

¹⁰⁵ Az adatbázis elérhető a következő helyen: <https://eakta.birosag.hu/anonimizalt-hatarozatok>.

¹⁰⁶ Romániában nyolc állami egyetemen és tizenhét magánegyetemen működik megfelelő kar.

Az ügyvédjelölteknek az Országos Ügyvédi Kamara által meghatározott feltételek mellett megfelelő tanfolyamokon kell részt venniük. A tanfolyamokat az Országos Ügyvédképző és Továbbképző Intézet vagy más, az Országos Ügyvédi Kamara által akkreditált intézmények szervezik. A tantárgyak kizárólag jogi jellegűek, beleértve az ügyvédi hivatás szervezetét és etikai kérdéseit, a bírósági érvelési technikákat, az írásbeli jogi tanácsadás előkészítését és kidolgozását, a jogi és igazságszolgáltatási tevékenység módszertanát, a bíróságok és ügyészségek, közjegyzői irodák és végrehajtók szervezetével és tevékenységével kapcsolatos gyakorlati szempontokat, a polgári jogot és a polgári eljárási jogot, a büntetőjogot és a büntetőeljárási jogot, az európai jogot, beleértve az emberi jogokat, a munkajogot és a fogyasztói jogot. Az ügyvédjelöltek szakmai tanácsadásban is részesülnek, és részt vehetnek az ügyvédi kamara szervezésében havonta megrendezett konferenciákon, például jogi kérdésekkel, jogi doktrínával és bírói gyakorlattal kapcsolatos előadásokon, írásbeli jogi értekezéseken, vitákon.

„Folyamatosan képezzék a szakembereket, hogy úgy érezzék, segíteniük kell a gyermeknek, valami jót kell tenniük érte, változtatásra kell ösztönözniük, együtt kell működniük vele, meg kell tudni hallgatni őt hátrányos megkülönböztetés nélkül.” (17 éves lány, Románia)¹⁰⁷

A Jogi Források Központja nemzetközi konferenciát szervezett a Gyermekbarát Igazságszolgáltatás Projekt keretében: Ez a bírósági gyakorlati koncepció kidolgozásáról szól, amelyet az EU REC 2014-2020 programja finanszíroz. A konferencia címe a következő volt: *Can justice be friendly with children? - international and national perspective (Lehet-e gyermekbarát az igazságszolgáltatás? - nemzetközi és nemzeti perspektíva)*¹⁰⁸ és 2021. június végén került rá sor. Az eseményt a Bulgarian Centre for Nonprofit Law (Bolgár Nonprofit Jogi Központ), a Validity Foundation (Értékesség Alapítvány), a PRISM Italy (PRISM Olaszország) és a Centre for Legal Resources Romania (Jogi Források Központja, Románia) partnerségével szervezték, és ez volt az első a gyermekbarát igazságszolgáltatásról szóló konferenciák sorában, amelyek azokat célozták meg, akik áldozatok, gyanúsítottak voltak vagy bűncselekmény elkövetésével vádolták őket, és akik értelmi fogyatékkal élnek, kísérő nélküliek vagy szülői felügyelet nélkül maradtak.

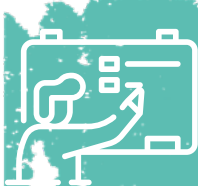
Javítandó területek:

A gyermekekkel dolgozó ügyvédek számára nincsenek olyan alkalmassági kritériumok, amelyek a gyermekekkel való munkavégzéshez szükséges évek számát vagy bármilyen speciális képzést írnának elő. A Nemzeti Intézet fakultatív tanfolyamokat is szervezhet, és egy ügyvédjelölt 3 órás tanfolyamot vezetett be a gyermekek jogairól. Azonban az idő korlátozott volt, és több időre lett volna szüksége. Bizonyos képzéseket civil szervezetek szerveznek, mint például az APADOR-CH által 2018-ban szervezett képzést a törvénnyel összeütközésbe került gyermekek képviseléről, amelyet országszerte 30 olyan ügyvéd számára tartottak, akik fiatalok vádlottak büntetőjogi eljárásaival kapcsolatban dolgoznak. A tanfolyam az Európai Bizottság által finanszírozott „A gyermekek, gyanúsítottak és vádlottak jogainak érvényesítése a büntetőeljárásokban” című pro-

¹⁰⁷ A Tdh által az igazságügyi rendszerekben a gyermekek jogairól készített rövid szakpolitikai tájékoztató, *uo.*

¹⁰⁸ http://www.crj.ro/poate-fi-justitia-prietenoasa-cu-copiii-conferinta-internationala-invitatie-de-participare/?fbclid=IwAR0qfzZkFRU7uT002ij2u_qhj1Dk33e8jHikZ0QkY1hnMNBgXLSZLY321s.

jekt része volt. A képzés elméleti és gyakorlati foglalkozásokat tartalmazott, amelyeket különböző szakemberek, többek között emberi jogi szakértők, jogászok és pszichológusok tartottak. A képzés elsősorban a Gyermek védelmi jogainak előmozdítása¹⁰⁹ című kézikönyvre alapult és az Országos Ügyvédi Kamara által kínált tanfolyamok programjába kívánták beilleszteni.¹¹⁰ Az ügy-

A gyermekek különleges kategóriát képeznek, különleges jogokkal és szükségletekkel rendelkeznek (pszichológiai...). Akkor az ügyvédeknek interdiszciplinárisabb megközelítést kell alkalmazniuk, és ehhez nemcsak a jogi területen, hanem más területeken is képzettségre van szükségük, és ez hiányzik hazánkban. A képzéssel kapcsolatos elképzelés az volt, hogy azt a Nemzeti Ügyvédi Kamara és az ügyvédi kamarák szintjén olyan ügyvédek vennék át, akik a helyi ügyvédi kamarák szintjén oktatókká válhatnának, és másokat képeznének, ezáltal növelve a gyermekekkel foglalkozó ügyvédek szakértelmét. (civil szervezet képviselője)

védek ismerik az elterelési és a nem szabadságvesztéssel járó intézkedéseket is. Ugyanakkor az interjúkból kiderült, hogy a helyreállító igazságszolgáltatás elveiről és gyakorlatáról csak általánosságban vannak ismereteik, és mélyebb ismeretekre lenne szükségük. Például nem ismerték a konkrét terminológiát. A gyermekekkel való kommunikációról szóló képzések is hiányoznak, pedig a gyermekekkel dolgozó jogászok kommunikációs készségeinek szükségességét illetően egyöntetű konszenzus van. A jogászok a következő stratégiákat említették a gyermekekkel való beszélgetés során: aktív hallgatás, együttérzés a gyermekkel, egyenrangú félként való beszélgetés a gyermekkel, a kérdések megisméltése, a gyermek megnyugtatása és a nyelvi alkalmazkodás. A multidiszciplináris képzés szükségességét az interjúk során is ismételten hangsúlyozták. Ezen kívül a jogászok megemlítették, hogy a képzésbe más, a folyamatban részt vevő szereplőket is be kellene vonni, például szociális munkásokat és pszichológusokat.

Ügyvédek számára elérhető adatbázis:

Két jogtudományi adatbázis került azonosításra. Az első a ROLII¹¹¹, amelyet a Román Jogi Információs Intézet fejlesztett ki, és amely a Legfelsőbb Magisztrátusi Tanáccsal együtt több mint 20 000 000 romániai bírósági döntést tartalmaz. Egy másik adatbázis a portal.just¹¹², amely hozzáférést biztosít az ügyekhez és a bírósági meghallgatásokhoz. A két adatbázis nem rendelke-

¹⁰⁹ Elérhető a következő helyen: <https://www.apador.org/wp-content/uploads/2017/03/ADRC-Training-Manual-Sep-2018-eng.pdf>. Az oktatók számára készült kézikönyv a következő helyen érhető el: <https://www.apador.org/wp-content/uploads/2017/03/ADRC-Manual-for-Trainers.pdf> Román nyelven az Európai Unió Alapjogi Ügynöksége (Agency for Fundamental Rights, FRA) és az Európa Tanács, valamint az Emberi Jogok Európai Bíróságának Nyilvántartása együttműködésében készült egy kézikönyv is, amely a következő helyen érhető el: https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-ecthr-2015-handbook-european-law-rights-of-the-child_ro.pdf.

¹¹⁰ Elérhető a következő helyen: <https://www.apador.org/wp-content/uploads/2017/03/ADRC-Training-Manual-Sep-2018-eng.pdf>. Az oktatók számára készült kézikönyv a következő helyen érhető el: <https://www.apador.org/wp-content/uploads/2017/03/ADRC-Manual-for-Trainers.pdf> Román nyelven az Európai Unió Alapjogi Ügynöksége (Agency for Fundamental Rights, FRA) és az Európa Tanács, valamint az Emberi Jogok Európai Bíróságának Nyilvántartása együttműködésében készült egy kézikönyv is, amely a következő helyen érhető el: https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-ecthr-2015-handbook-european-law-rights-of-the-child_ro.pdf.

¹¹¹ Lásd: <http://www.rolii.ro/>.

¹¹² Lásd: <http://portal.just.ro/SitePages/acasa.aspx>

zik a gyermekekkel kapcsolatos esetekre kijelölt kategóriákkal vagy keresési paraméterekkel. A megkérdezettek egyike sem utalt olyan jogtudományi adatbázisra, amely a törvénnyel összeüt-közésbe került gyermekekkel kapcsolatos esetekre irányulna. Az ügyvédek megemlítették, hogy hasznosnak tartanák egy ilyen típusú adatbázis létrehozását a gyermekekkel végzett munkájuk minőségének javítása érdekében. Fontosnak tartják, hogy minél több információval rendelkezzenek a gyermekek megsegítése érdekében, mint például: a büntetőeljárás lebonyolításának módja, a büntetés egyéniesítése, milyen kritériumok alapján döntött a bíróság, milyen szankciót alkalmazott, milyen stratégiát javasolt az ügyvéd.

3.5. Hollandia

Képzés:

A gyerekjogi területen dolgozó valamennyi jogsegélynyújtó ügyvéd jogi mesterképzést végzett valamely holland egyetemen. Vagy sikeresen elvégezték a Holland Ügyvédi Kamara korábbi ügyvédi szakmai képzését (2013 szeptembere előtt), vagy teljesítették a Holland Ügyvédi Kamara ügyvédi szakmai képzésének első évfolyamát (2013 szeptember - 2021 március), azzal, hogy sikeresen elvégezték a büntetőjogra vonatkozó mellék- vagy főszakot, vagy sikeresen elvégezték a Holland Ügyvédi Kamara új ügyvédi szakmai képzésének első évfolyamát (2021 márciusától kezdve), büntetőjogi szakirányú specializációval. Az ügyvédeknek évente legalább 20 képzési pontot kell szerezniük ahhoz, hogy tagként regisztrálhassanak a Holland Ügyvédi Kamaránál, és évente legalább 8 képzési pontot kell gyűjteniük a gyermekjogi területen ahhoz, hogy szakjogászként regisztrálhassanak a Jogsegély-bizottságnál. Az ügyvédeknek több meghallgatáson is részt kell venniük, egy másik olyan szakjogász kíséretében, aki már három éve regisztrált, mielőtt regisztrálni lehetne. Ha az ügyvéd már három éve regisztrált a gyermekjogi szakterületen, együttműködik abban, hogy kollégái elkísérhessék a gyermekjogi bírósági tárgyalásokra. Ha egy ügyvéd regisztrálni szeretne a gyermekjogi szolgálati névjegyzékbe, akkor sikeresen el kell végeznie egy, a Jogsegélytanács által jóváhagyott, a szolgálatot ellátó ügyvédek számára szervezett speciális tanfolyamot.¹¹³

Gyermekjogi tanfolyamokat különböző akkreditált intézmények kínálnak, többek között a Holland Ifjúsági Jogászok Szövetsége (Dutch Association of Youth Law Lawyers) és a Holland Ügyvédi Kamara (Dutch Bar Association) helyi szervezetei.¹¹⁴ Az Utrecht Egyetem és az Amszterdami Egyetem, valamint velük együttműködésben a Leideni Egyetem is kínál képzéseket a gyermekjogi ügyek területén, például a Fair Trials (Tisztességes bírósági eljárások) és a Young in Prison (Fiatalkorúak a börtönben) nevű civil szervezet együttműködésével. Olyan akkreditált képzési intézmények, mint az Sdu, a Kerckebosch és a Jogi Gyakorlati Akadémia (Academy for Legal Practice), valamint ügyvédi irodák (pl. Anker és Anker, Cleerdin és Hamer, Nolet advocaten és Apistola) is szerveztek képzéseket ebben a témában. Az egyik képzési intézmény 4 órás tanfolyamot kínál, amely körülbelül 500 euróba kerül különböző helyszíneken (vagy online a 2020-

¹¹³ Az ügyvéd legfeljebb három, meghatározott jogterületekre vonatkozó szolgálati beosztásban vehet részt. Az ügyvédek beosztása rotációs rendszerben történik, így egy ügyvéd mindig rendelkezésre áll. A gyermekjogi szolgálati beosztás a 12-17 év közötti, őrizetbe vett gyanúsított gyermekek számára ingyenes ügyvédi jogsegélyt biztosít.

¹¹⁴ Az elismerésre/akkreditációra való jogosultság érdekében a következő követelményeket kell teljesíteni: 1/ Az intézmény alaptervekenysége a képzés/oktatás, vagy az intézmény rendelkezik olyan szakmai képzési tanszékkel, amelynek fő tevékenysége a képzés/oktatás; 2/ Az intézmény biztosítani tudja, hogy évente legalább öt olyan egyetemi szintű képzést tartsanak, amely hasznos az ügyvédek gyakorlati továbbképzése vagy praxisa számára; 3/ Az intézmény biztosítani tudja, hogy ezek a képzések az ügyvédek és az egyetemi végzettségű jogászok célcsoportjait célozzák meg. Lásd www.advocatenorde.nl/opleiding/cursusaanbod-po/interesse-in-een-erkenning-als-opleidingsinstelling.

21-es COVID-19 világjárvány miatt). A fő cél az ügyvédek ismereteinek bővítése a konkrét szabályozásokkal és az ítélkezési gyakorlattal kapcsolatban, tájékoztatás nyújtása a gyermekbarát megközelítésről és a gyermekekkel való kommunikációról, valamint arról, hogyan lehet alaposan felkészülni a bírósági meghallgatásra, beleértve a gyermekek előzetes letartóztatásának és fogva tartásának megelőzését, valamint a mediáció/jogorvosló mediáció és az ügynevezett ifjúsági bíróságok létezésének előmozdítását az iskolával kapcsolatos bűncselekmények esetében. Ez a képzés elméleti és gyakorlati ismereteket nyújt, valamint olyan nemzetközi normákról nyújt tájékoztatást, mint a Gyermekek jogi Bizottság 24. számú általános megjegyzése. Egy másik képzési intézmény szintén kínál 4 napos képzést (délutántól kora estig) interaktív előadásokkal és esettanulmányokkal. Minden foglalkozás előtt a résztvevőknek házi feladatot kell készíteniük. Minden nap más-más témának van szentelve, beleértve az ifjúsági büntetőjogot, a család- és ifjúságvédelmi jogot, a mediációt, az aktuális ügyeket és a capita selecta-t. Az ifjúsági jog területén dolgozó különböző szakterületekről érkező facilitátorok (jogászok, ügyészek, egyetemi szakemberek, ifjúsági mentálhigiénés szakemberek). Ez a tanfolyam a Holland Ifjúsági Jogászok Szövetségével (Dutch Association of Youth Law Lawyers) együttműködésben jött létre, ezért megfelel annak követelményeinek. E képzés teljesítésével az ügyvéd megfelel a Jogsegélytanács különleges gyermekjogi szakirányra vonatkozó követelményeinek is.

A felmérés eredményei azt mutatják, hogy a jogászok inkább a folyamatos, jogi jellegű és multidiszciplináris képzéseket részesítik előnyben. Külön megemlítették a Fair Trials (Tisztességes bírósági eljárások) által a Leideni Egyetemen együttműködésben ügyvédek, ügyészek, rendőrök és egyetemi szakemberek számára kínált tanfolyamot, a Rendőrakadémia pedig szerepjátékokat és szimulációkat, például rendőrségi kihallgatásokat szervezett, a Young in Prison (Fiatalok a börtönben) által kínált tanfolyam pedig a fiatalokat vonta be.

Javítandó területek:

Általában a jogászok úgy érzik, hogy jó elméleti és gyakorlati ismeretekkel rendelkeznek. Úgy vélik, hogy a hasznos témák közé tartoznak a törvénnyel összeütközésbe került gyermekek eljárási biztosítékai, a gyermekekre érzékeny kommunikációs technikák és a pszichoszociális szempontok. A felmérésben részt vevő összes ügyvéd részt vett a helyreállító igazságszolgáltatásról szóló képzésen. Egyikük sem vett részt a fogyatékkal élő gyermekekkel, az LGBTI gyermekekkel/fiatalokkal, a gyermekek/fiatalok törvényi radikalizációjával, a kísérő nélküli és elszakított gyermekekkel (menekültekkel), az utcán élő gyermekekkel/fiatalokkal vagy a gyermek- és ifjúsági szegénységgel kapcsolatos tanfolyamokon. A legtöbben érdeklődnek ez iránt. Azt is megemlítették, hogy nagyobb figyelmet kellene fordítani a puha készségekre és a kommunikációs technikákra. További érdeklődésre számot tartó téma az enyhe értelmi fogyatékosokkal, opposíciós zavarral, a szülőkkel szembeni ellenállással vagy radikalizálódással küzdő gyermekekkel való foglalkozás. A gyermekek jogaira vonatkozó nemzetközi jogi keretokről is szó esett. Hollandiában nem létezik olyan speciális eszköz, mint az „Iránymutatás a törvénnyel összeütközésbe került gyermekek számára nyújtott gyermekbarát jogi segítségről”. A jogászok úgy vélik, hogy az ilyen iránymutatások, valamint a tartalmukra és végrehajtásukra vonatkozó képzés nagyon hasznos lehet.

Ügyvédek számára elérhető adatbázis:

A jogsegélyt nyújtó ügyvédek a de Rechtspraak (rechtspraak.nl)nevű átfogó jogtudományi adatbázist használják, amely elegendőnek tekinthető. A holland ügyvédi kamara Tuchtrecht Orde van Advocaten adatbázisát is használják a kormány weboldalán keresztül (overheid.nl).

©Tdh/Joakim Löb

4. A gyermekeknek nyújtott jogsegély minőségi normái Európában

„Az ideális ügyvéd számomra az, aki elmagyarázza a jogaimat, és felkészít arra, hogy mit várhatok”

A projekt során megkérdezett ismeretlen életkorú lány.¹¹⁵

Ebben a szakaszban elsősorban az ügyvéd elérhetőségét vizsgáljuk az eljárás minden egyes szakaszában, valamint az ügyvéd megfelelő és hatékony szerepét, beleértve az ügyvéd motivációját, készségeit, a gyermekek jogairól és a nemzeti, európai és nemzetközi szinten meglévő jogorvoslati lehetőségekről való tudását. Ez a szakasz az ügyvédek és más szereplők közötti együttműködés szintjére, valamint a felügyeleti és ellenőrzési mechanizmusra vonatkozó információkat is tartalmaz.

4.1. Belgium

Rendelkezésre állás az eljárás minden egyes szakaszában: Amint a rendőrségi meghallgatás megkezdődik, minden bűncselekmény elkövetésével gyanúsított gyermeknek, függetlenül attól, hogy a meghallgatás időpontjában szabadságától megfosztották-e vagy sem, joga van ügyvédi segítség igénybevételére. Ha a gyermek szokásos ügyvédje nem áll rendelkezésre, helyettesíteni kell. Az ügyvédhez való jog magában foglalja az ügyvéddel való bizalmas megbeszéléshez való jogot is a meghallgatás előtt a rendőrségen, ha letartóztatták, vagy az ügyvéd irodájában/valahol máshol a megbeszélés időpontja előtt.¹¹⁶

A legtöbb ügyvéd, aki részt vett a felmérésben, azt mondta, hogy az eljárás kezdetétől jelen van, amikor a gyermeket a rendőrség kihallgatja. Ezt más szakemberek is megerősítették. A jogsegélyirodák biztosítják az ügyvédek mielőbbi kirendelését. Néhány kérdés felmerült, többek között a túlterheltség, a földrajzi távolság vagy az ügyre vonatkozó információk hiánya miatti késedelmek. Néhány ügyvéd azt is megemlítette, hogy esetleg nehezen tudnak kapcsolatba lépni ügyfeleikkel (például amikor azok megváltoztatják mobiltelefonszámukat), és néha csak a bíróságon találkoznak először a gyermekkel. Hasonlóképpen, a gyermekeknek nehézséget okozhat, hogy elérjék az ügyvédjüket és rendszeres kapcsolatot tartsanak vele. Olykor az ügyvédet a Jogsegélyiroda jelöli ki, de a gyermeknek és családjának kapcsolatba kell lépnie a joghatósággal, hogy megtudja, miként veheti fel a kapcsolatot az ügyvéddel. Ez a fajta adminisztratív eljárás megterhelő lehet a gyermek számára. A fogva tartott gyermekekkel való kapcsolattartás nagymértékben függ maguktól az ügyvédektől (telefonhívások, SMS-ek stb.), és a legtöbbjük nem szakít időt arra, hogy meglátogassa a gyermeket.

¹¹⁵ A teljes interjú a következő helyen olvasható: <https://childhub.org/en/child-protection-multimedia-resources/clear-rights-child-advisory-board-hungary-what-makes-good-lawyer-video>

¹¹⁶ A Büntetőeljárás Törvénykönyv 47 bis. cikke

A szakemberek szerint sok gyermek nem igazán érti az ügyvédek szerepét. Nem ismerik az ügyvédjüket, vagy ugyanazon ügyben több ügyvéd is beavatkozott. A fogva tartott gyermekek nehézségekbe ütköznek az ügyvédjük elérése során is, ami negatív hatással van a gyermek élményeire és az ügyvéd munkájának minőségére.

A gyermeket az eljárás során támogató ügyvédek lecserélése továbbra is problematikus. Ezért érdekes megoldásokat dolgoztak ki az ügyvédek rendelkezésre állásának biztosítására az eljárás minden egyes szakaszában. Az ügyvéd kirendelése előtt bizonyos jogsegély-irodák automatikusan ellenőrzik, hogy a gyermeknek volt-e már ügyvédje, és először vele veszik fel a kapcsolatot. Ha az ügyvéd nem elérhető, egy másik ügyvédet rendelnek ki, aki felveszi a kapcsolatot az előzővel, hogy kapcsolatot teremtsen. Általánosságban elmondható, hogy az ügyvédek igyekeznek a lehető legjobban figyelemmel kísérni a fiatakorú ügyét az eljárás során. Néhányan megemlítették, hogy régóta ismerik a gyermeket, olykor már 3-4 éve, ha például korábban védelemre volt szüksége, és később, tinédzserként összetűzésbe került a törvénnyel. Az ügyvédi kamarák által szervezett ügyvédi szolgálati rendszer mind a rendőrségen, mind a bíróságokon biztosítani tudja, hogy a gyermekek jogi segítséget kapjanak. Egyes bíróságokon még külön állandó ifjúsági ügyvéd is tevékenykedik. Néhány ügyvéd úgy dönt, hogy párosával dolgozik, aminek több előnye is van:

- Segít megelőzni, hogy az eljárás egy bizonyos pontján ne legyen ügyvéd a gyermek oldalán.
- Az ügyvéd előre értesítheti a gyermeket arról, hogy egy megbízható kolléga fogja helyettesíteni (amennyiben a helyettesítésre előre lehet számítani).
- Az ügyvéd tájékoztathatja kollégáját, és a referens ügyvéd a gyermekkel való találkozás előtt tájékoztathatja őt. Ezáltal elkerülhető, hogy a gyermeknek meg kelljen ismételni a mondanivalóját, és a nulláról kelljen indulnia egy új ügyvéddel. Az őt helyettesítő kollégával való konzultáció révén megfelelő utánkövetést is biztosít.

A gyermeknek joga van ahhoz is, hogy a bíró általi meghallgatás előtt találkozzon az ügyvédjével, személyesen az irodában vagy a fogdában, telefonon vagy a bírósági épületben a meghallgatás előtt. Az ügyvéd feladata általában az, hogy segítse és képviselje a gyermeket a meghallgatások során. Ugyanakkor több jogász is megemlítette, hogy bizonyos döntések meghozatalára nélkülük is sor kerülhet, mint például a zárt intézményekben való elhelyezés meghosszabbítása, amely a bíró és az intézmény szociális munkása közötti megállapodás.

Az ügyvéd megfelelő és hatékony szerepe:

A hasznosság élménye és a tartalmas munka érzése visszatérő téma, amikor az ügyvédek motivációjukról kérdezik. Az interjúk során néhány ügyvéd azt mondta, hogy az ifjúsági jogot a többi ügyvéd „könnyű” témának tartja, annak ellenére, hogy az sokkal összetettebb, mint amilyennek látszik, mivel a nem jogi ismereteket is el kell sajátítani. Az ügyvédek kifejtették, hogy az egyes aktákkal töltött idő a gyermek szükségleteitől és az ügy összetettségétől függ.

Az ügyvédek egyik fő feladatuknak tekintik, hogy tanácsokkal lássák el és tájékoztassák a gyermekeket a jogaikról¹¹⁷, például a meghallgatáshoz vagy a hallgatáshoz fűződő jogról, valamint az eljárásról és a különböző alternatívákról stb. A rendőröknek minden rendőrségi kihallgatás előtt nyilatkozatot kell tenniük a gyermekek jogairól. Általában az ügyvédek a gyermek helyzetétől és tájékozottságától függően igyekeznek a legrészletesebb és legmegfelelőbb tájékoztatást adni. Az ebben a felmérésben részt vevő jogsegélyirodák elnökei megerősítették, hogy a gyermekeket jól és megfelelően tájékoztatják a jogaikról, köszönhetően annak, hogy az eljárás első szakaszában, a rendőrségen jelen van az ügyvéd.

Bár a legtöbb ügyvéd megpróbálja meghallgatni és segíteni a gyermeket, valamint garantálni a jogait, még mindig van mit javítani. Néhány szakember megemlítette, hogy számos gyermek, amikor először szembesül az igazságszolgáltatási rendszerrel, nincs tisztában az eljárással és a jogaival, beleértve az ingyenes ügyvédi segítségnyújtáshoz való jogot. A szociális munkások hozzátették, hogy a nyilvános meghallgatásra való felkészülés gyakran nagyon gyorsan, az utolsó pillanatban történik, ami nem teszi lehetővé, hogy a gyermek feltehesse azokat a kérdéseket, amelyeket fel kell tennie. A szociális munkások gyakran azért vannak ott, hogy ezt a hiányt pótolják. Azt is megemlítették, hogy az ügyvédek nem mindig értik meg a gyermek szükségleteit, és ezért nem tudnak megfelelő intézkedéseket javasolni számára. Az ügyvédek ráadásul ritkán szánnak időt arra, hogy elmagyarázzák a bíró döntését és azt, hogy mi történik az eljárás után. Az információhiány annak is köszönhető, hogy nincsenek olyan média- és/vagy oktatási kampányok, amelyek segítenék a gyermekeket, hogy jobban megértsék a jogaikat, és az első megbeszélés során gyakran rengeteg információt kell átadni.

„A mi szerepünk az, hogy a gyermek szószólója legyünk, hogy ténylegesen rákérdezzünk, mit szeretnének kérdezni a gyerekek, és elmondjuk a bírónak, vagy segítjük őket abban, hogy elmondhassák” (ügyvéd)

Az ügyvédek azt is hangsúlyozták, hogy a gyermekekkel való munka során bizalmi kapcsolatot kell kiépíteni, ami elengedhetetlen a gyermek megfelelő tájékoztatásához és képviseletéhez. Megpróbálják megdönteni a „távolságtartó, rideg és formalista ügyvéd” sztereotípiáját. Ehhez mindnyájuknak megvannak a maguk technikái, például egyszerű és megszokott nyelvezetet használnak, megfelelő figyelmet fordítanak a gyermekekre, megmutatják, hogy érdeklődést tanúsítanak iránta és törődnek vele, vagy nyugodtabb környezetben beszélnek hozzá. Megemlítették, hogy a bizalom megtörhet, ha a gyermek úgy gondolja, hogy az ügyvéd nem megbízható, ha nehézségekbe ütközik a vele való kommunikáció, vagy ha az ügyvéd nem követi azt, amiben eredetileg megállapodtak a gyermekkel. Általánosságban a jogászok úgy vélik, hogy hasznos lenne még több képzés, valamint gyakorlati tanácsok arról, hogyan lehet könnyebben kapcsolatot teremteni a gyerekekkel és bizalmi viszonyt kiépíteni.

„Képesnek kell lenni arra, hogy beleéljük magunkat az ő helyzetükbe, hogy empátikusak legyünk.” (ügyvéd)

¹¹⁷ Mindkét ügyvédi kamara deontológiai kódja, a 89. cikk (holland nyelvű) és az 5.10. és az azt követő cikkek (francia és német nyelvű) szerint az ügyvédek kötelesek tájékoztatni a gyermekeket.

Az ügyvédek hangsúlyozták, hogy az ifjúsági jog különleges és összetett téma. Nagyon jól kell ismerniük az eljárási szabályokat, hogy megvédjék a gyermeket és megelőzzék a represszív intézkedéseket. Amint egy szociális munkás kifejtette, az ügyvédek tisztában vannak azzal, hogy a törvénnyel összeütközésbe került gyermekek elsősorban nehéz helyzetben lévő vagy veszélyben lévő fiatalok. Az egyik szakoktató azonban megemlítette, hogy egyes ügyvédek még mindig vonakodhatnak a nem szabadságvesztéses intézkedések támogatásától. Általában jól ismerik a fogva tartás alternatíváit és a helyreállító igazságszolgáltatás elveit, de még mindig úgy vélik, hogy a bírácoknak kell kézben tartaniuk az eljárást, ami magyarázza ezt a vonakodást.¹¹⁸ Általában az ügyvédek jól ismerik a nemzeti jogszabályokat, de kevésbé az európai normákat és a külföldi gyermekek jogait. A nemzeti fellebbviteli mechanizmusok általában jól ismertek, és szükség esetén igénybe is veszik őket. Az ügyvédek tisztában vannak az ECHR létezésével, de nagyon kevés ügyvéd használja ki.

Együtműködés:

Az e területen dolgozó szakemberek elismerik a jogászok és az igazságszolgáltatási rendszer más szereplői, például a szociális munkások és a pszichológusok közötti együttműködés fokozásának szükségességét. Az együttműködés még mindig az egyéni kezdeményezéseken múlik, hogy megpróbáljanak jó kapcsolatot kialakítani, vagy támogatást kérni más, a területen dolgozó szakértőktől. Több szakember arról számolt be, hogy még mindig nem ismeri a többi érintett szereplő feladatát. A jogsegély-irodák találkozókát és képzéseket szerveztek az együttműködés javítása érdekében. A különböző profilú szakemberek meghívást kaptak a tapasztalatcserére és arra is, hogy többet tudjanak meg egymás szerepéről és mindennapi gyakorlatáról. A Salduz jogszabály, amely elismeri a jogsegélyhez való jogot az eljárás kezdete óta, hozzájárult az együttműködés javításához. Az elmúlt néhány évben jelentős javulás volt tapasztalható az ügyvédek és a rendőrök, valamint a szociális szolgálatok közötti bizalom és egymás munkájának tiszteletben tartása terén.

Felügyeleti és ellenőrzési mechanizmus:

Az ügyvédi kamarák felelősek az ügyvédek által nyújtott szolgáltatások minőségének ellenőrzéséért (első és másodvonalbeli jogsegély), beleértve a jogsegélyt nyújtó ügyvédek listájára való regisztrációt, a teljesítménynyilatkozatok keresztellenőrzését és a pontszámok odaítélését. A Rendek Tanácsának lehetősége van arra, hogy a szabályok be nem tartása esetén megtegye az intézkedéseket, beleértve az ügyvédi listában való bejegyzés felfüggesztését is. Néhány, a felmérésben részt vevő szakember kifejtette, hogy önmagában nincs minőségellenőrzés, de ez lehetővé tesz egy bizonyos fokú ellenőrzést az esetleges mulasztások felderítése érdekében. A jogsegélyirodák elnökei kifejtették, hogy ezen és a képzési követelményeken kívül nincs valódi minőségellenőrzés és szisztematikus felügyelet a gyermekeknek jogsegélyt nyújtó ügyvédek vonatkozásában. Ezt azok az ügyvédek is megerősítik, akik nem igazán érzik úgy, hogy felügyelet alatt állnának vagy rendszeresen értékelnék őket.

A gyermekeknek lehetőségük van panaszt tenni az Ügyvédi Kamara elnökénél, aki dönthet a kivizsgálásról vagy kijelölhet egy felelős vizsgálóbiztost, aki meghallgatja a gyermeket és az ügyvédet. Az elnök ezután dönt arról, hogy az ügyvédet fegyelmi bizottság elé állítja-e, vagy elutasítja a panaszt. Ez azonban bonyolult eljárás a gyermekek számára, ezért nem alkalmazzák túl gyakran. A szociális munkások megemlézték, hogy a gyermekek számára nehéz kezelni az ilyen adminisztratív eljárásokat. A legtöbbször a gyermekek nem tudják, hogy lecserélhetik az ügyvédjüket, és a panaszokat

---

¹¹⁸ Ez az egyik következtetése az Alternatív út a fiatalok megszólítására (Alternative Way to Address Youth, AWAY) című európai projektnek is, amely elérhető a következő helyen: <https://www.dei-belgique.be/index.php/projets/acheves/alternative-ways-to-address-youth.html>.

a szolgáltatási társulások terjesztik elő, hogy rámutassanak egy adott helyzetre vagy szabálytalan viselkedésre. A jogsegélyirodák elnökei megemlítették, hogy az egyik legnagyobb probléma a szülők és a gyermek közötti esetleges érdekellentét lehet, és az ügyvédi kamaráknak először meg kellene vizsgálniuk, hogy vajon a gyermek vagy a szülők választása áll-e fenn. Az ügyvédeknek szintén lehetőségük van panaszt tenni. Ombudsmani szolgáltatás is rendelkezésre áll az elégedetlen ügyfelek vagy ügyvédek számára. Ez a szolgáltatás segít számukra megoldást találni.¹¹⁹

4.2. Franciaország

Rendelkezésre állás az eljárás minden egyes szakaszában

A szakmán belül nincs ilyen elkülönített terület (a Semmítőszék és az Államtanács ügyvédjei kivételével). Az ügyvédi kamarák 70 %-a helyi megállapodást kötött az illetékes bírósággal a gyermekek minőségi védelmének biztosítása érdekében.¹²⁰ Ez állandó ügyvédi irodák szervezését jelenti, ahol az ügyvédek bármikor rendelkezésre állnak. Ez a rendszer sikeres, és a rendőrségi őrizetben lévő gyermekeket a nappal és az éjszaka bármelyik órájában ügyvéd segítheti. A gyermekek általában maguk választhatják meg az ügyvédjüket, de őt általában az illetékes ügyvédi kamara rendeli ki. Egyes ügyvédi kamarák a gyermekek védelmére szakosodott külön irodákat vagy ügyvédi csoportokat szerveztek. Miután az ügyvédet kirendelték, köteles a gyermeket a különböző tárgyalásokon és a bíró által hozott döntések során védeni (beleértve az előzetes le-tartóztatást és a bűnösségről és/vagy az ítéletről szóló döntést).

Bár a jogi segítséghez való jogot megerősítették a gyermekekre vonatkozó új Büntetőjogi Törvénykönyv elfogadása után, az ügyvéd automatikus kirendelése még mindig problematikus maradt. Az ügyvédek kifejtették, hogy legtöbbször azonnali megjelenésre, a nyomozás során vagy a fellebbezéskor rendelik ki őket, de általában nincsenek jelen a szabad kihallgatáson, a rendőrségi fogdában, az elterelésről szóló határozat meghozatalakor vagy az utánkövetéskor. Hozzá tették, hogy a gyermekek közvetlenül nem vesznek részt az ügyvéd kiválasztásában, de életkoruktól függően figyelembe lehet venni kívánságaikat. Még ha létezik is lista az ügyvédekről, az nem jól ismert és nem hozzáférhető. Ráadásul a gyermekeket nem mindig ugyanaz az ügyvéd segíti az eljárás minden egyes lépése során. A gyermekeknek lehetőségük van arra, hogy szükség esetén másik ügyvédet kérjenek.¹²¹ Az egyik ügyvédi kamara „egy gyermek, egy ügyvéd” megállapodást hoz létre a bírakkal annak biztosítása érdekében, hogy a törvénnyel konfliktusba került gyermekeket mindig ugyanaz a hivatalból eljáró ügyvéd segítse, hogy megerősítse a bizalmas ügyvédi kapcsolatot.

Az ügyvéd megfelelő és hatékony szerepe:

Az információhiány, a fizikai távolság és a gyermek védelemre való hajlandóságának hiánya még mindig jelentős akadályokat jelent. A felmérés eredményei azt sugallják, hogy a bizalmi kapcsolat, és ezáltal a gyermek védelmének színvonala javulhatna, ha a gyermekeknek lehetőségük lenne ügyvédet választani. A pszichológusok elmagyarázták, hogy az ügyvéd szerepének a gyermek általi felfogása nem mindig egyértelmű. Bizonyos helyzetekben az ügyvédek távolságtartóak lehetnek, a gyermekek pedig nem elég magabiztosak. Ezért a gyermeknek érthető módon el kell magyarázni, hogy az ügyvéd szerepe a meghallgattatásának biztosítása és védelmezése, a bizalmi légkör megteremtése érdekében. Az egyik ügyvédi kamara „egy gyermek, egy ügyvéd” megállapodást

¹¹⁹ A panaszokat online kérdőíven keresztül lehet benyújtani: <https://dossier.ligeca.be/aanvraagformulier>.

¹²⁰ Az 1991. december 19-i 91-1266. sz. rendelet 91. cikke alkalmazásában.

¹²¹ Lásd például a gyermekjogi büntetőjogi törvénykönyv L. 511-2, L. 511-3 és L. 522-1 cikkét, valamint a Büntetőeljárás Törvénykönyv 63-3-1 és 63-4-3 cikkét.

hoz létre a bírakkal annak biztosítása érdekében, hogy a törvénnyel konfliktusba került gyermeket mindig ugyanaz a hivatalból eljáró ügyvéd segítse minden egyes eljárásban, és hogy megerősítse a bizalmi kapcsolatot az ügyvédjével. A megkérdezett szakemberek többsége, köztük az ügyvédek is, jelezték, hogy a bíróság által kirendelt ügyvéd és a törvénnyel összeütközésbe került gyermek közötti kapcsolat gyakran nehézkes. Néhány ügyvéd rámutatott a gyermekkel, a szülőkkel és a szociális szolgálatokkal való együttműködés hiányára. Az ügyvédek általában nem állnak kapcsolatban a gyermek törvényes képviselőjével, ami gyakran rossz információközléshez vezet.

A védelemre való felkészüléshez szükséges, hogy az ügyvéd a meghallgatás előtt találkozhasson a gyermekkel, beleértve azt is, amikor a gyermek előzetes letartóztatásban van, és az ügyben eljáró bíró engedélyt adjon az ügyvédnek a kapcsolattartásra.¹²² A felmérésben részt vevő ügyvédek általában azt jelezték, hogy megfelelően képzettnek érzik magukat a gyermekek védelmére. A felmérés alapján az ügyvédek 67%-a írt alá gyermekvédelmi chartát.

Néhány civil szervezet azonban megemlítette a képzettség hiányát, különösen a puha készségek tekintetében, beleértve a figyelmességet, a törődést és az ítékezés mellőzését, valamint a türelmet (beleértve a megértésre és a rugalmasságra való törekvést, amikor a fiatal személy vonakodásával szembesül). Bizonyos egyesületek képviselői jelezték, hogy az ügyvédek nem rendelkeznek elegendő ismeretekkel a gyermekekkel szembeni megfelelő viselkedésről és/vagy bevált gyakorlatokról.

A felmérésben részt vevő ügyvédek mindössze 27%-a nyilatkozta, hogy gondoskodik a gyakori szünetekről és arról, hogy a résztvevők a gyermek életkorának megfelelően alakítsák nyelvi vagy kommunikációs technikáikat.

Az ügyvédek válaszaik kiemelik, hogy fejleszteni kell képességeiket:

- Az ügyvédek 2/3-a biztosítja az eljárás során, hogy a gyermek teljes körű tájékoztatást kapjon, részese lehessen az eljárásnak, és hogy tiszteletteljes, érzékeny és az életkorának megfelelő bánásmódban részesüljön.
- Az ügyvédek 2/3-a gondoskodik arról, hogy könnyen elérhető legyen
- Az ügyvédeknek csak 1/3-a tenne lépéseket a gyermekjogok megsértése esetén
- Az ügyvédeknek csak 1/3-a érzi úgy, hogy elegendő idő áll rendelkezésére a gyermekkel való találkozásra és az ügyön való érdemi munkára
- Az ügyvédek 1/3-a úgy véli, hogy további képzésre van szükségük a gyerekekkel való kommunikáció terén
- Az ügyvédek 1/3-a úgy véli, hogy javaslatokat lehet tenni a bírónak annak érdekében, hogy a meghallgatás a gyermek különleges igényeihez igazodjon.

A jelen felmérésben részt vevő ügyvédek megemlítették, hogy a gyermek megszólítása céljából hozzáigazítják a nyelvezetüket, különösen akkor, ha kognitív nyelvi problémákkal küzdő gyermekkel dolgoznak, akivel szemben türelemre van szükség. A testbeszédükhöz azonban nem

¹²² Lásd a francia gyermekjogi büntetőjogi törvénykönyv L. 334-1 - L.334-6 és L. 611-2 cikkét. Lásd még a Büntetőeljárású Törvénykönyv R. 57-6-5. cikkét.

igazodnak. Valamennyi ügyvéd jelezte, hogy főként egyszerű bűncselekményekkel foglalkozik, súlyosbító körülmények nélkül. Azonban egyikük sem tájékoztatta a kiskorút az elterelési intézkedésekről vagy a helyreállító igazságszolgáltatás elveiről (mert nem akarták vagy nem tudtak rólok). Egyik ügyvéd sem változtat a viselkedésén, ha etnikai kisebbséghez tartozó vagy LGBTI háttérrel rendelkező gyermekkel foglalkozik. Megemlítették, hogy a tolmácsok rendelkezésre állnak és igénybe vehetők.

Együttműködés:

A tárgyaláson több érdekelt fél is részt vesz, beleértve az Igazságügyi Ifjúságvédelmi Szolgálat vagy a pszichológusok szolgálatait. A szakemberek azon a véleményen voltak, hogy valódi előrehaladásra van szükség a gyermek érdekében, mivel az együttműködés és a kommunikáció nehézségekbe ütközhet, különösen a rendőrökkel, akik általában felnőttként kezelik a gyermekeket, és nem osztják meg az ügyirat lényeges elemeit az ügyvéddel. Az ügyvédek és a rendőrök nem ugyanazt a nyelvet beszélik. Ami a szociális munkások rendelkezésre állását illeti, az érintettek sokasága és a szolgáltatások hierarchiája megnehezíti, hogy legyen egy kapcsolattartó személy, aki elkötelezett az ügy iránt.

Felügyeleti és ellenőrzési mechanizmus:

A felmérésben részt vevő, gyermekjogra szakosodott ügyvédek 2/3-a azt mondta, hogy rendszeresen értékeli őket egy adott felügyeleti szerv (de a gyermekek vagy a kollégák soha nem). Ugyanakkor csak a szakosodott ügyvédek számoltak be arról, hogy hozzájutottak a felügyelet lehetőségéhez. Az ügyvédek minden évben kötelesek további képzéseken részt venni, különben előfordulhat, hogy lemorzsolódnak.

4.3. Magyarország

Rendelkezésre állás az eljárás minden egyes szakaszában:

2018 óta kötelező a védő jelenléte a gyermek elleni büntetőeljárásban¹²³, ideértve a vádirat benyújtását megelőzően végzett bizonyos nyomozati cselekményeket, mint például a gyanúsított kihallgatása, a tanúkkal való szembesítés, a személyazonossági vizsgálatok, a bizonyítékok bemutatása, a bűncselekmény helyszínén történő kihallgatás, a bűncselekmény helyszínének rekonstrukciója, valamint a bírói határozattal hozott szabadságvesztéssel járó intézkedésekkel kapcsolatos eljárásokban. Amennyiben a gyermek részvételével a vádemelés előtt bármilyen más intézkedésre kerül sor, a védőügyvédet utólagosan tájékoztatni kell, ha nem volt jelen, és nem tájékoztatták előzetesen. E szabály bevezetése egybeesik az államilag finanszírozott ügyvédek kirendelésére szolgáló új automatizált rendszer elindításával. A gyakorlatban ez azt jelenti, hogy az ügyek megoszlása az ügyvédek között kiegyensúlyozottabb.

A felmérésben részt vevő ügyvédek elmagyarázták, hogy az ügyvédi kamarától származó ügyvédet akkor rendelnek ki, ha a kötelező védelemhez szükséges követelmények teljesülnek (többé-kevésbé időben). Vidéki területeken ez nehezebb lehet, és még bonyolultabb, ha egy csoport gyermekről van szó, mert több ügyvédet kell hívniuk, néha akár az éjszaka közepén is. Ha az ügyvéd nem áll rendelkezésre, erre az időszakra (azaz a kihallgatás idejére) helyettesítő ügyvédet rendelnek ki.

¹²³ A büntetőeljárás törvénykönyv 682. cikke.

Az ügyvéd megfelelő és hatékony szerepe:

Az ügyvédek általában képzettnek és tapasztaltnak érzik magukat a törvénnyel összeütközésbe került gyermekek védelmére. Mindannyian elkötelezettek a gyermekek támogatása iránt. Egyes ügyvédek úgy vélik, hogy néhány gyermek életében válsághelyzet állt elő, és viselkedésük erre a konkrét helyzetre adott reakció. Más ügyvédek azt mondták, hogy nem ítélik meg felettük. A pszichológus kifejtette, hogy a letartóztatás, őrizetbe vétel és kihallgatás gyakran traumatikus élményt jelenthet bármely gyermek számára, a különleges körülmények ellenére, beleértve a büntetés-végrehajtási intézetben vagy börtönben letöltendő büntetést is. A rendőrök udvariasak a gyerekekkel, de általában „kis felnőttként” kezelik őket, és bonyolult nyelvezetet használnak, amikor tájékoztatják őket a jogaikról és az eljárásról. Az informális megbeszélésekre a rendőrautóban is sor kerülhet a rendőrségre vezető úton. Általában a gyerekek 2-3 órán keresztül egyedül maradnak a rendőrségen, élelem, WC-használat és a családjukkal való kapcsolattartás nélkül. Gyakran zaklatottak, amikor az ügyvéd megérkezik. Helyzetüket súlyosbíthatja, ha kábítószer használtak vagy elvonási tüneteket tapasztalnak. Ebben az összetett helyzetben az ügyvédnek viszonylag rövid idő alatt és nehéz körülmények között kell elnyernie a gyermek bizalmát. Az egyik ügyvéd megemlítette, hogy a gyermek akkor kezd el bízni benne és együttműködni, amikor a dolgok úgy alakulnak, ahogyan azt ő megjósolta vagy elmagyarázta.

Az egyik megállapított hiányosság a gyermekek számára érthető tájékoztató anyagok hiánya. Az egész rendszert úgy tervezték, hogy az olyan felnőttekkel foglalkozzon, akiknek szintén nehézséget okozhat a dokumentumok vagy eljárások megértése. Néhány ügyvéd megemlítette, hogy mindent úgy és olyan nyelven kell elmagyarázniuk, hogy a gyerekek megértsék. A Magyar Helsinki Bizottság rövid tájékoztatókat állított össze, amelyek a bűncselekmény elkövetésével gyanúsított személyek jogait ismertetik.¹²⁴ A felmérésben részt vevő ügyvédek egyetértettek abban, hogy hasonló anyagot lehetne kidolgozni a gyermekek számára, gyermekbarát nyelven, amelyet a hatóságok és a védőügyvédek is használhatnának, és ami a legfontosabb, az ilyen anyagot online elérhetővé kellene tenni, ahol a gyermekek könnyen hozzáférhetnek hozzá. Az ügyvédi kamarák is népszerűsíthetnék az ilyen anyagok használatát és terjeszthetnék azokat. Az iskolákban is vannak kezdeményezések a gyermekek jogaikról való tájékoztatására, a magyar bíróságok pedig külön oldalt hoztak létre a gyermekek számára a honlapjukon.

Az ügyvédek megemlézték a gyermek és gondozói közötti kapcsolat felmérésének fontosságát is, hogy jobban megértsék a családban kialakult helyzetet. A törvény szerint a törvényes képviselőket tájékoztatni kell, és jelen kell lenniük, ha a gyermek ellen büntetőeljárás indul. Ugyanakkor előfordulhat, hogy a gyermekek nem mondják el az igazat az ügyvédnek a szüleik jelenlétében. Ez mindenképpen megnehezíti az ügyvédek dolgát, különösen akkor, ha később a tanúk vagy a bemutatott bizonyítékok alapján tudják meg, mi történt. Az első kihallgatás előtt

¹²⁴ Lásd a kiadványokat, magyar és angol nyelven a következő helyen: <https://helsinki.hu/milyen-jogai-vannak-buntetoeljaras-es-fogvatartas-soran/>.

egyes ügyvédek a szülőktől elválasztva beszélnek a gyermekkel. Egy másik ügyvéd megemlítette, hogy a gyermek a közösségi oldalakon kereste meg, ahol úgy érezte, hogy szabadabban beszélhet. Úgy érezte, hogy a gyerekek általában bátrabban írnak manapság üzenetet, mint hogy telefonáljanak. Mindazonáltal számára nem a használt módszer a legfontosabb, hanem a gyermekkel való hatékony kommunikáció.

Együttműködés:

A szakemberek szerint az együttműködést fokozni kellene. Az egyik civil szervezet képviselője hangsúlyozta, hogy a gyermek mindenek felett álló érdekét multidiszciplináris szempontból kell értékelni. A hangsúlyt gyakran a bűncselekményre helyezik, miközben e gyermekek helyzete gyakran összetett. Az ügyvédeknek ezért támaszkodniuk kellene a gyermekekkel foglalkozó más szakemberekre, de inkább a szülőkre koncentrálnak, és gyakran nem tartják szükségesnek, hogy kapcsolatba lépjenek más szakemberekkel.

Felügyeleti és ellenőrzési mechanizmus:

Hiányzik az értékelési és minőségbiztosítási rendszer, és továbbképzésre is szükség van, beleértve a puha készségek és kompetenciák fejlesztését. Lehetőség lenne külön listát létrehozni a gyermekek védelmére hivatalból kirendelt ügyvédek számára, megfelelő képzéssel és akkreditációval együtt. Ugyanakkor, amint azt több érdekelt fél is hangsúlyozta, amíg a rendszer alulfinanszírozott, nehéz lesz bármilyen változtatást eszközölni.

4.4. Románia

Rendelkezésre állás az eljárás minden egyes szakaszában:

A 2016/800/EU irányelv elfogadását követően a büntetőeljárás törvénykönyv további rendelkezésekkel bővült. Ezért amikor a gyermek kapcsolatba kerül a törvénnyel, a rendőrnek vagy az ügyésznek kötelessége tájékoztatni őt a jogairól, beleértve a jogi segítségre való jogot is. Tájékoztatniuk kell a törvényes képviselőket és a Szociális Segítségnyújtási és Gyermekvédelmi Főigazgatóságot is. A törvénnyel összeütközésbe került gyermekekkel kapcsolatos ügyek többségét az ügyvédi kamarából érkező ügyvédek kezelik. A regisztráció során az ügyvédek azt is elfogadják, hogy éjszaka és ünnepnapokon is lehessen őket hívni. Vannak olyan informális weboldalak is, amelyek közzétették az ügyvédek listáit, amelyeket az emberek bármelyik keresőmotor segítségével megtalálhatnak.

Az ügyvédek jogairól és kötelezettségeiről az 51/1995. sz. törvény, az ügyvédi hivatásról szóló statútum és az ügyvédek deontológiai kódja rendelkezik. A rendeletek egyike sem tartalmaz utalást a gyermekekkel való munkára. Minden egyes megyében a rendőrtiszt birtokában van a helyi ügyvédi kamarához tartozó ügyvédek listája, akik képviselhetik a gyermeket. Időbeli korlátozás nincs, de a gyakorlatban a találkozó rövid, különösen, ha több gyermekről van szó, vagy ha a meghallgatásra éjszaka kerül sor. Az ügyvédek találkozhatnak a fogva tartott gyermekekkel, de közvetlenül nem léphetnek velük kapcsolatba, csak a gyermekek fordulhatnak ügyvédekhez.

A gyermekeket gyakran különböző ügyvédek képviselik az eljárás minden egyes szakaszában. Ügyvédjelölteket rendelnek ki a legtöbb olyan ügyben, amelyben gyermekek kerülnek összeütközésbe a törvénnyel. Gyakornoki státuszuk az eljárás időtartama alatt módosulhat, és ennek következtében előfordulhat, hogy a bírósági meghallgatáson már nem állnak rendelkezésre. Az egyik ügyvéd szerint egy ügyre akár három különböző ügyvédet is kirendelhetnek. Ebben a helyzetben sem a gyermek, sem az ügyvéd nem képes összeszokni sem egymással, sem az ügygel. Ez érzelmi hatással lehet a gyermekekre, és megkétszerezheti az ügyvédek által az ügyre fordított erőfeszítéseket.

Az ügyvéd megfelelő és hatékony szerepe: A közjogi segítségnyújtási rendszerben dolgozó ügyvédek általában a bírósági eljárás egy adott szakaszában nyújtják a rájuk bízott jogi segítséget. Így eltérések lehetnek abban, hogy egy ügyvéd miként kezel egy hivatalból indított ügyet a megbízásos ügghöz képest. Egy ügyvéd például megemlítette, hogy ha a gyermek szüleinek alkalmazásában áll, akkor minden szakaszban jelen volna, de kirendelt védőként csak abban a szakaszban, amelyben felkérték. Egy másik ügyvéd megemlítette, hogy egyes ügyvédek nem rendelkeznek elegendő tapasztalattal, például Kolozs megyében, ahol a legtöbb ügyvéd még mindig csak gyakornok. Az ügyvédi hivatásról szóló Statútum szerint a jogsegély nyújtására kirendelt ügyvédeknek csak összeférhetetlenség vagy egyéb indokolt okok esetén van lehetőségük visszautasítani a megbízást. Bármilyen indokolatlan elutasítás fegyelmi vétségnek minősül.¹²⁵

Egy civil szervezet képviselője kifejtette, hogy a gyermekeket nem tájékoztatják megfelelően a rendőrök vagy az ügyészek, és a legtöbb információt az ügyvédtől kapják. A megkérdezett civil szervezetek egyik képviselője megemlítette, hogy az Igazságügyi Minisztériumnál van egy olyan jogalkotási javaslat is, amely magában foglalja, hogy a feltételezett elkövetőknek, különösen a gyermekeknek, közérthető formában tájékoztatást kell kapniuk a jogaikról. Az ügyvédek nem választják meg, hol találkoznak a gyermekkel. Ha a gyermek rendőrségi őrizetben van, az első talál-

¹²⁵ Az ügyvédek jogairól és kötelezettségeiről lásd az 51/1995. törvényt, az ügyvédi hivatásról szóló statútumot és a deontológiai kódot.

kozóra a rendőrségen kerül sor. Az ügyvédeknek lehetőségük lehet arra is, hogy az irodájukban találkozzanak a gyerekekkel, ahol jobban tudják befolyásolni a környezetüket. Az interjúk során az ügyvédek megemlítették, hogy megpróbálják biztosítani, hogy a gyermek jól érezze magát, és úgy gondolják, elegendő időt kapnak a gyermekkel folytatott megbeszélésre és a papírmunkák átnézésére. Ugyanakkor a civil szervezetek képviselői elmondták, hogy egyes esetekben az ügyvédek nem beszéltek a gyermekkel a meghallgatás előtt.

A vizsgálatban részt vevő ügyvédek úgy vélik, hogy munkájuk fontos, és hogy a nevelő intézkedéseknek nagyobb hatása van, mint a büntető megközelítésnek. Tudatában vannak azzal, hogy a gyermekeknek különleges jogaik vannak. Hangsúlyozták, hogy ügyelnek a gyermeknek megfelelő nyelvezetre. Megemlítették, hogy elegendő időt fordítanak arra, hogy elmagyarázzák, kik ők és mi a szerepük, valamint elmagyarázzák a többi szereplő szerepét, akikkel a gyermek kapcsolatba kerül, valamint az alapvető jogait, és ismertetik az eljárást. Gygykeznek alkalmazkodni a gyermek napirendjéhez, és odafigyelnek a gyermek érzelmeire és igényeire. Néhány fiatal ügyvéd úgy véli, hogy életkora miatt jobban megérti a gyerekeket. Néhány ügyvéd elmondta, hogy nem rendelkezik elegendő ismerettel és készségekkel ahhoz, hogy hatékonyan kommunikáljon a gyerekekkel. Ezenkívül azt is elmondták, hogy nincs tudomásuk a bizalmas adatkezeléshez való jog érvényesítésére szolgáló külön eljárásról, kivéve az ügyvédi hivatásra vonatkozó törvényben általánosságban meghatározott eljárást.

„Több információra van szükség a szakemberek számára, hogy megváltozzon a mentalitásuk, változtassanak a jelenlegi gyakorlaton, amely megfélemlíti a gyerekeket. A gyerekeket tájékoztatni kell a jogaikról is, hogy ezáltal szabadabban kifejezhessék magukat, felemeljék szavukat, és jobban bízhassanak abban, hogy meghallgatják őket.” (Románia 18 éves lány)¹²⁶

Az ügyvédi praxis megkezdésekor az ügyvédek nem írnak alá semmilyen, a gyermekek védelmét szolgáló nyomtatványt. Az egyik ügyvéd elmondta, hogy a diszkriminációs problémákat a gyanúsított vagy a terhelt gyermekek bírósági jogainak szabályozásával előzik meg. Kifejtette, hogy a rendőröknek a gyermek státuszától függetlenül ugyanazt az eljárást kell követniük, az ügyvédeknek pedig hátrányos megkülönböztetés nélkül kell segíteniük a gyerekeket. Néhány ügyvéd elmondta, hogy bizonyos helyzetekben közbe kellett avatkozni, amikor más szakemberek, például rendőrök agresszív hangnemet vagy megfélemlítő módszereket alkalmaztak. Az ügyvédek említették, hogy ismerik a nemzeti, európai vagy nemzetközi szinten rendelkezésre álló jogorvoslati lehetőségeket. Nem találkoztak ilyen esettel, de megemlítették, hogy nem minden bíróság helyiségei és létesítményei megfelelőek a gyermekek számára, különösen a rendőrségen, ahol a legtöbb helyiség lepusztult és nem higiénikus. A felmérésben részt vevő szakember elmondta, hogy a gyermekek számára külön helyiségeket alakítottak ki, amelyek hangulatosak és élénk színűek. A Fiatalok és Családok Bírósága 2004-ben jött létre Brassóban, és kísérleti projektként indult, „nagyon jó eredményeket ért el a kiskorúakkal kapcsolatos polgári és büntetőügyek rendezésében”, amint az a honlapjukon olvasható, valamint „megfelel a kiskorúak jogainak védelmére vonatkozó aktuális európai követelményeknek a kiskorúak mindenek felett álló érdekeinek érvényesítésére vonatkozó európai jogszabályok céljának elérése érdekében”.

¹²⁶ A Tdh által az igazságügyi rendszerekben a gyermekek jogairól készített rövid szakpolitikai tájékoztató, *uo.*

A brassói Fiatalokorúak és Családok Bírósága még mindig az egyetlen ilyen típusú szakosított bíróság hazánkban, a döntéshozók nem tartják szükségesnek, hogy más megyékben vagy Bukarestben is létrehozzanak ilyen bíróságokat.”¹²⁷ A megkérdezett ügyvédek egyike sem képviselt fogva tartott gyermeket. Ugyanakkor azt mondták, hogy ilyen esetekben tájékoztatták volna a gyermeket a jogairól, és panaszt emeltek volna, ha észrevették volna a jogok megsértését.¹²⁸

Együttműködés:

Általában az ügyvédek nem működnek együtt más szereplőkkel. A közelmúltban módosították a Büntetőeljárás Törvénykönyvet, amely garantálja a pszichológus jelenlétét a büntetőperек során, illetve a jogi segítséget nyújtó ügyvéd támogatását. Ugyanakkor néhány ügyvéd megemlítette, hogy a szociális munkások jelenléte a bírósági meghallgatáson csak formalitás, és gyakran nem tapasztalható együttműködés az ügyvédekkel. Néhány ügyvéd elmondta, hogy szükség esetén pszichológus vagy szociális munkás segítségét kérnék. Más ügyvédek hozzátették, hogy nem rendelkeznek megfelelő forrásokkal a szakértői tanácsok igénybevételéhez.

„Több szakosodott támogatási szolgáltatást (tanácsadást) kellene nyújtani a gyermekeknek. Minden gyermeknek, aki bekerül az igazságszolgáltatási rendszerbe, szakszerű segítséget kellene kapnia a szakemberektől.”
(Románia: 23 éves férfi)¹²⁹

Felügyeleti és ellenőrzési mechanizmus:

Nincs konkrét felügyeleti és ellenőrzési mechanizmus a gyermekekkel dolgozó ügyvédek számára. Az ügyvédi tevékenységet szabályozó jogszabály kimondja, hogy az ügyvédek kötelesek minden egyes ügygel foglalkozni, és részt venni minden olyan meghallgatáson, amelyen jelenlétükre szükség van, valamint e meghallgatások során és az összes érintett fél irányában professzionális magatartást és méltóságot tanúsítani. Írásos megállapításokat vagy meghallgatási feljegyzéseket is be kell nyújtaniuk, ha a bíróság elrendeli, vagy ha az ügy nehéz volta miatt szükséges. E szabályok bármelyikének megsértése fegyelmi vétségnek minősülhet, és az ügyvédet a vétség súlyosságától függően szankcióval sújthatják (pl. figyelmeztetés, pénzbírság, elmarasztalás vagy teljes eltiltás). A fegyelmi vétség értékelését és a szankció súlyosságát a helyi ügyvédi kamarák döntenek el.

A gyermekjogász szakmájának megléte bevált gyakorlatnak tekinthető a kiskorúak igazságszolgáltatáshoz való hozzáférése terén. A 9/5.01.2018¹³⁰ törvény által létrehozott Gyermekjogász a Nép Ügyvédje hatáskörében működik, és beavatkozik a fizikai és lelki bántalmazás, a szexuális visszaélés, a gyermekek eltűnése, a zaklatás, a szegénységgel kapcsolatos kérdések, a gyermekek bentlakásos intézményeiben kialakult helyzet, az iskolai és óvodai kapcsolatok, a fogyatékkal élő gyermekek integrációja, a külföldön dolgozó szülők gyermekeinek helyzete terén, valamint minden olyan helyzetben, amikor a gyermekek jogai sérülnek. A Gyermekjogász a gyermekek vagy képviselőik által benyújtott egyedi bejelentéseket is intézi a 286/2009. szá-

¹²⁷ http://portal.just.ro/1372/SitePages/prezentare.aspx?id_inst=1372#Istoric.

¹²⁸ Romániában a fogva tartott gyermek jogait gyakran nem tartják tiszteletben. Lehet, hogy felnőttekkel együtt tartják őket fogva. Lásd például a Nép Ügyvédjének jelentését a pszichológiai segítségnyújtásról a fogva tartási és előzetes letartóztatási intézményekben, elérhető a következő helyen: <https://avp.ro/wp-content/uploads/2021/04/RAPORT-asistenta-psiho-logi-ca-CRAP-uri.pdf>

¹²⁹ A Tdh által az igazságügyi rendszerekben a gyermekek jogairól készített rövid szakpolitikai tájékoztató, *uo*.

¹³⁰ <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/196418>.

mú, a Büntető Törvénykönyvből származó, a kiskorúak büntetőjogi felelősségéről szóló törvény által előírt szabadságvesztéssel járó és nem szabadságvesztéssel járó intézkedések terén. Ez a fajta felügyelet jó példája lehet egy olyan hatóságnak, amely biztosítani tudja a kiskorúak számára a tisztességes bírósági eljárást, és érvényre juttatja a gyermeki jogok tiszteletét.

4.5. Hollandia

Rendelkezésre állás az eljárás minden egyes szakaszában:

A legtöbbször a gyermekkel való első kapcsolatfelvétellel a rendőrségen kerül sor a rendőrségi kihallgatás előtt. A rendőrségi őrizetben lévő gyermekeknek joguk van 30 perccel a rendőrségi kihallgatás előtt találkozni az ügyvédjükkel, hogy tájékoztatást kapjanak a jogaikról és kötelezettségeikről. Ha ez az idő nem elegendő, az ügyész helyettes a gyermek vagy ügyvédje kérésére legfeljebb 30 perccel meghosszabbíthatja ezt az időt, kivéve, ha ez ellentétes a nyomozás érdekeivel.¹³¹ A rendőrségi őrizet alatt a gyermek korlátlanul kapcsolatba léphet az ügyvéddel. Súlyos bűncselekmény esetén a gyermekkorú gyanúsítottat előzetes letartóztatásba helyezhetik. Ez csupán a legvégső esetben alkalmazható, és az ügyvédek kérhetik a felfüggesztést. Az ügyvédek átlagosan 5-6 alkalommal találkoznak a gyermekkel az előzetes letartóztatással járó, és átlagosan 2-3 alkalommal az előzetes letartóztatással nem járó ügyekben.

„Az ügyvéd azért van, hogy segítséget és támogatást nyújtson az ügyfélnek. Közvetlenül az „ügyvéd” szó is okozhat traumát a gyermekeknek. Jó lenne más elnevezést használni, mint az „ügyvéd”. Hogy a fiatalok ne féljenek.” (Fiatalok, életkor és nemi hovatartozás ismeretlen, Hollandia)¹³²

Az ügyvéd megfelelő és hatékony szerepe:

A gyermekekkel foglalkozó ügyvédek fő érdeke a gyermekek jogainak védelme és érvényesítése. A gyermekjogi területen dolgozó jogsegélyt nyújtó ügyvédek hatékony szerepet játszanak a büntetőeljárás minden szakaszában. A lefolytatott interjúk alapján havonta körülbelül három új ügyet továbbítanak a gyermekjogi területen dolgozó jogsegélynyújtó ügyvédhez. Az egyes esetekre fordított idő változó. Az ügyvédek átlagosan legfeljebb 24 órát töltenek az előzetes letartóztatással kapcsolatos ügyekkel. Mindannyian átlagosan 5 órát töltenek az előzetes letartóztatással nem járó gyermekjogi ügyekkel.

„A motivációm akkor született, amikor diákként a Kinder-en Jongerenrechtswinkelben dolgoztam,¹³³ ami egy tiszta és különleges módja a gyermekek felnőtte válásának támogatására, szociális munkásokkal együtt.” (ügyvéd)

¹³¹ 2017. március 1. óta a konzultációs segítséghez való jogról nem lehet lemondani (a Büntetőeljárás Törvénykönyv 489. cikkének (2) bekezdése).

¹³² A Tdh által az igazságügyi rendszerekben a gyermekek jogairól készített rövid szakpolitikai tájékoztató, *uo.*

¹³³ Gyermek- és ifjúsági jogi műhely (Child & Youth Law Shop), amely ingyenes jogi tájékoztatást és tanácsadást nyújt a gyermekeknek a jogaikról és kötelezettségeikről.

Az ügyvédek úgy vélik, hogy elegendő ismeretekkel rendelkeznek a gyermekek jogairól, beleértve az interdiszciplináris megközelítést és a megfelelő készségeket a gyermekek védelméhez, valamint annak eléréséhez, hogy az eljárás előtt, alatt és után tiszteletben tartsák jogaikat. Az első találkozó során az ügyvédek a legtöbb időt a következővel töltik:

- Annak elmagyarázása, hogy kik ők, mi a szerepük és melyek a gyermek jogai
- A történetek, a feltételezett bűncselekmény megvitatása, és hogy a gyermek mit gondol, miért tartóztatták le
- Annak elmagyarázása, hogy mi fog történni a rendőrségi kihallgatás során, és az alkalmazandó stratégia megvitatása
- A többi résztvevő szerepének elmagyarázása, akikkel a gyermek szintén kapcsolatba kerülhet.

Az ügyvéd jogosult a kihallgatás során tájékoztatni a rendőrséget, ha a gyermek nem érti a kérdést, vagy fizikai vagy pszichológiai állapota miatt esetleg nem tudja folytatni a kihallgatást. Indokolt esetben az ügyvédek tájékoztatják a gyermeket az elterelési ajánlatok nyújtotta lehetőségekről, és egyúttal propagálják az elterelést a gyermek előtt. Ugyanez vonatkozik a nem szabadságvesztéssel járó intézkedésekre, például a pénzbírságra vagy a közmunkára is. Minden, a gyermekekkel kapcsolatos igazságszolgáltatás területén dolgozó ügyvéd ismeri a helyreállító igazságszolgáltatást. Az ügytől függően előmozdítható a közvetítés és/vagy a helyreállító igazságszolgáltatás más formái. Általánosságban a gyermekjogi területen dolgozó szakemberek úgy érzik, hogy a jogsegélyt nyújtó ügyvédek által a gyermekeknek nyújtott tájékoztatás teljes körű és magas színvonalú.

Vannak olyan kormányzati honlapok és videók, amelyek tájékoztatják a gyermekeket a jogaikról és az eljárásról.¹³⁴ A rendőrségre kihallgatásra meghívott gyanúsított gyermeknek küldött levél tartalmazza az ügyvédi konzultációhoz való jogról szóló tájékoztatást. Az ügyészség értesítése szintén hasonló információkat tartalmaz. A rendőrök a gyermekek letartóztatásakor tájékoztató brosrát adnak át nekik, amely tartalmazza az ügyvédhez való jogokra vonatkozó információkat. A jogászok azonban úgy érzik, hogy a tájékoztatás nem megfelelő és nem elég gyermekbarát. Ennek eredményeképpen az ügyvédeknek további információkat kell adniuk a gyermeknek. A gyermekjogi területen dolgozó egyes szakemberek azt javasolták, hogy a kormány vitassa meg a rendőrséggel, hogy a meghívólevéllel együtt küldjék el a brosrát, és vizsgálják felül a tartalmát, hogy az gyermekbarátabbá váljon.

Az ügyvédek odafigyelnek, és gyermekbarát nyelvet használnak. Kommunikációs technikáikat a gyermekközpontú megközelítést követve alakítják ki, például átfogalmazzák a mondatot, aktívan hallgatják a gyermeket, hagyják, hogy megismételje mondandóját, és szükség esetén megszakítják a beszélgetést. A beszélgetés idejét és időtartamát is módosíthatják. A legtöbb ügyvéd foglalkozott már kognitív/nyelvi problémával vagy mentális rendellenességgel küzdő gyermekekkel. Elmondták, hogy a gyermekjogi területen dolgozó jogsegélynyújtó ügyvédek képzése során nagyobb figyelmet kellene fordítani a puha készségekre és a kommunikációs technikákra.

---

¹³⁴ Mint például a kormány (www.overheid.nl) és a Jogi Szolgáltatási Pont (Legal Services Counter) weboldalán (JuridischLoket). Lásd még a www.rechtsbijstand.nl weboldalt a fogyasztók számára és az igazságügyi ágazat www.rechtvoorjou.nl weboldalát a gyermekek és fiatalok számára. A közelmúltban, 2020 novemberében a központi kormányzat egy infografikát tett közzé a gyermekkorú gyanúsítottakról, amely elérhető a következő helyen: www.rijksoverheid.nl/documenten/brochures/2017/03/01/je-wordt-verdacht-van-een-straftbaar-feit.

„Jól kijövök a fiatalokkal. Problémás volt a gyerekkorom. Ezért a megközelí-
tésem inkább pedagógiai jellegű, beleértve azt is, hogy megpróbálom jobban
megérteni és védeni a gyermekek jogait.” (ügyvéd)

A gyermekjogi területen dolgozó ügyvédek aktív szerepet játszanak annak biztosítása érdeké-
ben, hogy a gyermekek jogait megfelelően tiszteletben tartsák (védelem, részvétel, jogorvoslat)
a büntetőeljárást megelőzően és annak során. Az egyes ügyekben módosításokat javasolhatnak
az ügyésznek és a bírónak egyaránt annak érdekében, hogy a meghallgatás gyermekbarát és
gyermekközpontú legyen. Általában a bírák, ügyészek és a velük kapcsolatba kerülő más szak-
emberek tisztelettudóan és tapintatosan bánnak a gyermekekkel. A szülei általában részt vesz-
nek a folyamatban. A jelen tanulmány és a korábbi projektek során készített interjúk alapján a
bírószáki és az ügyészségi meghallgatás környezete nem eléggé gyermekbarát.

„Senki sem készített fel a tárgyalásra. Zavartan és tanácstalanul léptem be a
tárgyalóterembe. Nem tudtam semmit.” (Hollandia, 15 éves lány)¹³⁵

Együttműködés:

Az ügyvédek általában együttműködnek más szakemberekkel és interdiszciplináris csoportok-
kal a gyermek jobb megértése érdekében. Nyitottsággal állnak hozzá, hogy a gyermek konkrét
helyzete alapján kérjenek tanácsot. Például gyakran tartják a kapcsolatot a Gyermekvédelmi
Bizottsággal és az Ifjúsági Próbaidős Szolgálattal, mivel a felfüggesztés iránti kérelem nagyobb
valószínűséggel lesz sikeres, ha azt az ifjúsági szolgálatok készítik el. Ezenkívül a felfüggesztés
alatt vagy a bírósági tárgyalásra várva már az ifjúsági szolgálatokkal való együttműködésre is
sor kerülhet coaching vagy mentori szolgáltatások, agressziókontroll tréning, személyiségteszt,
elektronikus felügyelet, napközbeni tevékenységek stb. céljából. Az ügyvédek elmagyarázták,
hogy az együttműködés a gyermek igazságszolgáltatási láncban zajlik a gyermek jólétének és
hatékony részvételének biztosítása érdekében, figyelembe véve a gyermekek mindenek felett
álló érdekét. Az ügyvédek között is gyakori az együttműködés, mivel sokan közülük több védő-
ügyvéddel és szakmai hálózattal rendelkező ügyvédi irodában dolgoznak. A Holland Ügyvédi Ka-
mara ösztönzi az együttműködést: ha egy ügyvédnek saját irodája van, és egyedül dolgozik, a
helyi ügyvédi kamara előírja számára, hogy egy hasonló szakértelemmel rendelkező kollégával
dolgozzon együtt, hogy támogatást kapjon.

¹³⁵ A Tdh által az igazságügyi rendszerekben a gyermekek jogairól készített rövid szakpolitikai tájékoztató, *uo.*

Felügyeleti és ellenőrzési mechanizmus: A Holland Ügyvédi Kamara rendelkezik panaszkezelési mechanizmussal. A gyermekjog területén dolgozó jogsegélyt nyújtó ügyvédek többsége tagja egy vagy több egyesületnek, köztük a Holland Ifjúsági Jogászok Szövetségének.¹³⁶ A cél a törvénnyel kapcsolatba kerülő gyermekek számára nyújtott jogsegély javítása, biztosítva számukra, hogy a gyermek mindenek felett álló érdekét elsődleges szempontként figyelembe véve, szakosodott ifjúsági ügyvédhez jussanak. A tagoknak meg kell felelniük a minőségi és képzési követelményeknek. Az ügyvédeknek évente legalább nyolc képzési pontot kell szerezniük a gyermekjogi területen, beleértve legalább egy 'aktuális ügyekkel kapcsolatos' kurzust és évente legalább hat gyermekjogi ügyet. Ezenkívül előadások és tanfolyamok szervezésével a tagok jogi ismereteiket is folyamatosan naprakészen tarthatják. Az ügyvédnek nyilatkoznia kell, hogy hajlandó eleget tenni a Holland Ügyvédi Kamara és a Jogsegélytanács által elfogadott minőségbiztosítási rendszereknek, és részt kell vennie a kollégák által végzett értékelésekben. A Jogsegélytanács véletlenszerű értékeléseket is végez annak biztosítása érdekében, hogy a bejegyzett ügyvédek eleget tettek-e a szaktudásuk fenntartására vonatkozó követelményeknek.¹³⁷ 2020. március 1-jétől az ügyvédek évente egyszer kötelesek megosztani a visszajelzéseket (interaktív rendszer, kollégák által végzett értékelés, konzultáció). Ezáltal tanulhatnak azokból a tapasztalatokból, sikerekből és kihívásokból, amelyekkel a mindennapi praxisuk során szembesülnek, valamint elmélyíthetik tudásukat, felismeréseiket és készségeiket. A Holland Ügyvédi Kamara egy alkalmazást is tervezett, a 'dilemma app' nevű applikációt, amelyet gondolkodásra szolgáló eszközként használnak.

¹³⁴ *Vereniging van Nederlandse Jeugdrechtadvocaten*, további információ elérhető a következő helyen: vnja.nl.

¹³⁷ A Jogsegély-bizottság 2021. évi regisztrációs követelményei elérhetők a következő helyen: www.rvr.org/binaries/content/assets/rvrorg/nieuws/2020/inschrijvingsvoorwaarden-advocatuur-2021-rvr-versie-1.0---getekende-versie.pdf.

3. rész. Következtetések és ajánlások

„Az ideális ügyvéd számomra az, aki segít megnyugodnom”
A projekt során megkérdezett ismeretlen életkorú lány.¹³⁸

Ez az összefoglaló közlemény általános áttekintést nyújt a gyermekeknek nyújtott jogsegély-rendszerek főbb gyakorlatairól és hiányosságairól. Öt ország, azaz Belgium, Franciaország, Magyarország, Románia és Hollandia körülményei alapján segíthet más szereplőknek a saját országukban kialakult helyzet értékelésében. Az országok közötti jelentős különbségek ellenére ez az összefoglaló tanulmány közös trendeket és pótolandó hiányosságokat is bemutat. Az itt megfogalmazott következtetések és ajánlások segítenek meghatározni azt a minimumot, amelyet biztosítani kell ahhoz, hogy a törvénnyel összeütközésbe került gyermekek számára jogi segítséget nyújtsanak, valamint hogy ez a projekt (és a jövőbeni projektek) miként töltheti ki a fennálló hiányosságokat, és hogyan léphet fel európai szinten a gyermekek jogi védelmének és jólétének megerősítése érdekében.

1. Az Európában gyermekekkel foglalkozó ügyvédek és pro bono ügyvédek azonosított hiányosságai és szükségletei

Ez az európai összefoglaló közlemény azt mutatja, hogy az előrelépés ellenére továbbra is szükség van a fejlesztésekre. Jelentős akadályok állnak fenn a finanszírozás, a képzés és a minőségi normák hiánya miatt. Bizonyos, többnyire kiszolgáltatott helyzetben lévő gyermekek szintén hátrányos megkülönböztetésnek vannak kitéve, és nem férnek hozzá a jogsegélyhez. Az alábbi összefoglaló áttekintést nyújt a törvénnyel összeütközésbe került gyermekek számára nyújtott jogsegélyrendszer főbb hiányosságairól a rendelkezésre állás, a hozzáférhetőség, az elfogadhatóság és az alkalmazkodóképesség tekintetében.

¹³⁸ A teljes interjú a következő helyen olvasható: <https://childhub.org/en/child-protection-multimedia-resources/clear-rights-child-advisory-board-hungary-what-makes-good-lawyer-video>.

		Belgium	Franciaország	Magyarország	Románia	Hollandia
Rendelkezésre állás	A jogsegély ingyenes	Igen	Igen	Igen	Igen	Igen
	A rendszer megfelelő és képzett ügyvédek/pro bono ügyvédek képesek jogsegélyt nyújtani	Igen	Igen	Igen	Nem	Igen
Hozzáférhetőség	A jogsegélyrendszer nem diszkriminatív és mindenki számára hozzáférhető	Igen	Nem	Igen	Igen, de lehetne még javítani rajta	Igen, de lehetne még javítani rajta
	Pozitív lépéseket tesznek a leginkább marginalizáltak bevonására	Nem	Nem	Nem	Igen, de lehetne még javítani rajta	Igen
Elfogadhatóság	Minőségi normák vannak hatályban	Nem	Nem	Nem	Nem	Igen, de lehetne még javítani rajta
	A minőségi normák betartása biztosítja, hogy a gyermekek védelemben, megfelelő bánásmódban részesüljenek és részt vehessenek a folyamatban	Nem	Nem	Nem	Nem	Igen, de lehetne még javítani rajta
Alkalmazkodóképesség	A jogi segítség a társadalom változó igényeivel együtt fejlődik, és szembeszáll az egyenlőtlenségekkel, például a nemek közötti megkülönböztetéssel szemben	Nem	Nem	Nem	Nem	Igen, de lehetne még javítani rajta
	Az ügyvédek/pro bono jogászok alkalmazkodnak a helyi szintű sajátos igényekhez és körülményekhez	Igen, de lehetne még javítani rajta	Igen	Nem	Igen	Igen

Jogi keretek és a jogi segítségnyújtás megszervezése:

Az alkotmány és/vagy a jogszabályok garantálják a törvénnyel összeütközésbe került gyermekek jogi segítséghez való jogát. Bizonyos országokban ezt megerősítették az új európai normák, többek között a 2016/800/EU irányelv elfogadását követően, amely a gyermekek számára kötelezően előírja a jogi segítség biztosítását. Például Magyarország 2003-ban új jogszabályt fogadott el a jogsegélyről, Franciaországban pedig 2021-ben megreformálták a gyermekjogi rendszert, hogy többek között hatékonyabb jogi segítséget nyújtsanak a törvénnyel összeütközésbe került gyermekeknek.

A jogi segítség hozzáférhetősége és elérhetősége a gyermekek számára:

A jogi segítség általában tanácsadást és képviselőt foglal magában a bírósági eljárásokban, amelynek megszervezéséért külön erre a célra létrehozott intézmények felelősek. A jogsegély a gyermekek számára elérhető és ingyenes, de az ügyvédek nem minden esetben szakosodtak a gyermekjogra. Például Romániában és Magyarországon még nem egyértelmű az akkreditációs vagy tanúsítási eljárás, míg Hollandiában a gyermekjogi szakjogászként való regisztráció követelményei különösen szigorúak. A legtöbb országban a gyermekek számára nyújtott jogi segítség feltételei a finanszírozás hiánya miatt nem optimálisak. Fontos költségvetési korlátok vannak, és sok ügyvéd frusztráltnak érzi magát. Például Belgiumban a felmérésben részt vevő ügyvédek többsége nem tűnik elégedettnek ezzel a rendszerrel az alacsony díjazás és a komoly késedelmek miatt. Magyarországon a jogi segítség az állami jogsegélyezési rendszer korlátai miatt elsősorban a civil szervezetekre támaszkodik. Még egy jól működő rendszerben is, mint például Hollandiában, a jogsegélyrendszer finanszírozása továbbra is probléma.

Néhány gyermek további akadályokba ütközik a személyre szabott és megfelelő jogi segítséghez való hozzáférés terén, például Hollandiában, ahol a gyermekek bizonyos kategóriái ki vannak zárva, vagy Franciaországban, ahol a kísérő nélküli vagy a kisebbségekhez tartozó gyermekek nem jutnak egyenlő mértékben ügyvédhez. Ezen túlmenően egyes helyeken, különösen Románia vagy Magyarország vidéki térségeiben, nem állnak rendelkezésre ügyvédek. A tolmácsok hiánya szintén akadályt képezhet a migráns gyermekek számára. Például Romániában a fővárosban gyakran elérhetőek a fordítók, de a vidéken nem.

Képzési igények:

A gyermekjogokkal és a gyermekek igazságszolgáltatásával kapcsolatos ismeretek, beleértve az interdiszciplináris megközelítést is, még mindig fejleszthetők. A képzések alapvető fontosságúak a gyermekek jogainak és a gyermekek igazságszolgáltatási elveinek előmozdítása érdekében, beleértve az elterelést, a helyreállító igazságszolgáltatást és az alternatív szankciókat. A képzések az ügyvédek számára is fontosak, hogy jobban megismerhessék a gyermekek valóságát, és alkalmazkodjanak a konkrét igényekhez és helyzetekhez, de azért is, hogy fejlesszék kritikai gondolkodásukat és megkérdőjelezzék mindennapi gyakorlatukat. Az interdiszciplináris ismeretek hiánya még mindig fontos akadályt jelent az ügyvédek számára, hogy megértsék az egyes gyermekek sajátos helyzetét, valamint ezért releváns és megfelelő intézkedéseket javasoljanak. A legtöbb országban az ügyvédek elismerik, hogy több ismeretet kell szerezniük a gyermekbarát kommunikáció és a gyermekérzékeny megközelítés terén. Ezek a témák általában nem szerepelnek a tantervben, ami korlátozza az ügyvédek képességét arra, hogy megértsék a gyermeket és közvetíteni tudják a hangját az eljárás során. Az ügyvédek általában az eljárási jogokra összpontosítanak, és kevésbé a gyermekek egyéb jogaira, például a részvétel jogára.

Az alábbi táblázat áttekintést nyújt a képzéssel kapcsolatos igényekről.

	Belgium	Franciaország	Magyarország	Románia	Hollandia
A gyermekek jogaira és a gyermekjogi igazságszolgáltatásra vonatkozó ismeretek és tudás	Igen	Még nem, de ígéretes trendek jelennek meg	Még nem, de ígéretes trendek jelennek meg	Nem	Igen
Gyermekbarát kommunikációs készségek és gyermekközpontú megközelítés	Igen, de lehetne még javítani rajta	Igen, de lehetne még javítani rajta	Még nem, de ígéretes trendek jelennek meg	Nem	Igen, de lehetne még javítani rajta
Az interdiszciplináris megközelítéshez és az interszektoralis együttműködéshez való hozzáállás	Igen, de lehetne még javítani rajta	Még nem, de ígéretes trendek jelennek meg	Még nem, de ígéretes trendek jelennek meg	Még nem, de ígéretes trendek jelennek meg	Igen, de lehetne még javítani rajta

Számos kezdeményezés és kapacitásépítési projekt indult, de a képzés költségei és a túlterheltség még mindig akadályként jelentkeznek. Az ügyvédek általában egyetértenek abban, hogy a képzéseknek puha készségeket, gyakorlati eszközöket és az eljárásban részt vevő más szereplőkkel, köztük a gyermekekkel folytatott eszmecseréket is tartalmazniuk kell. A Youthlab például egy kísérleti projekt, amely a gyermekek részvételén alapul. A fiatalok egy csoportja, akiknek már volt némi tapasztalatuk az igazságszolgáltatási rendszerrel kapcsolatban, segítette a képzési program kidolgozásában. Workshopokat is moderálnak a fiatalok, kreatív technikákat alkalmazva, hogy megkönnyítsék a köztük és a szakemberek közötti kommunikációt. Ezek a képzések lehetőségeket biztosítanak az információcserére, és segítik az ügyvédek abban, hogy jobban megértsék a törvénnyel összeütközésbe került gyermekek sajátos szükségleteit és jogait. A szakemberek képzésben részesülnek a gyermekbarát verbális és nem verbális kommunikációs módok használatára, valamint a gyermekbarát eljárások alkalmazására és előmozdítására.

Formális és informális hálózatok, valamint adatbázisok már néhány helyen kialakultak, de még többet is ki lehetne alakítani. Nincs olyan globális adatbázis, ahol a jogászok hozzáférhetnének az e területen rendelkezésre álló főbb forrásokhoz. Az ügyvédek hálózatai szintén fontosak a bevált gyakorlatok megosztása, készségeik és ismereteik bővítése, a tájékozódás és szükség esetén a támogatás igénybevétele szempontjából. Belgiumban például több ügyvéd is tagja a DCI-Belgium nevű szervezetnek, pszichológusokkal, gyermekvédelmi és a kora gyermekkorral foglalkozó szakemberekkel együtt¹³⁹. A gyermekjogi ügyekre szakosodott ügyvédek globális hálózatát európai szinten is ki lehetne alakítani.

A gyermekeknek nyújtott jogi segítség minőségi normái:

Számos minőségi szabvány létezik, beleértve az ügyvéd elérhetőségét az eljárás minden egyes szakaszában, az ügyvéd megfelelő és hatékony szerepét, beleértve a motivációját, készségeit, a gyermekek jogainak és a meglévő jogorvoslatoknak az ismeretét, az ügyvédek és más szerep-

¹³⁹ VA tagok listája a következő helyen érhető el: <https://www.dei-belgique.be/index.php/a-propos/structure-et-equipe.html>.

lők közötti együttműködés szintjét, valamint a felügyeleti és kontrollmechanizmusokat. Ezek az előírások alapvető fontosságúak annak biztosításához, hogy az ügyvédek megfelelő képzettséggel és készségekkel rendelkezzenek a gyermekek védelméhez. A gyermekeknek nyújtott jogsegélyre vonatkozó hivatalos minőségi normák azonban gyakran nem léteznek. A felmérésből kiderült, hogy az ügyvédek időnként az erőforrások hiánya vagy a munkahelyi túlterheltség miatt nem állnak rendelkezésre. Vannak érdekes kezdeményezések az ügyvédi rendelkezésre állás biztosítására. Például Franciaországban az egyik ügyvédi kamara "egy gyermek, egy ügyvéd" megállapodást hoz létre a bírakkal annak biztosítása érdekében, hogy a törvénnyel konfliktusba került gyermekeket mindig ugyanaz a hivatalból eljáró ügyvéd segítse, hogy erősítse az ügyvéddel fennálló kapcsolatot és bizalmat.

Ezenkívül sok gyermek nem eléggé felkészült és tájékozott. Még ha a gyermekeket az ügyvéd tájékoztatta is, akkor sem értik szükségszerűen az eljárást. A gyermekbarát információk gyakran nem állnak rendelkezésre a rendőrségen vagy más helyeken, és nincsenek kifejezetten gyermekeknek szóló média- és/vagy oktatási kampányok. Bizonyos országokban, például Magyarországon, az igazságszolgáltatási rendszert a felnőttekre, és nem a gyermekekre tervezték. Egy másik, a különböző országokban számos ügyvéd által azonosított probléma a gyermekekkel való bizalmi kapcsolat kiépítésének nehézsége. Az ügyvédeknek gyakran nincs sok idejük arra, hogy beszélgessenek gyermekkorú ügyfeleikkel, és nem tartanak velük rendszeres kapcsolatot. Előfordulhat, hogy bizonyos gyermekeknek az eljárás során több ügyvédje is van, ami negatívan befolyásolja a bizalmukat. Az ügyvédekkel való kapcsolattartás hiánya még problematikusabbnak tűnik a szabadságtól megfosztott gyermekek esetében.

A másik fontos felvetett kérdés, hogy meg kell erősíteni az együttműködést a különböző, a törvénnyel összeütközésbe került gyermekekkel foglalkozó szereplők között, beleértve a rendőroket, a szociális munkásokat, a pszichológusokat és a mentálhigiénés szakembereket. Bizonyos szakemberek még mindig nem értik a többi szereplő feladatát, és akár ellenségesen is viszonyulhatnak hozzájuk. Romániában például a multidiszciplináris csapatok szerepe nem eléggé ismert, és az érintett szereplők nem mindig tudják, hogyan dolgozzanak ebben a környezetben. Általában véve, még ha a jogászok elismerik is a más szereplőkkel való együttműködés szükségességét, az ilyen együttműködés még mindig személyes kezdeményezéseken alapul. A források hiánya szintén korlátozhatja a további intézményesített együttműködés kialakítását. Végül pedig lényeges annak biztosítása is, hogy az ügyvédek folyamatosan felmérjék. A felügyeleti és ellenőrzési mechanizmusok gyakran gyengék. Mostanáig Hollandia az egyetlen olyan ország, amely már rendelkezik értékelési rendszerrel.

2. Ajánlások

A jelen szakasz három fő ajánlási kategóriát tartalmaz a gyermekek számára nyújtott jogi segítség elérhetőségének és hozzáférhetőségének, az ügyvédképzésnek és a jogi segítség minőségi normáinak javítására, kiemelve a főbb szereplők, köztük a kormányzati testületek, bíróságok, ügyvédi kamarák, képzési intézmények, civil társadalmi szervezetek és ügyvédek, köztük a pro bono ügyvédek és a gyermekjogi rendszerben részt vevő egyéb szereplők felelősségét. Ezek az ajánlások fontosak a projekt következő fázisaiban kidolgozandó tevékenységek irányításához, a készségek kialakítása és a jogászok ismereteinek bővítése, az együttműködés és a tapasztalatcsere javítása, valamint a gyermekek jogainak védelme és előmozdítása érdekében.

A jogi segítség elérhetőségének és hozzáférhetőségének javítása a gyermekek számára:

- A kormányzati szervezeteknek biztosítaniuk kell, hogy az Alkotmány és a nemzeti jogszabályok minden gyermek számára garantálják az ingyenes jogi segítséghez való jogot az eljárás kezdetétől fogva és annak minden egyes szakaszában.
- A kormányzati szervezeteknek konkrét intézkedéseket kell hozniuk a megkülönböztetés-mentesség garantálására, és pozitív lépéseket kell tenniük a sérülékeny helyzetben lévő gyermekek támogatására, beleértve a szakképzett tolmács által nyújtott ingyenes segítséget.
- A kormányzati szervezeteknek megfelelő finanszírozást kell tervezniük, beleértve a képzést, a pénzügyi és humán erőforrásokat is, az Igazságügyi Minisztérium költségvetésében.
- A kormányzati szervezeteknek, a bíróságoknak és az ügyvédi kamaráknak jogsegélyirodákat kell létrehozniuk a városi és vidéki területeken. A szakképzett jogászok által nyújtott további szolgáltatásokat szintén elérhetővé kell tenni az ifjúsági központokban, telefonon és az interneten/közösségi oldalakon keresztül.
- Az ügyvédi kamaráknak ifjúsági részlegeket kellene létrehozniuk, amelyekben (képzettségük és tapasztalatuk alapján) szakosodott ügyvédek listája és egy kollegiális rendszer állna rendelkezésre.
- A kormányzati szervezeteknek, az ügyvédi kamaráknak és a civil társadalomnak gyermekbarát tájékoztató anyagokat, többek között videókat és rajzokat kell kidolgozniuk, és folyamatosan nyilvános kampányokat kell szervezniük a gyermekek ingyenes jogsegélyről való tájékoztatása érdekében.

Az ügyvédképzés fejlesztése érdekében:

- A kormányzati szervezeteknek, az ügyvédi kamaráknak és a képzési intézményeknek biztosítaniuk kell, hogy az ügyvédek minőségi oktatásban részesüljenek, amely konkrét követelményeket támaszt, többek között a gyermekek jogaira és a gyermekjogi igazságszolgáltatásra való szakosodást.
- A pro bono ügyvédeknek szintén részt kell venniük a gyermekjogokkal kapcsolatos speciális képzéseken, hogy képesek legyenek az ilyen ügyek kezelésére és a gyermekek megfelelő támogatására.
- Az ügyvédi kamaráknak rendszeres és interdiszciplináris képzéseket kell szervezniük (legalább évente egyszer) annak érdekében, hogy az ügyvédek megfelelő ismeretekkel és készségekkel rendelkezzenek a gyermek védelméhez az eljárás minden szakaszában, a gyermekek sajátos igényei és háttere alapján.
- Az ügyvédi kamaráknak, a képzési intézményeknek és a civil szervezeteknek ad hoc képzéseket és konferenciákat kell szervezniük a sajátos igények kielégítésére, és figyelembe kell venniük a felmerülő kérdéseket, például a bevándorlási jogot és a kísértő nélküli gyermekek jogait. A képzéseknek ingyenesnek kell lenniük, a jogászok számára kényelmes időpontban (pl. 1,5 óra reggeli vagy ebédidőben) kell megszervezni őket, és más szakemberek számára is hozzáférhetőnek kell lenniük, hogy ösztönözzék az e területen dolgozó szakemberek közötti további együttműködést.
- Az ügyvédi kamaráknak és a képzési intézményeknek gondoskodniuk kell arról, hogy az ügyvédek megfelelő ismeretekkel, készségekkel és megfelelő attitűddel rendelkezzenek a gyermekek támogatásához, jogaik előmozdításához és tiszteletben tartásához, de az eljárás előtt, alatt és után is be kell jelenteniük jogaik megsértését.
- Az ügyvédi kamaráknak és a képzési intézményeknek interdiszciplináris megközelítésen alapuló képzési programokat kell kidolgozniuk, beleértve a jogot, a kriminológiát, a gyerekekkel kapcsolatos tanulmányokat, a gyermeknevelést és a pszichológiát. A képzéseknek ki kell terjedniük a gyermekbarát igazságszolgáltatásra, valamint a helyreállító igazságszolgáltatás alapelveire és gyakorlataira a védő- és alternatív intézkedések előmozdítása érdekében.

- Az ügyvédi kamaráknak és a képzési intézményeknek a gyermekbarát kommunikációt a képzés központi elemeként kellene integrálniuk, hogy az ügyvédek jó és bizalmi kapcsolatot alakíthassanak ki a gyermekekkel, megértsék szükségleteiket, és megfelelően segítsék őket. A képzéseknek ki kell terjedniük az érzelmi jóllét és a mentális egészség témakörére is, valamint a trauma-informált megközelítésre, hogy az ügyvédek képesek legyenek kezelni a gyermekek érzelmeit, megelőzni az újratraumatizálódást, valamint pszichológiai és érzelmi támogatást nyújtani a folyamat során.
- Az ügyvédi kamaráknak, a képzési intézményeknek és a civil társadalmi szervezeteknek ösztönözniük kell az átfogó gyakorlati képzéseket a tartalom és a megközelítés tekintetében. Más szereplőket, köztük a gyerekeket is be kellene vonni, és aktívan részt kellene venniük a kritikus gondolkodás és a tapasztalatcsere elősegítése érdekében.
- - A kormányzati szerveknek, az ügyvédi kamaráknak és a képzési intézményeknek biztosítaniuk kell, hogy az ügyvédek olyan erőforrásokhoz férjenek hozzá, amelyek segítségével optimális védelmet nyújthatnak a törvénnyel összeütközésbe került gyermekek számára, beleértve a gyermekjog területén működő adatbázisokat és online platformokat.
- - Az ügyvédi kamaráknak és a képzési intézményeknek ösztönözniük kell az ügyvédek és más szakemberek formális és informális hálózatainak kialakítását, hogy több lehetőségük legyen a tapasztalatcsere, tudásuk és készségeik bővítésére és az együttműködés javítására.

A gyermekeknek nyújtott jogi segítség minőségi normáinak való megfelelés:

- Az állami intézményeknek, szorosan együttműködve a jogi segítséget nyújtó ügyvédi kamarákkal és civil társadalmi szervezetekkel meg kell határozniuk az akkreditáció egyértelmű kritériumait és követelményeit a képzés és a tapasztalatok tekintetében, hogy jogi segítséget nyújthassanak a törvénnyel összeütközésbe került gyermekeknek Európában.
- Az ügyvédi kamaráknak ki kell dolgozniuk biztonsági szabályzatokat és iránymutatásokat. Az ügyvédeknek el kell olvasniuk és alá kell írniuk ezeket a nyilvántartásba vételük előtt.
- Az ügyvédeknek mindenkor meg kell felelniük a minőségi normáknak, és jó együttműködést kell kialakítaniuk a többi partnerrel, beleértve a jóléti és mentálhigiénés szakembereket is, hogy szükség esetén konkrét esetekben segítséget nyújthassanak.
- A pro bono ügyvédeknek sajátos képzéssel és tapasztalatokkal kell rendelkezniük a gyermekek védelmére, és meg kell felelniük az e területre vonatkozó minőségi normáknak és iránymutatásoknak.
- Az ügyvédi kamaráknak biztosítaniuk kell, hogy az ügyvédek bármikor rendelkezésre álljanak (gyors, egyszerű és gyermekbarát eljárás), a rendelkezésre állást és a folyamatosságot biztosító rotációs rendszerrel.
- Az ügyvédeknek kapcsolatokat kell teremteniük a szakterület más szereplőivel, hogy elmagyarázzák szerepüket és hatékonyan együttműködjenek a gyermek mindenek felett álló érdekében. A rendőröknek, a bíráknak/ügyészeknek és a szociális szolgálatoknak tájékoztatniuk kell a gyermekeket arról, hogy joguk van az ügyvédi segítség igénybevételéhez, és biztosítaniuk kell, hogy képzett ügyvéd segítse őket az eljárás kezdetétől fogva és annak minden szakaszában.
- Az ügyvédi kamaráknak és a bíróságoknak gondoskodniuk kell arról, hogy az ügyvédek jól ismerjék a gyermekek jogait, a gyermekbarát kommunikációs technikákat, a jogorvoslati lehetőségeket és a gyermekek számára megfelelő intézkedések teljes körét (beleértve a helyreállító igazságszolgáltatást, ha rendelkezésre áll).
- A kormányzati szerveknek, a rendőröknek, a bíráknak/ügyészeknek és a szociális szolgálatoknak biztosítaniuk kell, hogy megfelelő hely és környezet álljon rendelkezésre a gyermekek felkészítéséhez, fogadásához és a velük való első interakciókhoz.

- A kormányzati szerveknek együttműködési protokollokat kell létrehozniuk az ügyvédek és az igazságszolgáltatási rendszerben dolgozó más szereplők, elsősorban a rendőrök, a bírák/ügyészek és a szociális szolgálatok közötti intézményesített és szisztematikusabb együttműködés előmozdítása érdekében, hogy a gyermekek szükségleteit és érdekeit megfelelően felmérjék, biztosítsák a részvételüket és jólétüket, és megállapítsák a legjobb megoldásokat.
- Az ügyvédi kamaráknak rendszeresen (legalább évente egyszer) értékelniük kell az ügyvédeket, átlátható teljesítménymutatók alapján.
- A kormányzati szerveknek és az ügyvédi kamaráknak rendszeres felméréseket kell szervezniük, ellenőrzési mechanizmusokat kell alkalmazniuk, és magas követelményeket kell támasztaniuk a gyermekeket segítő ügyvédek akkreditációjával szemben.
- A kormányzati testületeknek, az ügyvédi kamaráknak, a bíróságoknak és a szociális szolgálatoknak harmonizált rendszert kell kialakítaniuk az életkor, a nemi hovatartozás és a sokszínűség alapján történő adatgyűjtésre és -elemzésre, hogy jobban reagálhassanak a gyermekek szükségleteire és az őket érintő esetleges kihívásokra. Az egyes ügyvédekre jutó ügyek száma/az egyes ügyekre szánt átlagos időre vonatkozó adatokat is össze kell gyűjteni.

Mellékletek

1. Az európai összefoglaló közleményben érintett főbb tematikus területek és részterületek

<p>Európában a törvénnyel összeütközésbe került gyermekeknek biztosított jogsegély: hogyan működnek és mennyire hozzáférhetőek - az eljárás minden egyes szakaszában</p>	<ul style="list-style-type: none"> • A rendszerek működése • Megfelelő együttműködés/integráció az államilag finanszírozott jogsegélyrendszer és a pro bono rendszer között • Jogszabályok, akkreditáció, állami finanszírozás és szubvenciók • Jogosultsági és akkreditációs kritériumok (a gyermekekkel foglalkozó jogászok számára előírt évnvi tapasztalat, sokszínűség és befogadás elve) • Mind az államilag finanszírozott, mind a pro bono ügyvédek jelenléte az adott területen, beleértve a vidéki területeket is (földrajzi jelenlét országos szinten). • Rendelkezésre állás és hozzáférhetőség minden gyermek számára, beleértve azokat is, akiknek az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférése különleges akadályokba ütközik (lányok, kisebbségi csoportokhoz tartozó gyermekek, menekült gyermekek, fogyatékkal élő gyermekek): a jogsegélyhez hozzáférő, a törvénnyel összeütközésbe került gyermekek aránya és jellemzői • A pro bono rendszer integrálása a jogsegélyezési rendszerbe
<p>Meglévő képzések, hálózatok, adatbázisok a gyermekekkel foglalkozó jogsegély terén praktizálók számára</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Meglévő képzések és képzési anyagok (melyek és milyen témakörökben) • Példák a sikeres képzésekre (módszerek vagy tapasztalatok) • Meglévő ügyvédi és pro bono hálózatok (ágazatközi, gyermekvédelmi szereplők, ...) • Olyan intézmények és egyetemek, amelyek gyermekekkel foglalkozó jogászok számára tartanak képzéseket • Jogtudományi adatbázis: milyen típusú adatbázisok léteznek; milyen információkra számíthatnak a jogi szakemberek egy ilyen adatbázisban
<p>A gyermekeknek nyújtott jogsegélyhez való hozzáférés minőségi követelményei</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Az ügyvédek érdeklődése a gyermekeknek nyújtott jogsegély iránt: kik ők és mi a fő motivációjuk? • A szakma legitimitása • Az ügyvéd rendelkezésre állása az eljárás minden szakaszában • Az egyes ügyvédekre jutó ügyek száma/az egyes ügyekre szánt átlagos idő, a rendelkezésre álló elsődleges és másodlagos adatok alapján • Az ügyvéd megfelelő/hatékony szerepe a büntetőeljárás minden egyes fázisában: rendelkeznek-e megfelelő ismeretekkel a gyermekek jogairól, beleértve az interdiszciplináris megközelítést is? Rendelkeznek-e megfelelő készségekkel a gyermekek védelméhez és annak biztosításához, hogy jogait tiszteletben tartsák az eljárás előtt, alatt és után? Rendelkeznek-e megfelelő ismeretekkel a nemzeti/európai/nemzetközi szinten meglévő jogorvoslati lehetőségekről, és alkalmazzák-e azokat? • Megfelelő hely és környezet, előkészítés, fogadtatás és első interakciók a gyermekkel • A gyermekekkel megosztott információk minősége és teljessége • Az ügyvédekkel és a különböző szereplőkkel folytatott interjúk és interakciók száma, valamint a szereplők, különösen a szociális munkások és a rendőrök közötti együttműködés a többszöri meghallgatások elkerülése érdekében, de a pszichológusok és más mentálhigiénés szakértők, illetve szükség esetén más szakértők (fordítók, etnológusok a nyelvi vagy kulturális akadályok leküzdése érdekében...) révén a gyermekek jóllétének és hatékony részvételének biztosítása érdekében • Az ügyvédek gyermekbarát kommunikációs készségei és gyermek-érzékeny megközelítése, beleértve a gyermekbarát nyelvezetet, testbeszédet, a gyermek komfortérzetét és bizalomépítését szolgáló módszereket (türelem és megértés, megfelelő kommunikációs módszerek, pl. újrafogalmazás, aktív figyelem, struktúra, a beszélgetés időtartama és hosszúsága...). • Az ügyvédek/pro bono jogászok aktív szerepet játszanak abban, hogy a gyermekek jogait megfelelően tiszteletben tartsák (védelem, szerepvállalás, jogorvoslat) az eljárást megelőzően és az eljárás során • Felmérés és értékelés

Az államilag finanszírozott és a pro bono jogsegélyt nyújtó ügyvédek képzési igényei és a jogsegélyrendszer hiányosságai

- A gyermekek jogainak ismerete, beleértve az interdiszciplináris megközelítést is
- Az ügyvédek gyermekbarát kommunikációs készségei és gyermekérzékeny hozzáállása
- Nyitott attitűd és a források rendelkezésre állása az interdiszciplináris csapatok eléréséhez és a velük való együttműködéshez
- Ajánlások a jogsegélyrendszer javítását célzó általános szükségletekre és hiányosságokra vonatkozóan

2. Meglévő európai projektek és kutatások a törvénnyel összeütközésbe került gyermekek számára nyújtott jogsegélyről (mostanáig)

Szervezet	Projektek
Tdh	<ul style="list-style-type: none"> • Clear Rights (Egyértelmű Jogok, annak érdekében, hogy minden büntetőeljárásban érintett gyermek számára elérhető legyen az ingyenes, szakosodott jogsegély): https://tdh-europe.org/our-work/clear-rights-enhancing-legal-assistance-for-children/7151 • Alternatív módszerek a fiatalok kezelésére - Away (az eltereléssel, a fiatakorúak igazságszolgáltatásában alkalmazott helyreállító módszerrel kapcsolatos tudatosság növelése): https://childhub.org/en/series-of-child-protection-materials/alternative-ways-address-youth-away-0 • Az én igényeimre összpontosítás (a szakemberek azon képességének kialakítása, hogy multidiszciplináris módon tudjanak dolgozni a büntetőeljárásban érintett gyermekek egyéni felmérésén): https://tdh-europe.org/our-work/focus-on-my-needs-working-together-for-children-in-criminal-proceedings-/7144 • Az EU-ban gyanúsított vagy vádlott fiatalok eljárási jogai (annak biztosítása érdekében, hogy a büntetőeljárásban gyanúsított vagy vádlott külföldi gyermekek részesüljenek az őket megillető eljárási garanciákban): https://tdh-europe.org/our-work/procedural-rights-of-juveniles-suspected-or-accused-in-the-eu/7123 • The Right(s) Courts for Children (A megfelelő (jogtisztelő) bíróságok a gyermekek számára, a gyermekek tudatosítása a polgári, közigazgatási és büntetőjogi bírósági eljárásokban való jogaikról): https://tdh-europe.org/our-work/the-rights-courts-for-children-2/7125 • Childhub online könyvtár (A gyermekvédelemmel kapcsolatos kiadványok online könyvtára, beleértve a jogszabályokat, kutatási jelentéseket, szakmai útmutatókat és eszköztárakat): https://childhub.org/en/library-solr
UNICEF	<ul style="list-style-type: none"> • Jogsegély minimális normái migráns gyermekek számára: https://www.unicef.org/eca/media/5171/file • Jogi segítségnyújtás az Európában és Közép-Ázsiában úton lévő gyermekek számára: https://www.unicef.org/eca/media/14526/file

Szervezet	Projektek
DCI Belgium	<ul style="list-style-type: none"> LA Child (LA Gyermeka törvénnyel összeütközésbe került gyermekek eljárási jogainak megerősítése): https://www.dei-belgique.be/index.php/projets/en-cours/la-child-legal-aid-for-children.html Az én ügyvédem, az én jogaim (az ügyvédhez való hozzáférés jogának javítása a büntetőeljárások során): https://www.dei-belgique.be/index.php/projets/acheves/my-lawyer-my-rights.html Away (lásd fent): https://www.dei-belgique.be/index.php/projets/acheves/alternative-ways-to-address-youth.html Clear Rights (Egyértelmű Jogok, lásd fent) Gyermekbarát igazságszolgáltatás a gyakorlatban (a gyermekek jogainak fejlesztése céljából az igazságszolgáltatási rendszerben): https://www.dei-belgique.be/index.php/projets/en-cours/child-friendly-justice-in-action.html YouthLab (a törvénnyel összeütközésbe került gyermekeknek meghallgatási lehetőséget biztosít): https://www.dei-belgique.be/index.php/projets/en-cours/youthlab.html
DCI Hollandia	<ul style="list-style-type: none"> Az én igényeimre összpontosítás (lásd fent): https://childhub.org/en/series-of-child-protection-materials/focus-my-needs-working-together-children-criminal-proceedings Az én ügyvédem, az én jogaim (lásd fent) Gyermekbarát igazságszolgáltatás a gyakorlatban (lásd fent) Clear Rights (Egyértelmű Jogok, lásd fent): https://aadh.fr/clear-rights
Coram International	<ul style="list-style-type: none"> EU Project: Unlocking Children's Rights (A gyermekjogok szabadjára engedése), https://coraminternational.org/unlocking-childrens-rights/
PICUM	<ul style="list-style-type: none"> Platform for International Cooperation on Undocumented Migrants (Az okmányokkal nem rendelkező migránsokkal kapcsolatos nemzetközi együttműködési platform), https://picum.org/

3. Meglévő európai és nemzetközi szintű képzések

Nemzetközi szinten	<ul style="list-style-type: none"> International Commission of Jurists (Nemzetközi Jogászbizottság): Practical Handbook for Lawyers When Representing a Child and Training Materials on Access to Justice for Migrant Children (Gyakorlati kézikönyv ügyvédeknek a gyermek képviselője során és Képzési anyagoka migráns gyermekek igazságszolgáltatáshoz való hozzáférése tárgyában) Penal Reform International (Nemzetközi Büntetőreform): A gyermekek jogainak védelme a büntető igazságszolgáltatási rendszerekben, Képzési kézikönyv és referenciapont szakemberek és politikai döntéshozók számára Penal Reform International (Nemzetközi Büntetőreform) és UNICEF: Képzési kézikönyv a fiatalkorúak igazságszolgáltatásáról Harvard University (Harvard Egyetem): Gyermekjogi tanfolyam (online) University of Geneva (Genfi Egyetem): Bevezetés a gyermekek jogaiba, interdiszciplináris tanfolyam online és a Master of Advanced Studies in Children's rights és más gyermekjogi diplomák University of Moncton (Monctoni Egyetem): Nemzetközi nyári tanfolyam a gyermekek jogairól Leiden University (Leideni Egyetem): Master of Laws, Advanced Studies in International Children's Rights (Haladó tanulmányok a nemzetközi gyermekjogok területén, LL.M.)
--------------------	--

Európai szinten	<ul style="list-style-type: none"> • Európai Unió: The Rights of the Child in Practice (A gyermek jogai gyakorlatban): az igazságügyi szakemberek képzése a gyermekek jogaival és a gyermekbarát igazságszolgáltatással kapcsolatban, a 2021-2024-es európai igazságügyi képzési stratégiával összhangban, valamint az Európai Igazságügyi Képzési Hálózat (European Judicial Training Network, EJTN), a Justice és a CERV programok, valamint az uniós e-igazságügyi portál európai képzési platformja révén • Európai Bizottság: Tale Project, Ingyenes online tanfolyam: Jogi szakértők képzése az igazságszolgáltatás gyermekbaráttá tétele érdekében • Európai ügyvédek alapítványa: A gyermekeket a büntető-, közigazgatási és polgári igazságszolgáltatásban képviselő ügyvédek képzése (TRACHILD) • European Council for Juvenile Justice (A Fiatalok Igazságszolgáltatásával foglalkozó Európai Tanács): Toolkit for Professionals (Eszközkészlet szakemberek számára): Implementing a European Model for Restorative Justice with Children and Young People (A helyreállító igazságszolgáltatás európai modelljének alkalmazása a gyermekek és fiatalok körében) • Európa Tanács: HELP, Online tanfolyam a gyermekbarát igazságszolgáltatásról és a gyermekek jogairól
Belgiumban	<ul style="list-style-type: none"> • az egyetemen: UCL: Gyermekjogi diploma; ULB: Interdiszciplináris mesterképzés gyermekjogi témában • A www.droitdelajeunesse.be és a www.dei-belgique.be weboldal mindenki számára elérhető. Számos témát érint a gyermekek jogaihoz kapcsolódóan, prezentációkkal és videókkal. Ezen kívül a DEI-Belgique képzéseket szervez a Jeunesse et Droit-val együttműködve, amelyet a francia nyelvű ügyvédi kamara tanúsít • Antwerpen: Speciális képzés a Union of Young Lawyers (Ifjúsági Jogászok Szövetsége) által szervezett módon. • Az ifjúsági jogászok számára kezdeti képzéseket az ügyvédi kamarák is szerveztek.
Franciaországban	<ul style="list-style-type: none"> • Számos egyetem kínál diplomát vagy mesterképzést a gyermekek jogairól egész Franciaországban: University of Bordeaux (Bordeaux-i Egyetem), University of Lyon (Lyoni Egyetem), University of Angers (Angers-i Egyetem), University of Paris (Párizsi Egyetem), University of Toulon (Touloni Egyetem), University Côte d'Azur (Côte d'Azur-i Egyetem), University of Lille (Lille-i Egyetem): Mesterfokozat és diploma • A C2RP képzőközpont a gyermekek jogairól szóló speciális diplomát és a L'École de la Protection de l'Enfance szakmai tanúsítványt is kínál – II. szinten (Fr) és 6. szinten (Eu). • Egyes ügyvédi kamarák kötelező vagy ajánlott képzést szerveznek a gyermekeket büntetőeljáráásban képviselni kívánó ügyvédek számára. Bizonyos esetekben az ügyvédi kamarák fizethetik a képzést (részben vagy egészben). Folyamatos szakmai képzés: a kamaráktól függ
Magyarországon	<ul style="list-style-type: none"> • A Posztgraduális képzési program a gyermekek jogairól az Eötvös Loránd Tudományegyetem jogi karán • Fiatalok ügyeire szakosodott posztgraduális képzési program (Pázmány Péter Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Budapest) • A Magyar Helsinki Bizottság által kidolgozott képzési program „A fiatalok vádlottak hatékony védelme a büntetőeljáráásban” címmel
Romániában	<ul style="list-style-type: none"> • Általános képzés az ügyvédjelöltek számára az első 2 évük során, amely magában foglalja a gyermekek védelmének sajátosságaira vonatkozó speciális foglalkozásokat • Szakmai továbbképzés: Romániai ügyvédek szakmai továbbképzése. Kétévente legalább három, a regionális ügyvédi kamara által szervezett szemináriumon, konferencián vagy vitán vesznek részt, és erről a regionális ügyvédi kamara kétévente tanúsítványt állít ki, amely igazolja, hogy az ügyvédek teljesítették a részvételi követelményeket
Hollandiában	<ul style="list-style-type: none"> • A Holland Ifjúsági Jogászok Szövetsége (Association of Dutch Youth Lawyers) és az SDU Publishers által szervezett 4 napos képzés elméleti és gyakorlati megközelítéssel. • Szakmai továbbképzés

4. Ügyvédi hálózatok

Belgium	<ul style="list-style-type: none"> • Országos ügyvédi hálózat, ifjúsági részlegekkel több városban, pl. Brüsszelben • Ifjúsági Jogászok Uniója Kezdeményezés (Union of Youth Lawyers' Initiative), amely 2009-ben kezdődött Antwerpenben. • A francia és német nyelvű ügyvédi kamarák elnökeinek találkozói (ifjúsági részleg) • Informális hálózatok, beleértve a Liège-i jogászok találkozóját a tapasztalatcsere érdekében
Franciaország	<ul style="list-style-type: none"> • Conseil National des Barreaux, Assises des avocats d'enfants: https://www.cnb.avocat.fr/fr/19e-assises-des-avocats-denfants • Réseau La Voix de l'enfant: https://www.lavoixdelenfant.org/actualite/reunion-des-avocats/ • Réseau des avocats de Paris: https://www.avocatparis.org/ és egy speciális hálózat a szakosodott ügyvédek számára: https://www.avocats.paris/lantenne-des-mineurs-0
Magyarország	<ul style="list-style-type: none"> • A PILnet jogi hálózata (pro bono ügyvédek)
Románia	Nincs hálózat, kivéve a Nemzeti Ügyvédi Kamarát
Hollandia	<ul style="list-style-type: none"> • Holland ifjúsági jogászok szövetsége (VNJA) és helyi szövetségei Hágában (HVJA), Rotterdamban (VJAR) vagy Amszterdamban (JRAA), illetve munkacsoportja Észak-Hollandia tartományban. • Holland Büntetőjogi Ügyvédek Szövetsége (Nederlandse Vereniging van Strafrechtadvocaten) (NVSA) (nvsa.nl/) • Fiatal Holland Büntetőjogi Ügyvédek Szövetsége (Nederlandse Vereniging van Jonge Strafrechtadvocaten) (NVJSA) (nvjasa.nl)
Európai és nemzetközi hálózatok	<ul style="list-style-type: none"> • Council of Bars and Law Societies of Europe (Európai Ügyvédi Kamarák és Ügyvédi Társaságok Tanácsa) • European Criminal Bar Association (Európai Büntetőjogi Ügyvédi Kamara)
Egyéb hálózatok	<ul style="list-style-type: none"> • Gyermekbarát igazságszolgáltatás európai hálózata

5. A gyermekekkel kapcsolatos főbb kutatások a gyermekjogi igazságszolgáltatási rendszerben és a jogsegély területén

5.1. Nemzetközi

Child Advocacy Group, Position Paper „Bringing Children Home: A children's rights approach to returning from ISIL (Gyermekjogvédő Csoport, állásfoglalás: A gyermekek hazahozatala: Az ISIL-ből való visszatérés gyermekjogi megközelítése)”, elérhető a következő helyen: https://www.tdh.ch/sites/default/files/en_child_returnees_position_paper_ok_0.pdf

Global Initiative on Justice with Children, Operational Recommendations for Legal Professionals (Globális kezdeményezés a gyermekekkel kapcsolatos igazságszolgáltatásért, Operatív ajánlások a jogi szakemberek számára) (2020), elérhető a következő helyen: <https://childhub.org/en/child-protection-news/international-global-initiative-justice-children-launched-its-platform?language=fr>

Office of the Special Representative of the Secretary General on Violence against children, Prevention of and responses to violence against children within the juvenile justice system (A főtitkár gyermekekkel szembeni erőszakkal foglalkozó különleges képviselőjének hivatala, A gyermekekkel szembeni erőszak megelőzése és az arra adott válaszlépések a fiatalkorúak igazságszolgáltatási rendszerén belül) (2015), elérhető a következő helyen: <https://www.unicef.org/documents/prevention-and-responses-violence-against-children-within-juvenile-justice-system>

Office of the Special Representative of the Secretary General on Violence against children, Promoting restorative justice for children (A főtitkár gyermekekkel szembeni erőszakkal foglalkozó különleges képviselőjének hivatala, A helyreállító igazságszolgáltatás elősegítése a gyermekek érdekében) (2016), elérhető a következő helyen: <https://violenceagainstchildren.un.org/news/promoting-restorative-justice-children>

Terre des hommes, Policy Brief „Accelerate the release of children from detention – Protect children from Covid-19” (Szakpolitikai tájékoztató „Gyorsítsuk fel a gyermekek őrizetből való kiengedését - Védjük meg a gyermekeket a Covid-19-től”), elérhető a következő helyen: <https://justicewithchildren.org/covid-19-advocacy>

United Nations Global Study on Children Deprived of Liberty (Az ENSZ globális tanulmánya a szabadságuktól megfosztott gyermekekről) (2019), elérhető a következő helyen: <https://reliefweb.int/report/world/global-study-children-deprived-liberty-a74136>

UNODC, UN strategies and practical measures on the elimination of violence against children in the field of crime prevention and criminal justice (UN strategies and practical measures on the elimination of violence against children in the field of crime prevention and criminal justice) (2015), elérhető a következő helyen: https://www.unodc.org/documents/justice-and-prison-reform/14-08451_Strategy_eBook.pdf

UNODC, Justice in Matters Involving Children in Conflict with the Law: Model Law on Juvenile Justice and Related Commentary (Igazságszolgáltatás a törvénnyel összeütközésbe került gyermekeket érintő ügyekben: A fiatalkorúak igazságszolgáltatásáról szóló modelltörvény és kapcsolódó megjegyzések) (2013), elérhető a következő helyen: <https://coraminternational.org/justice-in-matters-involving-children-in-conflict-with-the-law-model-law-on-juvenile-justice-and-related-commentary>

UNODC, Handbook on Restorative Justice Programmes (A helyreállító igazságszolgáltatási programokra vonatkozó kézikönyv) (2020), elérhető a következő helyen: https://www.unodc.org/documents/justice-and-prison-reform/20-01146_Handbook_on_Restorative_Justice_Programmes.pdf

5.2. Európai

Defence for Children International, Twelve, Children’s right to participation and the juvenile justice system: Theory and Practices for Implementation (Nemzetközi Gyermekvédelmi Szervezet, Tizenkettő, A gyermekek részvételhez való joga és a fiatalkorúak igazságszolgáltatási rendszere: Elmélet és végrehajtási gyakorlatok) (2016), elérhető a következő helyen: https://lachild.eu/wp-content/uploads/2016/05/DCI_-_Twelve_handbook_eng_web.pdf

EU Agency for Fundamental Rights, Child-friendly Justice: Perspectives and experiences of children involved in judicial proceedings as victims, witnesses or parties in nine EU Member States (EU Alapjogi Ügynökség, Gyermekbarát igazságszolgáltatás: A bírósági eljárásokban áldozatként, tanúként vagy félként részt vevő gyermekek nézőpontjai és élményei kilenc EU-tagállamban) (2017), elérhető a következő helyen: <https://fra.europa.eu/en/publication/2017/child-friendly-justice-perspectives-and-experiences-children-involved-judicial>

EU Agency for Fundamental Rights, Child-friendly Justice: Perspectives and experiences of professionals on children's participation in civil and criminal judicial proceedings in 10 EU Member States (EU Alapjogi Ügynökség, Gyermekbarát igazságszolgáltatás: A szakemberek nézőpontjai és élményei a gyermekek polgári és büntetőjogi bírósági eljárásokban való részvételével kapcsolatban 10 uniós tagállamban) (2015), elérhető a következő helyen: <https://fra.europa.eu/en/publication/2015/child-friendly-justice-perspectives-and-experiences-professionals-childrens>

European Forum for Restorative Justice and Terre des hommes, Joint Position Paper on the EU Strategy on the rights of the child (A Helyreállító Igazságszolgáltatás Európai Fóruma és a Terre des hommes, Közös álláspont a gyermekek jogairól szóló EU stratégiáról) 2021-2024 (2020), elérhető a következő helyen: https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/12454-EU-strategy-on-the-rights-of-the-child-2021-24-/F540877_fr

European Forum for Restorative Justice, Effectiveness of restorative justice practices: an overview of empirical research on restorative justice practices in Europe (A Helyreállító Igazságszolgáltatás Európai Fóruma, A helyreállító igazságszolgáltatási gyakorlatok hatékonysága: az európai helyreállító igazságszolgáltatási gyakorlatokra vonatkozó empirikus kutatások áttekintése) (2017), elérhető a következő helyen: <https://www.euforumrj.org/en/research-reports>

European Crime Prevention Network, A Review of good practices in Preventing Juvenile Crime in the European Union (Európai Bűnmegelőzési Hálózat, A fiatalkori bűnözés megelőzésére vonatkozó bevált gyakorlatok áttekintése az Európai Unióban) (2006), elérhető a következő helyen: www.eucpn.org

HIIL, Legal Aid in Europe: Nine different ways to guarantee access to justice? (Jogsegély Európában: Kilenc különböző mód az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférés biztosítására?) (2014), elérhető a következő helyen: <https://www.hiil.org/wp-content/uploads/2018/09/Legal-Aid-in-Europe-Full-Report.pdf>.

Mental Disability Advocacy Centre, Access to Justice for Children with Mental Disabilities (Szellemi Fogyatékosággal Élők Érdekvédelmi Központja, Szellemi fogyatékosággal élő gyermekek igazságszolgáltatáshoz való hozzáférése) (2015), elérhető a következő helyen: http://www.mdac.org/sites/mdac.info/files/access_to_justice_children_ws2_standards_and_findings_english.pdf

PICUM, Children First and Foremost: A guide to realising the rights of children and families in an irregular migration situation (A gyermekek az elsők és legfontosabbak: Útmutató a szabálytalan migrációs helyzetben lévő gyermekek és családok jogainak érvényesüléséhez) (2013), elérhető a következő helyen: <https://childhub.org/en/child-protection-online-library/children-first-and-foremost>

UNICEF, Good practices and promising initiatives in juvenile justice in the CEE/CIS region (Bevált gyakorlatok és ígéretes kezdeményezések a fiatalkorúak igazságszolgáltatásában a KKE/FÁK-régióban) (2010), elérhető a következő helyen: <https://unov.tind.io/record/64387>

UNICEF, Geneva, Children's Equitable Access to Justice, Central and Eastern Europe and Central Asia (Genf, A gyermekek igazságszolgáltatáshoz való méltányos hozzáférése, Közép- és Kelet-Európában és Közép-Ázsiában) (2015), elérhető a következő helyen <https://reliefweb.int/report/world/insights-child-rights-central-and-eastern-europe-and-central-asia-promoting-equitable>

Terre des hommes, JUST with children. Child-friendly justice for all children in Europe, Policy Brief (Terre des hommes, IGAZSÁGOSAN a gyermekekkel. Gyermekebarát igazságszolgáltatás minden gyermek számára Európában, Szakpolitikai összefoglaló), 2020, elérhető a következő helyen: <https://tdh-europe.org/library/policy-brief-just-with-children-child-friendly-justice-for-all-children-in-europe/7293>

5.3. Nemzeti

DCI- Belgium, Déjudiciarisation et justice restauratrice: l'expérience de la justice juvénile en Belgique, (2017), elérhető a következő helyen: <https://www.dei-belgique.be/index.php/nos-publications/rapports/send/37-rapports/401-projet-away-dejudiciarisation-et-justice-restauratrice-l-experience-de-la-justice-juvenile-en-belgique-rapport-national-belge.html>

Van den Brink, Y., Different but equal? Exploring potential catalysts of disparity in remand decision-making in the youth court (Különbözőek, de egyenlőek? Az ifjúsági bíróságok előzetes letartóztatási határozathozatalában mutatkozó egyenlőtlenségek lehetséges katalizátorainak feltárása) (2021), elérhető a következő helyen: <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/09646639211033709>

6. A CRC Bizottság főbb záró észrevételeinek összefoglalása minden egyes országra vonatkozóan

Ország és dátum	A CRC Bizottság záró észrevételei a fiatalkorúak igazságszolgáltatásáról
Belgium, 2019 február	<p>47. (A Bizottság) a következőkre ösztönzi a részes államot:</p> <ol style="list-style-type: none"> Minden olyan lehetőség kiküszöbölése, hogy egy gyermeket felnőtt bíróság elé állítsanak vagy felnőttekkel együtt őrizetbe vegyenek; Annak biztosítása, hogy hozzáférhető és szakképzett jogi segítséget nyújtsanak késelem nélkül; A bűncselekményekkel vádolt gyermekek esetében a nem bírósági intézkedések, például az elterelés, a mediáció és a tanácsadás igénybevételének előmozdítása, valamint lehetőség szerint a gyermekek esetében a szabadságvesztés nélküli büntetések, például a próbaidő vagy a közmunka alkalmazása; Az őrizetbe vételt végső eszközként és a lehető legrövidebb ideig alkalmazzák; azokban az esetekben, amikor az őrizetbe vétel elkerülhetetlen, biztosítsák, hogy az őrizetbe vétel körülményei megfeleljenek a nemzetközi normáknak, beleértve az oktatáshoz és az egészségügyi szolgáltatásokhoz való hozzáférést, és hogy a szabadságvesztett gyermekeket a lakóhelyükhöz közeli, tömegközlekedéssel megközelíthető létesítményekben tartsák fogva; és biztosítsák, hogy az őrizetbe vételt rendszeresen felülvizsgálják annak megszüntetése céljából; Annak biztosítása, hogy az ügyvédek és bírák képzést kapjanak a gyermekek jogairól, és gyermekbarát megközelítéseket alkalmazzanak; A települési és közigazgatási szankciókról szóló törvény felülvizsgálata azzal a céllal, hogy az ne legyen alkalmazható a gyermekekre, és hogy a társadalomellenes magatartásért kiszabható szankciókat csak a fiatalkorúak igazságszolgáltatási rendszerén belül lehessen alkalmazni.
Franciaország, 2016 február	<p>82. A Bizottság sürgeti a részes államot, hogy a fiatalkorúakra vonatkozó igazságszolgáltatási rendszerét teljes mértékben hozza összhangba az Egyezményvel és más vonatkozó normákkal, és javasolja, hogy a részes állam a következőket tegye:</p> <ol style="list-style-type: none"> Legyen meghatározva a büntetőjogi felelősségre vonás alsó korhatára, amely nem lehet 13 éves kor alatt, és amely feltételezi a gyermek belátási képességét (lásd CRC/C/FRA/CO/4 és 1, korr. 99. bekezdés); Tartózkodjanak attól, hogy a 16 év feletti gyermekeket felnőttként kezeljék; Biztosítsák, hogy a gyakorlatban a fogva tartást csak végső intézkedésként és a lehető legrövidebb ideig alkalmazzák, és ehelyett, ahol csak lehetséges, alternatív intézkedéseket támogassanak, valamint biztosítsák, hogy azokban az esetekben, amikor a szabadságvesztés elkerülhetetlen, az a törvény és a nemzetközi normák betartásával történjen, hogy a gyermekeket, különösen a lányokat ne a felnőttekkel együtt tartsák fogva, és hogy hozzáférhessenek az oktatáshoz és az egészségügyi szolgáltatásokhoz; Hozzanak létre sajátos fiatalokkal foglalkozó bírósági létesítményeket és eljárásokat, megfelelő humán, technikai és pénzügyi erőforrásokkal, valamint megfelelően képzett és rendelkezésre álló eseti ügyintézőkkel; Építsék ki a gyermekekkel és a gyermekekért dolgozó személyzet kapacitását, beleértve a biztonságos felügyeleti központokat is, a minőségi oktatás, egészségügyi és pszichiátriai ellátás biztosítása érdekében, és folytassák le a vonatkozó nemzetközi szabványokra vonatkozó képzési programokat a büntető igazságszolgáltatási rendszerrel együttműködő valamennyi szakember számára.

Ország és dátum	A CRC Bizottság záró észrevételei a fiatalkorúak igazságszolgáltatásáról
Magyarország, 2020 március	<p>40. (The) Committee recommends that the State party should bring its child justice system fully into line with the Convention and should:</p> <ol style="list-style-type: none"> Ensure that specialised and well-trained judges and judicial staff deal with cases involving children; Amend the law to re-establish a standardised minimum age of criminal responsibility of 14 years, regardless of the crime; Abolish the practice of sentencing children to prison terms for petty crimes; Train professionals and actively promote non-judicial measures, such as diversion, mediation, and counselling, for children accused of criminal offences and, wherever possible, non-custodial sentences such as probation or community service; In cases in which detention is unavoidable, ensure that children are detained in separate facilities, and that pre-trial detention is regularly and judicially reviewed with a perspective to its withdrawal, and is subject to a strict limit on its extension; Provide children accused of criminal offences with information about their rights and how to report abuses.
Románia, 2017 július	<p>44. (A Bizottság) sürgeti a részes államot, hogy a fiatalkorúakra vonatkozó igazságszolgáltatási rendszerét teljes mértékben hozza összhangba az Egyezményvel és más vonatkozó normákkal. Nevezetesen, a bizottság a következőkre ösztönzi a részes államot:</p> <ol style="list-style-type: none"> Haladéktalanul hozzanak létre még több szakosodott fiatalkorúakkal foglalkozó bíróságot és eljárást, megfelelő humán, műszaki és pénzügyi erőforrásokkal, jelöljék ki a gyermekekre szakosodott bírakat, és biztosítsák, hogy a bírák megfelelő képzésben részesüljenek; Biztosítsák a törvénnyel összeütközésbe került gyermekek számára a szakképzett jogi segítségnyújtást az eljárás korai szakaszában és a bírósági eljárás teljes időtartama alatt; Támogassák a büntetőjog megsértésével vádolt gyermekekkel szemben bírósági eljárás nélkül alkalmazható intézkedéseket, mint például az elterelés, a próbaidő, a mediáció, a tanácsadás vagy a közmunka; és amikor csak lehetséges, alkalmazzanak alternatív intézkedéseket az ítélethozatal során, és biztosítsák, hogy a fogva tartást csak végső esetben és a lehető legrövidebb ideig alkalmazzák, és hogy azt rendszeresen felülvizsgálják a megszüntetése céljából.
Hollandia, 2015 július	<p>59. (A Bizottság) a következőkre ösztönzi a részes államot:</p> <ol style="list-style-type: none"> Tovább kell módosítani a fiatalkorúak igazságszolgáltatási rendszerére vonatkozó törvényeket annak érdekében, hogy minden 18 év alatti gyermeket a fiatalkorúakra vonatkozó törvények szerint kezeljenek, függetlenül az ellenük felhozott vádak súlyosságától; Vizsgálják felül a törvénnyel összeütközésbe került gyermekek intézetben történő elhelyezéséről mint kezelési lehetőségről szóló rendelkezést, és biztosítsák, hogy a 18 év alatti gyermekeket csak végső intézkedésként és a lehető legrövidebb időre fosszák meg szabadságuktól, és hogy az ilyen jellegű szabadságvesztést rendszeresen felülvizsgálják annak megszüntetése céljából; Lehetőség szerint támogassák a szabadságvesztés alternatíváit, például az elterelést, a próbaidőt, a mediációt, a tanácsadást vagy a közmunkát; Azokban az esetekben, amikor az őrizetbe vétel elkerülhetetlen, beleértve a rendőrségi őrizetet is, biztosítsák, hogy a gyermekeket ne tartsák fogva felnőttekkel együtt, és hogy a fogva tartási körülmények megfeleljenek a nemzetközi normáknak, beleértve az oktatáshoz és az egészségügyi szolgáltatásokhoz való hozzáférést is; Biztosítsák, hogy 18 év alatti gyermeket ne lehessen felnőtt büntetés-végrehajtási intézetben fogva tartani, függetlenül az ítélet jellegétől; Biztosítsák a törvénnyel összeütközésbe került gyermekek számára a szakképzett és független jogi segítségnyújtást az eljárás korai szakaszában és a bírósági eljárás teljes időtartama alatt; Biztosítsanak rendszeres és módszeres képzést a rendőrség és az ügyészség számára a gyermekek jogaival kapcsolatban; Szüntessék meg a DNS-vizsgálat gyakorlatát a törvénnyel összeütközésbe került gyermekek esetében, és töröljék a felmentett vagy büntetésüket letöltött gyermekek büntetett előéletének nyilvántartását.

7. A gyermekek jogaira és a fiatalkorúak igazságszolgáltatására vonatkozó főbb nemzetközi és európai jogi normák

Nemzetközi normák	
Kötelező érvényű jog	<ul style="list-style-type: none"> • International Covenant on Civil and Political Rights (Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya, ICCPR - 1966) • UUN Convention on the rights of the child (A gyermekek jogairól szóló ENSZ-egyezmény, CRC – 1989) • Optional Protocol to the CRC on a Communications Procedure (A CRC kommunikációs eljárásról szóló opcionális jegyzőkönyve, OP CRC – 2011)
Nem kötelező érvényű jog	<ul style="list-style-type: none"> • UN Standard Minimum Rules for the Administration of Juvenile Justice („The Beijing Rules”) (Az ENSZ fiatalkorúak igazságszolgáltatására vonatkozó minimumszabályai („A pekingi szabályok”) (1985) • UN Guidelines for the Prevention of Juvenile Delinquency („The Riyadh Guidelines”) Az ENSZ iránymutatásai a fiatalkori bűnözés megelőzéséről („A rijádi iránymutatások”) (1990) • UN Rules for the Protection of Juveniles Deprived of their Liberty („The Havana rules”) (A szabadságukat elvesztett fiatalkorúak védelmére vonatkozó ENSZ-szabályok („A havannai szabályok”) (1990) • UN Standard Minimum Rules for Noncustodial Measures („The Tokyo Rules”) Az ENSZ szabadságvesztés nélküli intézkedésekre vonatkozó minimumszabályai („A tokiói szabályok”) (1990) • UN Basic Principles on the Use of Restorative Justice Programmes in Criminal Matters (Az ENSZ alapelvei a helyreállító igazságszolgáltatási programok büntetőügyekben történő alkalmazásáról) (2002) • General Comment No. 10 of the UN Committee on the Rights of the Child – Children’s rights in the juvenile justice ((Az ENSZ Gyermekjogi Bizottságának 10. sz. Általános Megjegyzése - A gyermekek jogai a fiatalkorúak ügyében történő igazságszolgáltatásban) (2007) • UN Common Approach to Justice for Children (Az ENSZ közös megközelítése a gyermekek számára biztosított igazságszolgáltatással kapcsolatban) (2008) • General Comment No. 12 of the UN Committee on the Rights of the Child – The right of the child to be heard (Az ENSZ Gyermekjogi Bizottságának 12. sz. általános megjegyzése - A gyermek meghallgatáshoz való joga) (2009) • UN Rules for the Treatment of Women Prisoners and Non-custodial Measures for Women Offenders („The Bangkok Rules”) (A női foglyokkal való bánásmódra vonatkozó ENSZ-szabályok és a női bűnelkövetőkre vonatkozó, szabadságelvonással nem járó intézkedések („A bangkoki szabályok”) (2010) • General Comment No. 13 of the UN Committee on the Rights of the Child – The right of the child to freedom from all forms of violence (Az ENSZ Gyermekjogi Bizottságának 13. sz. általános megjegyzése - A gyerekeknek az erőszak minden formájától való mentességhez való joga) (2011) • General Comment No. 14 of the UN Committee on the Rights of the Child – The right of the child to have his or her best interests taken as primary consideration (Az ENSZ Gyermekjogi Bizottságának 14. számú általános megjegyzése - A gyermek azon joga, hogy mindenek felett álló érdekét elsődleges szempontként vegyék figyelembe) (2013) • Resolution 25/6 adopted by the Human Rights Council: Access to Justice (Az Emberi Jogi Tanács által elfogadott 25/6. sz. határozat: Az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférés) (2014) • Resolution 69/194. United Nations Model Strategies and Practical Measures on the Elimination of Violence against Children in the Field of Crime Prevention and Criminal Justice (69/194. sz. határozat: Az Egyesült Nemzetek Szervezetének modellstratégiái és gyakorlati intézkedései a gyermekekkel szembeni erőszak felszámolására a bűnprevenzió és a büntető igazságszolgáltatás terén) (2014) • General comment No. 24 on children’s rights in the child justice system ((24. sz. általános megjegyzés a gyermekek jogaival kapcsolatban a gyermekjogi igazságszolgáltatási rendszerben) (2019)

Európai normák: Európa Tanács

Kötelező érvényű jog	<ul style="list-style-type: none"> • The European Convention on Human Rights (Emberi Jogok Európai Egyezménye) (1950) • European Convention for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (A kínzás és az embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés megelőzéséről szóló európai egyezmény) (1987) • Council of Europe Recommendation CM/Rec (2018)8 concerning restorative justice in criminal matters (Az Európa Tanács CM/Rec (2018)8 ajánlása a büntetőügyekben alkalmazott helyreállító igazságszolgáltatásról) (2018)
Nem kötelező érvényű jog	<ul style="list-style-type: none"> • European Convention for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment' Standards (A kínzás és az embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés megelőzéséről szóló európai egyezmény normái) (2010)European Rules for juvenile offenders subject to sanctions or measures (A szankciókkal vagy büntető intézkedésekkel sújtott fiatalkorú elkövetőkre vonatkozó európai szabályok) (2008) • Guidelines of the Committee of Ministers on a Child-Friendly Justice (A Miniszteri Bizottság iránymutatása a gyermekbarát igazságszolgáltatásról) (2010)

Európai normák: Európai Unió

Kötelező érvényű jog	<ul style="list-style-type: none"> • European Union Charter of Fundamental Rights (Az Európai Unió Alapjogi Chartája) (EUCFR) • Directive 2010/64/EU on the Right to Interpretation and Translation in Criminal Proceedings (2010/64/EU irányelv a büntetőeljárás során igénybe vehető tolmácsoláshoz és fordításhoz való jogról) (2010) • Dir. 2012/13/ EU on the right to information in criminal proceedings ((2012/13/EU irányelv a büntetőeljárás során a tájékoztatáshoz való jogról) (2012) • Dir. 2013/48/EU on the right of access to a lawyer in criminal proceedings ((2013/48/EU irányelv a büntetőeljárás során az ügyvédi segítség igénybevételéhez való jogról) (2013) • Dir. (EU) 2016/800 on procedural safeguards for children who are suspects or accused persons in criminal proceedings (2016/800/EU irányelv a gyanúsított vagy vádlott gyermekek részére nyújtandó eljárási biztosítékokról) (2016)
Nem kötelező érvényű jog	<ul style="list-style-type: none"> • Communication COM/2017/0211 final from the Commission to the European Parliament and the Council, The protection of children in migration (A Bizottság COM/2017/0211 végleges közleménye az Európai Parlament és a Tanács részére: A migráns gyermekek védelme) • EU Council conclusions on alternative measures to detention: the use of non-custodial sanctions and measures in the field of criminal justice (Az EU Tanács következtetései a szabadságvesztés alternatíváiról: a szabadságvesztéssel nem járó szankciók és intézkedések alkalmazása a büntető igazságszolgáltatás területén) (2019/C 422/06) • EC report on the 13th European Forum on the rights of the child - Delivering for children: towards the European strategy on the rights of the child (Az EB jelentése a gyermekjogokról szóló 13. európai fórumról - A gyermekek javára: a gyermekjogokra vonatkozó európai stratégia megvalósítása irányából) (2020. szeptember 29. - október 1. között on-line).

8. A jogsegélyre vonatkozó főbb nemzetközi és európai jogi normák

Nemzetközi normák

1. Kötelező érvényű jog	
Universal Declaration of Human Rights (Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata, UDHR -1948)	11.1. cikk. Minden büntetendő cselekménnyel vádolt személyt ártatlannak kell vélelmezni mindaddig, amíg bűnösségét nyilvánosan lefolytatott perben, a védelméhez szükséges valamennyi biztosíték mellett, törvényesen meg nem állapítják.
The International Covenant on Civil and Political Rights (Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya, ICCPR)	14.3. cikk. Az ellene felhozott bármilyen büntetőjogi vád megállapítása során mindenki jogosult a következő minimális garanciákra, a teljes egyenlőség elve alapján: (d) a jelenlétében folytatott tárgyaláshoz, valamint ahhoz, hogy személyesen vagy az általa választott jogi segítség útján védekezhessen; ha nem rendelkezik jogi segítséggel, erről a jogáról tájékoztatást kapjon; valamint hogy minden olyan esetben, amikor az igazságszolgáltatás érdekei ezt megkívánják, jogi segítséget rendeljenek ki számára, és minden olyan esetben, amikor nem rendelkezik elegendő eszközzel annak megfizetésére, az ő számára költségmentesen
UN Convention on the rights of the child (A gyermekek jogairól szóló ENSZ-egyezmény, CRC – 1989)	37. d. cikk A szabadságától megfosztott gyermeknek joga legyen igen rövid idő alatt jogsegélyt vagy bármely más alkalmas segítséget igénybe venni, valamint joga legyen arra is, hogy szabadságelvonásának törvényességével kapcsolatban bírósághoz vagy más illetékes, független és pártatlan hatósághoz forduljon, és hogy az ügyben sürgősen döntsenek. 40 ii. (ii) cikk A legrövidebb határidőn belül közvetlenül vagy szülei, illetőleg adott esetben törvényes képviselői útján tájékoztassák az ellene emelt vádokról, és védelme előkészítéséhez és benyújtásához jogsegélyben vagy bármely más alkalmas segítségben részesüljön
2. Nem kötelező érvényű jog	
UN Principles and guidelines on access to Legal aid in criminal justice systems (Az ENSZ jogsegélyhez való hozzáférésre vonatkozó elvei és iránymutatásai büntető igazságszolgáltatási rendszerekben, 2012) 1. elv: A jogsegélyhez való jog 2. elv: Az állam kötelezettségei	Felismerve, hogy a jogsegély a jogállamiságon alapuló, működőképes büntető igazságszolgáltatási rendszer alapvető eleme, amely más jogok, köztük a tisztességes eljáráshoz való jog gyakorlásának alapja, és fontos biztosíték, amely garantálja a büntető igazságszolgáltatási eljárás során az alapvető tisztességességet és a közbizalmat, 14 az államoknak a lehető legmagasabb szinten, beleértve megfelelő esetben az alkotmányban is, garantálniuk kell a nemzeti jogrendszerükben a jogsegélyhez való jogot. Az államoknak köteleességüknek és feladatuknak kell tekinteniük a jogsegély biztosítását. E célból indokolt, hogy szükség esetén mérlegeljék külön jogszabályok és rendeletek elfogadását, és biztosítsák egy olyan átfogó jogsegélyrendszer létrehozását, amely hozzáférhető, hatékony, fenntartható és hiteles. Az államoknak gondoskodniuk kell a szükséges emberi és pénzügyi erőforrásokról a jogsegélyrendszer számára. 16. Az állam nem akadályozhatja meg a jogsegélyben részesülő személy védelmének megszervezését, illetve a jogsegélyt nyújtó személy függetlenségét. 20. Az államoknak biztosítaniuk kell, hogy mindenki, akit szabadságvesztéssel vagy halálbüntetéssel büntetendő cselekmény miatt őrizetbe vesznek, letartóztatnak, gyanúsítanak vagy vádolnak, a büntetőjogi eljárás minden szakaszában jogosult legyen jogsegélyre.

2. Nem kötelező érvényű jog

<p>3. elv: Jogsegély bűncselekménnyel gyanúsított vagy vádolt személyek számára</p>	<p>21. Az érintett személy anyagi helyzetétől függetlenül is biztosítani kell a jogsegélyt, ha az igazságszolgáltatás érdeke ezt megköveteli, például az ügy sürgőssége vagy bonyolultsága, illetve a lehetséges büntetés súlyossága miatt.</p> <p>22. A gyermekeknek a felnőttekkel azonos vagy enyhébb feltételek mellett kell hozzáférniük a jogsegélyhez.</p> <p>23. A rendőrség, az ügyészek és a bírák felelőssége annak szavatolása, hogy az előttük megjelenő, ügyvédet megfizetni nem képes és/vagy sérülékeny személyek számára biztosított legyen a jogi segítségnyújtás.</p>
<p>6. elv: Diszkriminációmentesség</p>	<p>26. Az államoknak biztosítaniuk kell a jogsegélyt minden személy számára, életkorra, fajra, bőrszínre, nemre, nyelvre, vallásra vagy meggyőződésre, politikai vagy más véleményre, nemzeti vagy társadalmi származásra vagy vagyoni helyzetre, állampolgárságra vagy lakóhelyre, születésre, iskolai végzettségre, társadalmi vagy egyéb helyzetre való tekintet nélkül.</p>
<p>7. elv: A jogsegély gyors és hatékony biztosítása</p>	<p>27. Az államoknak biztosítaniuk kell, hogy a büntetőjogi eljárás minden szakaszában haladéktalanul hatékony jogsegélyt nyújtsanak.</p> <p>28. A hatékony jogsegély magában foglalja többek között a fogva tartott személyek számára a jogsegély-szolgáltatókhoz való akadálytalan hozzáférést, a kommunikáció bizalmas jellegét, az ügy aktáihoz való hozzáférést, valamint a védelem előkészítéséhez szükséges megfelelő időt és eszközöket.</p>
<p>9. elv: Jogorvoslatok és biztosítékok</p>	<p>31. Az államoknak hatékony jogorvoslati lehetőségeket és biztosítékokat kell létrehozniuk, amelyek abban az esetben alkalmazandók, ha a jogsegélyhez való hozzáférést aláássák, késleltetik vagy megtagadják, vagy ha az érintett személyeket nem tájékoztatták megfelelően a jogsegélyhez való jogukról.</p>
<p>10. elv: A jogsegélyhez való méltányos hozzáférés elve</p>	<p>32. Különleges intézkedéseket kell hozni annak érdekében, hogy a nők, a gyermekek és a különleges szükségletekkel rendelkező csoportok, ideértve többek között az időseket, a kisebbségeket, a fogyatékkal élőket, a mentális betegségben szenvedőket, a HIV-vel és más súlyos fertőző betegségekkel élőket, a kábítószer-használókat, az őshonos és bennszülött lakosságot, a hontalanokat, a menedékkérőket, a külföldi állampolgárokat, a migránsokat és a migráns munkavállalókat, a menekülteket és a belföldön lakóhelyüket elhagyni kényszerült személyeket, érdemben hozzáférjenek a jogsegélyhez. Ezeknek az intézkedéseknek foglalkozniuk kell e csoportok különleges igényeivel, beleértve a nemek közötti különbségeket figyelembe vevő és az életkornak megfelelő intézkedéseket.</p>
<p>11. elv: Jogi segítségnyújtás a gyermek mindenek felett álló érdekében</p>	<p>33. Az államoknak azt is biztosítaniuk kell, hogy a jogsegélyt a vidéki, félreeső, gazdaságilag és társadalmilag hátrányos helyzetű területeken élő személyek, valamint a gazdaságilag és társadalmilag hátrányos helyzetű csoportok tagjai számára is biztosítsák.</p>
<p>Principle 10 : Equity in access to legal aid Principle</p>	<p>32. Special measures should be taken to ensure meaningful access to legal aid for women, children and groups with special needs, including, but not limited to, the elderly, minorities, persons with disabilities, persons with mental illnesses, persons living with HIV and other serious contagious diseases, drug users, indigenous and aboriginal people, stateless persons, asylum seekers, foreign citizens, migrants and migrant workers, refugees and internally displaced persons. Such measures should address the special needs of those groups, including gender sensitive and age-appropriate measures.</p> <p>33. States should also ensure that legal aid is provided to persons living in rural, remote and economically and socially disadvantaged areas and to persons who are members of economically and socially disadvantaged groups.</p>

2. Nem kötelező érvényű jog

1. irányelv. Jogsegély nyújtása	34. A gyermekeket érintő valamennyi jogsegélyre vonatkozó döntés esetében, 15 a gyermek mindenképp felett álló érdekének kell az elsődleges szempontnak lennie. 35. A gyermekeknek nyújtott jogsegélynek elsőbbséget kell élveznie, a gyermek érdekeit szem előtt tartva, hozzáférhetőnek, az életkornak megfelelőnek, multidiszciplinárisnak, hatékonyak és a gyermekek sajátos jogi és szociális szükségleteire szabottnak kell lennie.
2. irányelv. A jogsegélyről való tájékoztatás joga	41. Ha az államok a jogsegélyre való jogosultság meghatározásához vagyoni vizsgálatot alkalmaznak, biztosítaniuk kell, hogy: (c) (...) a gyermekek mindig mentesülnek a vagyoni vizsgálat alól
3. irányelv. Az őrizetbe vett, letartóztatott, bűncselekménnyel gyanúsított vagy vádolt, illetve vád alá helyezett személyek egyéb jogai	42. Annak érdekében, hogy garantálják a személyek azon jogát, hogy tájékoztatást kapjanak a jogsegélyhez való jogokról, az államoknak biztosítaniuk kell, hogy: (d) a büntetőeljárás során bűncselekmény elkövetésével gyanúsított vagy vádolt személy jogairól és a jogsegélyszolgálat elérhetőségéről szóló tájékoztatást a rendőrségen, a fogdáknak, a bíróságokon és a börtönökben, például a jogokról szóló levélben vagy a vádlottnak átadott bármely más hivatalos formában. Az ilyen tájékoztatást az írástudatlan személyek, a kisebbségek, a fogyatékkal élők és a gyermekek igényeinek megfelelő módon kell nyújtani, és olyan nyelven, amelyet az említett személyek megértenek. A gyermekeknek nyújtott tájékoztatásnak az életkoruknak és érettségüknek megfelelő módon kell történnie
4. irányelv. Jogsegély a tárgyalás előtti szakaszban	43. Az államoknak indokolt intézkedéseket bevezetniük az alábbiak érdekében: (a) Minden őrizetbe vett, letartóztatott, gyanúsított, vádlott vagy bűncselekménnyel vádolt személyt haladéktalanul tájékoztatni kell a hallgatáshoz való jogáról, valamint arról, hogy az eljárás bármely szakaszában, különösen a hatóságok általi kihallgatás előtt, joga van ahhoz, hogy független ügyvéddel vagy jogsegélyt nyújtó szolgáltatóval konzultáljon; és a kihallgatás és egyéb eljárási cselekmények során, (b) kényszerítő körülmények hiányában megtiltani, hogy a rendőrség ügyvéd jelenléte nélkül kihallgasson egy érintett személyt, kivéve, ha a személy tájékozott és önkéntes beleegyezését adja az ügyvéd mellőzéséhez, és megfelelő mechanizmusokat létrehozni az adott személy önkéntes beleegyezésének ellenőrzésére. A kihallgatás nem kezdődhet meg, amíg a jogsegélyt nyújtó személy meg nem érkezik; (c) minden külföldi fogvatartottat és rabot az általuk érthető nyelven tájékoztatni kell arról a jogokról, hogy késelem nélkül kérhetik a konzuli hatóságokkal való kapcsolatfelvételt; (d) biztosítani kell, hogy a személyek letartóztatásukat követően azonnal, teljes titoktartás mellett találkozzanak ügyvéddel vagy jogsegélyt nyújtó személlyel; és hogy a további kommunikáció titkossága biztosított legyen; (e) Lehetővé kell tenni minden olyan személy számára, akit bármilyen okból őrizetbe vettek, hogy haladéktalanul értesítse családtagjait vagy bármely más, általa választott megfelelő személyt őrizetbe vételéről és tartózkodási helyéről, valamint annak közeljövőben bekövetkező változásáról; az illetékes hatóság azonban késleltetheti az értesítést, ha az feltétlenül szükséges, ha a törvény előírja, és ha az információ továbbítása akadályozná a bűnügyi nyomozást; (f) szükség esetén független tolmács szolgáltatásainak biztosítása, valamint adott esetben az iratok fordítása; (g) szükség esetén gyám kirendelése; (h) a rendőrségen és a fogva tartási helyeken a jogsegélyszolgálatokkal való kapcsolatfelvétel lehetőségének rendelkezésre bocsátása; (i) annak biztosítása, hogy a fogva tartott, letartóztatott, bűncselekménnyel gyanúsított vagy vádolt, illetve bűncselekménnyel meggyanúsított személyeket világos és egyértelmű módon tájékoztassák a jogaikról és az azokról való lemondás következményeiről; és törekedniük kell arra, hogy a személy mindkettőt megértse; (j) biztosítani kell, hogy az érintetteket tájékoztassák a kínzással vagy bántalmazással kapcsolatos panaszok benyújtására szolgáló mechanizmusokról; (k) biztosítani kell, hogy e jogoknak az adott személy általi gyakorlása ne legyen hátrányos az ügyére nézve.

2. Nem kötelező érvényű jog

5. irányelv.
Jogsegély a bírósági eljárás során

44. Annak biztosítása érdekében, hogy a fogva tartott személyek a törvénynek megfelelően azonnal hozzáférjenek a jogi segítségnyújtáshoz, az államoknak intézkedéseket kell hozniuk: (a) annak biztosítására, hogy a rendőrségi és bírói hatóságok ne korlátozzák önkényesen a jogsegélyhez való jogot vagy hozzáférést a fogva tartott, letartóztatott, bűncselekménnyel gyanúsított vagy vádolt, illetve vád alá helyezett személyek számára, különösen a rendőrségen; (b) a fogva tartott személyek számára segítségnyújtásra kijelölt jogsegélynyújtók számára a rendőrségen és más fogva tartási helyeken a segítségnyújtás céljából történő hozzáférés megkönnyítésére; (c) a jogi képviselő biztosítására minden előzetes eljárásban és tárgyaláson; (d) A rendőrségi fogdákból vagy más fogvatartási helyeken az őrizetbe vételi határidők figyelemmel kísérésére és betartatására, például a bírói hatóságok utasításával, hogy az embereket jogszerűen helyezik előzetes letartóztatásba, hogy ügyüket időben kezelik, és hogy a fogva tartásuk körülményei megfelelnek a vonatkozó jogi normáknak, beleértve a nemzetközi normákat is; (e) minden személyt a fogva tartási helyre történő belépéskor tájékoztatni a törvényben biztosított jogairól, a fogva tartási hely szabályairól és a tárgyalás előtti eljárás kezdeti szakaszairól. Az ilyen tájékoztatást az írástudatlanok, a kisebbségek, a fogyatékkal élők és a gyermekek igényeinek megfelelő módon kell nyújtani, és olyan nyelven, amelyet a jogsegélyre szoruló személy megért. A gyermekeknek nyújtott tájékoztatásnak az életkoruknak és érettségüknek megfelelő módon kell történnie. A tájékoztató anyagot minden fogvatartási központban feltűnően elhelyezett vizuális segédeszközökkel kell támogatni; (f) fel kell kérni az ügyvédi kamarákat vagy jogi egyesületeket és más partnerintézményeket, hogy hozzák létre az ügyvédek és ügyvédsegédek névsorát, hogy támogassák a fogva tartott, letartóztatott, bűncselekménnyel gyanúsított vagy vádolt, illetve vád alá helyezett személyek átfogó jogi rendszerét, különösen a rendőrségekön; (g) annak érdekében, hogy minden bűncselekménnyel vádolt személynek megfelelő idő, eszközök, valamint technikai és pénzügyi támogatás álljon rendelkezésére, amennyiben nem rendelkezik elegendő eszközzel, hogy felkészülhessen a védelmére, és teljes titoktartás mellett konzultálhasson ügyvédjével.

6. irányelv.
Jogsegély a tárgyalás utáni szakaszban

45. Annak érdekében, hogy a bíróság által szabadságvesztéssel vagy halálbüntetéssel sújtható bűncselekménnyel vádolt minden személy részére biztosítsák a jogsegélyt a bírósági eljárások során, beleértve a fellebbezést és más kapcsolódó eljárásokat is, az államoknak intézkedéseket kell bevezetniük: (a) annak érdekében, hogy a vádlott megértse az ellene indított eljárást és a tárgyalás lehetséges következményeit; (b) annak érdekében, hogy minden bűncselekménnyel vádolt személynek megfelelő idő, eszközök, valamint műszaki és pénzügyi támogatás álljon rendelkezésére, amennyiben nem rendelkezik elegendő eszközzel, hogy felkészülhessen a védelmére, és teljes titoktartás mellett konzultálhasson ügyvédjével; (c) bármely bírósági eljárásban adott esetben a választott ügyvéd, vagy a bíróság vagy más jogsegélyező hatóság által kirendelt szakképzett ügyvéd általi képviselő biztosítása ingyenesen, ha az érintett személy nem rendelkezik elegendő anyagi fedezettel és/vagy ha az igazságszolgáltatás érdekei ezt megkövetelik; (d) annak biztosítására, hogy a vádlott védője jelen legyen az eljárás minden kritikus szakaszában. A kritikus szakaszok magukban foglalják a büntetőeljárás minden olyan szakaszát, amelyben a vádlott tisztességes eljáráshoz való jogának érvényesítéséhez ügyvédi tanácsadásra van szükség, vagy amelyben az ügyvéd hiánya akadályozhatja a védelem előkészítését vagy előterjesztését; (e) fel kell kérni az ügyvédi kamarákat vagy jogi egyesületeket és más partnerintézményeket, hogy hozzák létre az ügyvédek és ügyvédsegédek névsorát a fogva tartott, letartóztatott, gyanúsított, vádlott vagy bűncselekmény elkövetésével vádolt személyek átfogó jogi védelmének támogatása érdekében; ez a támogatás magában foglalhatná például a bíróságok előtt meghatározott napokon való megjelenést; (f) a nemzeti joggal összhangban lehetővé kell tenni, hogy az ügyvédsegédek és joghallgatók megfelelő támogatást nyújtsanak a vádlottaknak a bíróságon, feltéve, hogy képzett ügyvédek felügyelete alatt állnak; (g) biztosítani kell, hogy a képviselővel nem rendelkező gyanúsítottak és vádlottak megértsék jogaikat. Ez magában foglalhatja, de nem kizárólagosan azt, hogy a bírák és az ügyészek kötelesek világos és közérthető nyelven elmagyarázni nekik a jogaikat.

46. Az államoknak biztosítaniuk kell, hogy a bebörtönzött személyek és a szabadságuktól megfosztott gyermekek hozzáférjenek a jogsegélyhez. Ha nem áll rendelkezésre jogsegély, az államoknak biztosítaniuk kell, hogy az ilyen személyeket a törvénynek megfelelően tartsák börtönben.

UN Basic Principles on the Role of Lawyers (Az ügyvédek szerepéről szóló ENSZ-alapelvek, 1990)

Ügyvédekhez és jogi szolgáltatásokhoz való hozzáférés:

2. A kormányoknak biztosítaniuk kell, hogy a területükön lévő és a joghatóságuk alá tartozó valamennyi személy számára hatékony eljárásokat és reagáló mechanizmusokat biztosítsanak az ügyvédi segítséghez való hatékony és egyenlő hozzáférés érdekében, mindenféle megkülönböztetés, például faj, bőrszín, etnikai származás, nem, nyelv, vallás, politikai vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, születési, gazdasági vagy egyéb helyzet alapján történő megkülönböztetés nélkül.

Különleges biztosítékok büntetőjogi ügyekben:

5. A kormányoknak biztosítaniuk kell, hogy mindenki haladéktalanul tájékoztatást kapjon az illetékes hatóságtól arról a jogáról, hogy letartóztatásakor vagy fogva tartásakor, illetve bűncselekmény elkövetésével való vád alá helyezésekor joga van a saját maga által választott ügyvéd segítségét igénybe venni. 6. Minden olyan személy, akinek nincs ügyvédje, köteles minden olyan esetben, amikor az igazságszolgáltatás érdekei azt megkövetelik, a bűncselekmény jellegének megfelelő tapasztalattal és szakértelemmel rendelkező ügyvédet megbízni a hatékony jogi segítségnyújtás érdekében, anélkül, hogy ezért fizetnie kellene, ha nem rendelkezik az ilyen szolgáltatások megfizetéséhez szükséges anyagi eszközökkel. 7. A kormányoknak továbbá biztosítaniuk kell, hogy minden letartóztatott vagy őrizetbe vett személy, akár vád alá helyezik, akár nem, azonnal, de legkésőbb a letartóztatástól vagy őrizetbe vételtől számított negyvennyolc órán belül ügyvédhez jusson. 8. Minden letartóztatott, fogva tartott vagy bebörtönzött személynek megfelelő lehetőséget, időt és eszközöket kell biztosítani arra, hogy késedelem, megfigyelés vagy cenzúra nélkül és teljes titoktartás mellett meglátogathassa ügyvédje, valamint hogy kapcsolatba léphessen és konzultálhasson vele. Az ilyen konzultációk a rendvédelmi tisztviselők látótávolságán belül, de hallótávolságán kívül történhetnek.

Beijing rules (Pekingi szabályok, 1985)

15.1. szabály A fiatalkorúnak az eljárás során joga van a jogi tanácsadó általi képviselethez vagy ingyenes jogsegély igénybeviteléhez, amennyiben az adott országban van ilyen jogsegélyre vonatkozó rendelkezés.

UN Guidelines for Action on Children in the Criminal Justice System (A gyermekek büntető igazságszolgáltatási rendszerben való részvételéről szóló ENSZ cselekvési iránymutatók) (1997)

16. irányelv. Elsőbbséget kell biztosítani olyan hivatalok és programok létrehozására, amelyek jogi és egyéb segítséget nyújtanak a gyermekeknek, szükség esetén ingyenesen, például tolmácsolási szolgáltatásokat, és különösen annak érdekében, hogy a gyakorlatban tiszteletben tartsák minden gyermek arra irányuló jogát, hogy a fogva tartás pillanatától kezdve ilyen segítséghez jusson.

General Comment No. 10 of the UN Committee on the Rights of the Child – Children's rights in the juvenile justice ((Az ENSZ Gyermekjogi Bizottságának 10. sz. Általános Megjegyzése - A gyermekek jogai a fiatalok ügyében történő igazságszolgáltatásban) (2007)

A CRC 40. cikkének (2) bekezdése fontos jogokat és garanciákat sorol fel, amelyek célja annak biztosítása, hogy minden olyan gyermek, akit a büntetőjog megsértésével gyanúsítanak vagy vádolnak, tisztességes bánásmódban és tárgyaláson részesüljön. E garanciák többsége megtalálható a Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmányának 14. cikkében is, amelyet az Emberi Jogi Bizottság a jelenleg felülvizsgálat alatt álló 13. számú (1984) általános megjegyzésében (Igazságszolgáltatás) dolgozott ki és észrevételezett. Ugyanakkor e garanciák gyermekekre vonatkozó alkalmazásának van néhány sajátos szempontja, amelyeket ebben a szakaszban mutatunk be. Mielőtt ezt tenné, a Bizottság hangsúlyozni kívánja, hogy e jogok vagy garanciák megfelelő és hatékony alkalmazásának egyik legfontosabb feltétele a fiatalok igazságszolgáltatásában részt vevő személyek minőségi felkészültsége. A szakemberek, mint például a rendőrök, ügyészek, jogi és egyéb képviselői, bírák, próbaidős felügyelők, szociális munkások és mások képzése alapvető fontosságú, és ennek rendszeres és folyamatos módon kell történnie. Ezeknek a szakembereknek jól tájékozottnak kell lenniük a gyermek, és különösen a sérüléstől fizikai, pszichológiai, mentális és szociális fejlődéséről, valamint a legsérülékenyebb gyermekek, például a fogyatékkal élő gyermekek, a lakóhelyüket elhagyni kényszerült gyermekek, az utcagyerekek, a menekült és menedékkérő gyermekek, valamint a faji, etnikai, vallási, nyelvi vagy más kisebbségekhez tartozó gyermekek különleges szükségleteiről (lásd a fenti 6-9. bekezdést). Since girls in the juvenile justice system may be easily overlooked because they represent only a small group, special attention must be paid to the particular needs of the girl child, e.g. in relation to prior abuse and special health needs. A szakembereknek és a személyzetnek minden körülmények között a gyermek méltóságával és értékességével összhangban lévő módon kell eljárniuk, amely megerősíti a gyermek tiszteletét mások emberi jogai és alapvető szabadságai iránt, és amely elősegíti a gyermek reintegrációját és a társadalomban való konstruktív szerepvállalását (40. cikk (1) bekezdés). A 40. cikk (2) bekezdésében elismert valamennyi garancia, amelyekkel a következőkben foglalkozunk, minimális norma, ami azt jelenti, hogy a részes államoknak meg lehet és meg kell próbálniuk magasabb szintű normákat megállapítani és betartani, például a jogi segítség és a gyermeknek és szüleinek a bírósági eljárásba való bevonása terén.

49. A gyermeknek jogi vagy más megfelelő segítséget kell biztosítani a védelme előkészítéséhez és bemutatásához. A CRC előírja, hogy a gyermeknek segítséget kell nyújtani, ami nem feltétlenül jogszerű minden körülmények között, de megfelelőnek kell lennie. A részes államok belátására van bízva, hogy miként nyújtják ezt a segítséget, de annak ingyenesnek kell lennie. A Bizottság azt ajánlja a részes államoknak, hogy amennyire csak lehetséges, biztosítsanak megfelelő képzett jogi segítséget, például szakértő ügyvédek vagy ügyvédsegédek. Más megfelelő segítség is lehetséges (pl. szociális munka), de az adott személynek megfelelő ismeretekkel és hozzáértéssel kell rendelkeznie a fiatalokkal kapcsolatos igazságszolgáltatási eljárás különböző jogi szempontjairól, és képzettnak kell lennie a törvénnyel összeütközésbe került gyermekekkel való munkára.

50. Az ICCPR 14. cikke (3) bekezdésének b) pontjában előírt módon a gyermeknek és segítőjének megfelelő időt és eszközöket kell biztosítani a védelem előkészítéséhez. A gyermek és segítője közötti írásbeli vagy szóbeli kommunikációnak olyan feltételek mellett kell történnie, hogy az ilyen kommunikáció titkosságát teljes mértékben tiszteletben tartásuk a CRC 40. cikke (2) bekezdése b) pontjának vii. alpontjában előírt garanciával összhangban, valamint a gyermeknek a magánéletébe és levelezésébe való beavatkozással szembeni védelemhez való jogával összhangban (a CRC 16. cikke). Számos részes állam fenntartásokat fogalmazott meg ezzel a garanciával kapcsolatban (a CRC 40. cikke (2) bekezdése b) pontjának ii. alpontja), nyilvánvalóan azt feltételezve, hogy az kizárólag ügyvédi segítségnyújtást ír elő. Ez nem így van, és az ilyen fenntartásokat vissza lehet és vissza is kell vonni.

General comment No. 24 on children's rights in the child justice system ((24. sz. általános megjegyzés a gyermekek jogaival kapcsolatban a gyermekjogi igazságszolgáltatási rendszerben) (2019)

50. A Bizottság továbbra is aggasztónak tartja, hogy sok gyermek büntetőjogi vádakkal szembesül a bírósági, közigazgatási vagy más állami hatóságok előtt, és anélkül kerül szabadságvesztésre, hogy jogi képviselőben részesülne. A Bizottság megjegyzi, hogy a Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya 14. cikke (3) bekezdésének d) pontja szerint a jogi képviselővel való jog minden személy számára minimális garanciát jelent a büntető igazságszolgáltatási rendszerben, és ennek a gyermekekre is ugyanúgy vonatkoznia kell. Bár a cikk lehetővé teszi az érintett személy számára, hogy személyesen védekezzen, minden olyan esetben, amikor az igazságszolgáltatás érdekei azt kívánják, a személy részére jogi segítséget kell kirendelni.

61. A gyermekeknek joguk van az ellenük tanúskodó tanúk kikérdezésére és a védekezésüket támogató tanúk bevonására, és a gyermekjogi igazságszolgáltatási eljárásoknak előnyben kell részesíteniük a gyermek részvételét, egyenlő feltételek mellett, jogi segítségnyújtással.

1. Kötelező érvényű jog / Európa Tanács

The European Convention on Human Rights (Emberi Jogok Európai Egyezménye) (ECHR)

6.3 (c) cikk hogy személyesen vagy a saját döntése szerinti jogi segítséggel védekezhessen, vagy ha nem rendelkezik elegendő anyagi eszközzel a jogi segítségnyújtás megfizetésére, ingyenesen kapja meg azt, ha az igazságszolgáltatás érdekei ezt megkövetelik

Európai Unió

European Union Charter of Fundamental Rights (Az Európai Unió Alapjogi Chartája) (EUCFR) (2012)

47.3. cikk. Azoknak, akik nem rendelkeznek elegendő pénzeszközzel, költségmentesség jogsegélyt kell biztosítani, amennyiben az igazságszolgáltatás hatékony igénybevételéhez erre szükség van

Dir. 2012/13/EU on the right to information in criminal proceedings ((2012/13/EU irányelv a büntetőeljárás során a tájékoztatáshoz való jogról)

3.1. cikk. A tagállamok biztosítják, hogy a gyanúsítottak és a vádlottak legalább a következő, a nemzeti jog szerint alkalmazandó eljárási jogokról haladéktalanul tájékoztatást kapjanak e jogaik eredményes gyakorlásának lehetővé tételére érdekében: ... (b) térítésmentes jogi tanácsadásra való bármely jogosultság, és igénybevételének feltételei

Dir. 2013/48/EU on the right of access to a lawyer in criminal proceedings (2013/48/EU irányelv a büntetőeljárás során az ügyvédi segítség igénybevételéhez való jogról)

11. cikk. Ez az irányelv nem érinti a költségmentességre vonatkozó nemzeti jogszabályokat, amelyek a Chartával és az EJEE-vel összhangban alkalmazandók.

Dir. (EU) 2016/800 on procedural safeguards for children suspected or accused (2016/800/EU irányelv a gyanúsított vagy vádlott gyermekek részére nyújtandó eljárási biztosítékokról)

6. cikk. Az ütemterv alapján eddig négy intézkedést fogadtak el a büntetőeljárások során biztosított eljárási jogokról, nevezetesen a 2010/64/EU, a 2012/13/EU, a 2013/48/EU és az (EU) 2016/343 európai parlamenti és tanácsi irányelvet.

18. cikk A tagállamok biztosítják, hogy a költségmentesség jogsegélyre vonatkozó nemzeti jog garantálja az ügyvédi támogatás igénybevételéhez való, a 6. cikk szerinti jog hatékony gyakorlását.

Dir. (EU) 2016/1919 on legal aid for suspects and accused persons in criminal proceedings (2016/1919/EU irányelv a büntetőeljárás során a gyanúsítottak és vádlottak költségmentességéről)

9. preambulumbekzdés. Az (EU) 2016/800 irányelv 6. cikkének sérelme nélkül ez az irányelv nem alkalmazandó, ha a gyanúsítottak, a vádlottak vagy a keresett személyek a 2013/48/EU irányelv 9. cikkével vagy 10. cikkének (3) bekezdésével összhangban lemondtak az ügyvédi segítség igénybevételéhez való jogukról, és e lemondó nyilatkozatukat nem vonták vissza, vagy amennyiben a tagállamok a 2013/48/EU irányelv 3. cikkének (5) vagy (6) bekezdése szerinti ideiglenes eltéréseket alkalmaztak, ezen eltérés időtartamára.

29. preambulumbekzdés. Ez az irányelv jogállásukra, állampolgárságukra és nemzetiségükre tekintet nélkül alkalmazandó a gyanúsítottakra, a vádlottakra és a keresett személyekre. A tagállamoknak tiszteletben kell tartaniuk és biztosítaniuk kell az ezen irányelvben előírt jogokat, minden megkülönböztetés, így különösen a faj, szín, nem, szexuális irányultság, nyelv, vallás, politikai vagy más vélemény, állampolgárság, etnikai vagy társadalmi származás, vagyoni helyzet, fogyatékoság vagy születés alapján történő megkülönböztetés nélkül. Ez az irányelv tiszteletben tartja a Charta és az EJEE által elismert alapvető jogokat és elveket, köztük a kínzás, az embertelen vagy megalázó bánásmód tilalmát, a szabadsághoz és a személyi biztonsághoz való jogot, a magán- és családi élet tiszteletben tartásához való jogot, a személyi sérthetlenséghez való jogot, a gyermekek jogait, a fogyatékosággal élő személyek beilleszkedését, a hatékony jogorvoslathoz és a tisztességes eljáráshoz való jogot, az ártatlanság vélelmét, valamint a védelemhez való jogot. Ezt az irányelvet az említett jogokkal és elvekkel összhangban kell végrehajtani.

1. cikk. Ez az irányelv közös minimumszabályokat állapít meg a költségmentességhez való jogra vonatkozóan az alábbiak tekintetében: a) a büntetőeljárások során a gyanúsítottak és a vádlottak; és b) a 2002/584/IB kerethatározat szerinti európai elfogatóparancshoz kapcsolódó eljárás hatálya alatt álló személyek (a továbbiakban: a keresett személyek). 2. Ez az irányelv kiegészíti a 2013/48/EU irányelvet és az (EU) 2016/800 irányelvet. Ezen irányelv egyetlen rendelkezése sem értelmezhető úgy, mint amely korlátozza az említett irányelvek által előírt jogokat.

4.1. cikk. A tagállamok biztosítják, hogy azokat a gyanúsítottakat és vádlottakat, akik nem rendelkeznek elegendő anyagi forrásokkal az ügyvéd általi segítségnyújtás megfizetéséhez, megjellessék a költségmentességhez való jog, ha az igazságszolgáltatás érdekei ezt követelik meg. 2. A tagállamok az anyagi helyzet, a megalapozottság, vagy mindkettő vizsgálata alapján dönthetnek arról, hogy a költségmentesség az (1) bekezdéssel összhangban engedélyezhető-e. 3. Amennyiben egy tagállam az anyagi helyzetet vizsgálja, annak megállapításához, hogy a gyanúsított vagy a vádlott az érintett tagállamban alkalmazandó kritériumok szerint nem rendelkezik-e elegendő anyagi forrásokkal az ügyvéd általi segítségnyújtás megfizetéséhez, figyelembe kell vennie minden vonatkozó és objektív tényezőt, így például az érintett személy jövedelmét, vagyonát és családi helyzetét, az ügyvéd általi segítségnyújtás költségeit, és az adott tagállambeli életszínvonalat. 4. Amennyiben egy tagállam a megalapozottságot vizsgálja, annak megállapításához, hogy az igazságszolgáltatás érdekei megkövetelik-e a költségmentesség engedélyezését, figyelembe kell vennie a bűncselekmény súlyát, az ügy összetettségét és a lehetséges szankció súlyosságát. A megalapozottság vizsgálata esetén a megalapozottságot minden esetben fennállónak kell tekinteni a következő helyzetekben: a) amennyiben az ezen irányelv hatálya alá tartozó eljárás bármely szakaszában a gyanúsítottat vagy a vádlottat azzal a céllal állítják az illetékes bíróság vagy bíró elé, hogy a fogvatartásáról döntsenek; és b) a fogvatartás ideje alatt. 5. A tagállamok biztosítják, hogy a költségmentességet indokolatlan késedelem nélkül, de legkésőbb a rendőrség, a más bűnüldöző hatóság vagy valamely igazságügyi hatóság általi kihallgatás, vagy a 2. cikk (1) bekezdésének c) pontjában említett nyomozási vagy bizonyításvizelési cselekmény elvégzése előtt engedélyezzék. 6. A költségmentességet kizárólag azon büntetőeljárás céljára kell biztosítani, amelyben az érintett személyt bűncselekmény elkövetésével gyanúsítják vagy vádolják.

Dir. (EU) 2016/1919 on legal aid for suspects and accused persons in criminal proceedings (2016/1919/EU irányelv a büntetőeljárás során a gyanúsítottak és vádlottak költségmentességéről)

7.1. cikk. A tagállamok megteszik a szükséges intézkedéseket – ideértve a finanszírozást is – a következők biztosítása céljából: a) egy hatékony és megfelelő minőségű költségmentességi rendszer létezése; és b) a költségmentesség keretében olyan minőségű szolgáltatások nyújtása, amelyek megfelelőek az eljárás tisztességének biztosítása szempontjából, a jogászai szakma függetlenségének kellő tiszteletben tartása mellett. 2. A tagállamok biztosítják, hogy a büntetőeljárások és az európai elfogatóparancshoz kapcsolódó eljárások során nyújtott költségmentességgel kapcsolatos döntéshozatalban résztvevő személyi állomány megfelelő képzésben részesüljön. 3. A jogászai szakma függetlenségének és a jogászok képzéséért felelős személyek szerepének kellő tiszteletben tartása mellett a tagállamok megfelelő intézkedéseket hoznak a költségmentesség keretében szolgáltatásokat nyújtó ügyvédek részére kínált megfelelő képzés előmozdítása érdekében. 4. A tagállamok megteszik a szükséges intézkedéseket annak biztosítása érdekében, hogy a gyanúsítottakat, a vádlottakat, és a keresett személyeket megillessze az a jog, hogy a számukra a költségmentesség keretében szolgáltatást nyújtó kijelölt ügyvéd helyett másik ügyvéd kijelölését kérik, ha ez az adott körülmények alapján indokolt.

9. cikk. A tagállamok biztosítják, hogy a veszélyeztetett gyanúsítottak, vádlottak, és keresett személyek sajátos szükségleteit ezen irányelv végrehajtása során figyelembe veszik.

2. Nem kötelező érvényű jog / Európa Tanács

Guidelines of the Committee of Ministers of the COE on a Child-Friendly Justice (Az Európa Tanács Miniszteri Bizottságának iránymutatása a gyermekbarát igazságszolgáltatásról)

D2. Különleges védelmet és segítséget kell nyújtani a sérülékenyebb gyermekeknek, például a migráns gyermekeknek, a menekült és menedékkérő gyermekeknek, a kísérő nélküli gyermekeknek, a fogyatékkal élő gyermekeknek, a hajléktalan és utcagyermeknek, a roma gyermekeknek és a bentlakásos intézményekben élő gyermekeknek.

2.38. A gyermekeknek hozzáférést kell biztosítani az ingyenes jogsegélyhez, a felnőttekkel azonos vagy enyhébb feltételek mellett.

102. Az iránymutatás 38. pontja azt ajánlja, hogy a gyermekek számára biztosítani kell az ingyenes jogi segítségnyújtáshoz való hozzáférést. Ehhez nincs feltétlenül szükség teljesen különálló jogi segítségnyújtási rendszerre. Ugyanazon az úton vagy akár enyhébb feltételekkel biztosítható lehet, mint a felnőtteknek nyújtott jogi segítség, és a szülői felügyeletet ellátó személynek vagy magának a gyermeknek az anyagi erőforrásaitól függhet. Mindenesetre a jogi segítségnyújtás rendszerének a gyakorlatban hatékonynak kell lennie.

<p>The European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment' Standards (CPT Standards) on Juveniles deprived of their liberty (A kínzás és az embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés megelőzésével foglalkozó európai bizottság normái (CPT normák) a szabadságuktól megfosztott fiatalkorúakra vonatkozóan)</p>	<p>3. rendszerbeli tevékenységek 31. Bár a céltudatos tevékenység hiánya minden fogvatartott számára káros, különösen ártalmas a fiatalkorúak számára, akiknek kiemelt szükségük van a fizikai aktivitásra és a szellemi ingerekre. A szabadságuktól megfosztott fiatalkorúaknak teljes körű oktatási, sportolási, szakképzési, szabadidős és egyéb célorientált programot kell biztosítani. A testnevelés e program fontos részét kell, hogy képezze. Különösen fontos, hogy a szabadságuktól megfosztott lányok és fiatal nők a férfi társaikkal azonos feltételek mellett hozzáférhessenek az ilyen tevékenységekhez. A CPT túl gyakran tapasztalta, hogy a nőnemű fiatalkorúaknak olyan tevékenységeket ajánlottak fel, amelyeket sztereotip módon „megfelelőnek” minősítettek számukra (például varrást vagy kézművességet), míg a férfi fiatalkorúaknak sokkal inkább szakmai jellegű képzést ajánlottak fel. Ebben a tekintetben a CPT szeretné kifejezni egyetértését a Pekingi Szabályok 26.4. szabályában megfogalmazott elvvel, amely szerint minden erőfeszítést meg kell tenni annak biztosítására, hogy a szabadságuktól megfosztott fiatalkorú nők „semmiképpen ne részesüljenek alacsonyabb szintű gondoskodásban, védelemben, segítségben, kezelésben és képzésben, mint a fiatal férfi elkövetők”. Méltányos bánásmódot kell biztosítani számukra</p>
<p>European Rules for juvenile offenders subject to sanctions or measures (A szankciók vagy intézkedések hatálya alá tartozó fiatalkorú elkövetőkre vonatkozó európai szabályokról)</p>	<p>120.3. Az állam ingyenes jogsegélyt biztosít a fiatalkorúaknak, szüleiknek vagy törvényes képviselőiknek, ha az igazságszolgáltatás érdekei ezt megkövetelik.</p>
<p>Európai Unió</p>	
<p>European Commission recommendation on the right to legal aid for suspects or accused persons in criminal proceedings (Az Európai Bizottság ajánlása a büntetőeljárásban gyanúsítottak vagy vádlottak költségmentességhez</p>	<p>3. A tagállamoknak megfelelő lépéseket kell tenniük annak biztosítására, hogy ezen ajánlással összhangban a gyanúsítottak vagy vádlottak, valamint a keresett személyek jogosultak legyenek a költségmentesség hatékony igénybevételére a tisztességes eljáráshoz való jog biztosítása érdekében.</p> <p>4. A gyanúsítottak vagy vádlottak, valamint a keresett személyek legalább azon esetben jogosultak költségmentességre, ha anyagi helyzetük miatt nem állnak rendelkezésükre megfelelő pénzügyi források a védelem és az eljárás költségei egészének vagy egy részének fedezésére („anyagi helyzet vizsgálata”) és/vagy amikor ilyen költségmentesség az igazságszolgáltatás érdekében szükséges („megalapozottság vizsgálata”).</p> <p>6. Amikor a költségmentesség iránti jogot annak a követelménynek az alapján vizsgálják, hogy hiányoznak-e a megfelelő anyagi erőforrások (az anyagi helyzet vizsgálata), a kérvényező gazdasági helyzetét objektív tényezőkre – például jövedelem, tőke, családi</p>
<p>való jogáról) (C(2013) 8179/2)</p>	<p>helyzet, életszínvonal és egy védőügyvéd költségei – tekintettel kell megállapítani. Amikor gyermek részére kérvényezik a költségmentességet, a gyermek saját vagyonát kell figyelembe venni, nem pedig a szülők vagy a szülői felelősség gyakorlójának vagyonát.</p> <p>26. Átlátható és számon kérhető mechanizmusokat kell biztosítani annak érdekében, hogy a gyanúsítottak vagy vádlottak, valamint a keresett személyek megfelelő információk birtokában, szükségtelen befolyásolás nélkül dönthessenek a költségmentességi rendszerek keretében igénybe vehető jogi segítségről</p>

European Commission recommendation on procedural safeguards for vulnerable persons suspected or accused in criminal proceedings (Az Európai Bizottság ajánlása a büntetőeljárásban gyanúsított vagy vádlott sérülékeny személyekre vonatkozó eljárási biztosítékokról) (C(2013) 8178/2)

9. A fogyatékos személyeket, valamint szükség esetén jogi képviselőjüket vagy egy megfelelő nagykorú személyt tájékoztatni kell az ezen ajánlásban említett konkrét eljárási jogokról, különösen azokról, amelyek a tájékoztatáshoz, az orvosi segítségnyújtáshoz, és az ügyvédi segítség igénybevételéhez való joggal, a magánélet tisztelgetben tartásával, valamint adott esetben az előzetes letartóztatással összefüggő jogokkal kapcsolatosak.

Egyéb fontos útmutatás jogi szakemberek számára

The Bangalore Principles of Judicial Conduct (A Bírói Magatartás Bangalore-i Alapelvei, 2002)

5.2 Ha nem áll rendelkezésre elegendő jogsegély államilag, akkor a magán jogi képviselet magas költségei szükségessé teszik, hogy az igazságszolgáltatás, amennyiben indokolt és kívánatos, megfontolja az olyan kezdeményezéseket, mint bizonyos kiválasztott peres felek pro bono képviseletének ösztönzése a kiválasztott peres felek jogi szakmája által, amici curiae (önzetlen tanácsadó) kinevezése, alternatív vitarendezés és közösségi igazságszolgáltatási eljárások, olyan érdekek védelme érdekében, amelyek egyébként képviselet nélkül maradnának a bírósági eljárásokban; valamint engedélyezni kell, hogy megfelelő, nem képzett személyek (beleértve az ügyvédsegedeket) képviselhesék a feleket a bíróság előtt.

UN Guidelines for Action on Children in the Criminal Justice System (Vienna Guidelines) (A gyermekek büntető igazságszolgáltatási rendszerben való részvételéről szóló ENSZ cselekvési iránymutatások (bécsi iránymutatások) 1997)

16. Elsőbbséget kell biztosítani olyan hivatalok és programok létrehozásának, amelyek a gyermekek számára jogi és egyéb segítséget nyújtanak, szükség esetén ingyenesen, például tolmácsolási szolgáltatásokat, és különösen annak biztosítására, hogy a gyakorlatban tiszteletben tartsák minden gyermek azon jogát, hogy a fogva tartás pillanatától kezdve ilyen segítséghez jusson.

Guidelines on Children in Contact with the Justice System, International Association of Youth and Family Judges and Magistrates (Iránymutatások az igazságszolgáltatási rendszerrel kapcsolatba kerülő gyermekekről, Ifjúsági és Családjogi Bírúk és Békebírók Nemzetközi Szövetsége, 2017)

3.3.1– A jogi segítséghez és képviselethez való jog – A gyermekeknek hozzáférést kell biztosítani a jogi segítséghez és képviselethez az igazságszolgáltatással való kapcsolattartás során, ha érdekeik forognak kockán. Azokban az esetekben, amikor a gyermekek és szüleik vagy bármely más fél között összeférhetlenség áll fenn vagy állhat fenn, a gyermekeknek saját ügyvédvel és képviselettel kell rendelkezniük, saját nevükben.

3.3.2– A jogi segítő és képviselő szerepe – A jogi segítséget és képviseletet nyújtó személyekre ugyanazok a kötelezettségek hárulnak a gyermekekkel szemben, mint a felnőtt ügyfelekkel szemben. Ezeket a kötelezettségeket olyan módon kell teljesíteni, amely összhangban van a gyermek megértési és kommunikációs szintjével. A jogi asszisztenseknek és képviselőknek különösen a következőket kell tenniük: 1. minden szükséges információt megad a gyermekeknek; 2. tanáccsal látja el és irányítja a gyermekeket az eljárás során; 3. a gyermekkel folytatott konzultációt követően kifejezi annak véleményét a bíróság vagy más hatóságok felé; 4. jelen van az egész eljárás során, beleértve adott esetben a rendőrség vagy más bűnüldöző hatóság általi kihallgatást is. E szigorúan jogi szerepvállaláson túl a jogi asszisztenseknek és képviselőknek tisztában kell lenniük azzal, hogy a gyermekeknek az egész eljárás során általános és pszichológiai támogatásra van szükségük, és hozzá kell járulniuk ehhez a támogatáshoz.

Guidelines on Children in Contact with the Justice System, International Association of Youth and Family Judges and Magistrates (Iránymutatások az igazságszolgáltatási rendszerrel kapcsolatba kerülő gyermekekről, Ifjúsági és Családjogi Bírák és Békebírók Nemzetközi Szövetsége, 2017)

3.3.3- Az eljárás mely szakaszaiban? - A jogi segítséget és képviselőt biztosító személyeknek az eljárás minden szakaszában biztosítani kell a feladatuk ellátásához szükséges eszközöket. Ez az eljárás legkorábbi szakaszaitól kezdve, beleértve a rendőrség vagy bármely nyomozó hatóság által végzett kihallgatás előkészítését is, egészen a gyermekkel szemben alkalmazott bármely intézkedés végrehajtásának végéig tart. Végig kell kísérniük a gyermeket mind a közigazgatási, mind a bírósági eljárásokon

3.3.5– Ingyenes jogsegély – A gyermekeknek ingyenes jogsegélyt kell biztosítani, elsősorban állami támogatással. Az ilyen rendelkezés különösen fontos azokban az esetekben, amikor a szülők és a gyermek között összeférhetlenség állhat fenn (amikor a gyermek ügyvédjét nem a szülők választják ki és fizetik), valamint olyan helyzetekben, amikor a gyermekeket szabadságuktól megfosztják – vagy megfoszthatják – vagy más módon elválasztják családjuktól.

3.13.3 – Szakosodás – Ahol a népsűrűség lehetővé teszi, speciális egységeket kell létrehozni az igazságszolgáltatási rendszeren belül a gyermekeket és családjaikat érintő helyzetek kezelésére (nevezetesen gyermekvédelem, a törvénnyel összeütkezésbe került gyermekek, gyermekelhelyezés, örökbefogadás). Ezt a rendőrségen, a bírósági rendszeren, a jogsegélyszolgálaton vagy a gyermekeknek jogi segítséget és képviselőt nyújtó egyéb szolgálatokon, valamint az ügyészségen belül kell elvégezni. Szakosodott bírákat vagy bírákat kell kinevezni. A pszichoszociális szolgáltatásoknak, mint például a felmérést, tanácsadást, felügyeletet vagy próbaidős ellátást nyújtó szolgálatoknak, valamint a nappali vagy bentlakásos kezelést és gondozást nyújtó intézményeknek és a gyermekvédelmi szolgáltatásoknak a gyermekek és családjuk számára nyújtott szolgáltatásokra kell szakosodniuk

6. (3) Szükséges információs rendszereket kell létrehozni az iránymutatások végrehajtásának folyamatos nyomon követésére és értékelésére, annak megállapítására, hogy elérik-e céljaikat, valamint általánosabb szinten az igazságszolgáltatási rendszer működésére, amennyiben az gyermekekkel foglalkozik. Ezeknek az információs rendszereknek magukban kell foglalniuk az igazságügyi és bűnüldöző hatóságok, valamint a szociális jóléti, egészségügyi, jogsegély- és egyéb szolgáltatások által gyűjtött adatokat

4.3.3 – Önkéntes és aktív részvétel – A gyermekeknek, a szülőknek és a konfliktusban érintett más feleknek szabadon és önkéntesen hozzá kell járulniuk ahhoz, hogy részt vegyenek a bírósági eljárások helyett alternatív megoldásokban. Teljes mértékben tájékoztatni kell őket, és konzultálni kell velük a bírósági eljárás alternatívájának lehetőségéről. Tájékoztatni kell őket a jogaikról és az egyes választható lehetőségek lehetséges következményeiről. Lehetőséget kell biztosítani számukra, hogy jogi segítséget kapjanak annak eldöntéséhez, hogy melyik megoldást válasszák, és hogy végül elfogadják-e az alternatív eljárás eredményét. Lehetőséget kell biztosítani a szülőkkel való konzultációra is, kivéve, ha velük szemben összeférhetlenség áll fenn. Bátorítani kell őket, hogy aktívan vegyenek részt a megoldás keresésében.

4.4.2 – Elhárítandó akadályok - A bírósághoz vagy más testületekhez való hozzáférés akadályait, például az eljárás költségeit vagy a jogi segítség és képviselő hiányát orvosolni kell.

Egyéb

Code of conduct for Law Enforcement Officials (A bűnüldöző szervekre vonatkozó magatartási kódex, 1979) ; International Principles on Conduct for the Legal Profession, International Bar Association (Az ügyvédi szakmára vonatkozó nemzetközi magatartási elvek, Nemzetközi Ügyvédi Kamarai Egyesület, 2011)

A gyermekeknek nyújtott jog segítség gyakorla- táról és hiányosságairól szóló európai tanulmány

**Belgium, Franciaország, Magyarország, Románia
és Hollandia vonatkozásában**

European review

Készítette: Dr. Laurene Graziani,

nemzetközi tanácsadó, gyermekjogi szakértő

Zoé Duthuillé, Eva Gangneux, Noémie Saidi-Cottier, Kathleen Taieb, Sharon Detrick, Eva Huls,
Rutai Zsuzsanna és Elena Trifan részvételével

2021. május-augusztus

CLEAR Rights
ENHANCING LEGAL ASSISTANCE FOR CHILDREN IN EUROPE

CLEAR-Rights is co-funded by the Justice Programme of the European Union (2014-2020).